JUHAN KALLAK

AABITS

JA

EMAKEELE-LUGEMIK

ALGKOOLILE

I ÕPPEAASTA

JUHAN KALLAK

AABITS
JA
EMAKEELE-LUGEMIK

ALGKOOLILE

I ÕPPEAASTA

1870.

II TRÜKK

33254

EESTI KIRJASTUS
TALLINN 1943

2
Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
67613

Illustreerinud Natalie Mei.

AtV. Nr. I/0105. Trükiarv: 20000 eksemplari. Paber: ETK Tallinna Paberivabrik; trükipaber 56:79 cm. Trükk: Tallinna Kivitrükikoda R. Tohver & Ko ja trükikoda „Ühistrükk", Tallinn. Brošuur: Tallinna Kivitrükikoda R. Tohver & Ko. Ilmunud septembris 1943.

Rmk. 1.20

A

U

U

AU AU AU

AI AI AI

OI OI OI

AI AI OI

L

LA LA LA

LI LI LI

LAULA LAULU

LA LU LI

E

AE, LEO, AE!

EI OLE, EI LEIA!

OLI, OLI, EI OLE!

AE, LAINE, AINO, UNO!

AE, LEO, AE!

EINE ON LAUAL, AE, AE!

MINU NIMI ON LAINE.

MINA OLEN EMA OMA.

MAIMU ON MEIE ONU OMA.

EMA, AE, LAULA MEILE LAULU! LAULA, EMA, MINA LAMAN. MINA OLEN UNINE.

SIU SISIN.

MEIE OLIME SALUS. SEAL OLI ILUS.
MEIL OLI SAIA. SAIAL OLI MESI.
– SEISA, LAINE! SEAL ON SISIN!
– MIS SISIN? – SIU SISIN!
MEIE MINEMA!

AIAS.

OLI ILUS SOE ILM. MEIE OLIME AIAS. ISA LAMAS. EMA LAULIS. LAINE NOSIS SAIA. SAIAL ON SAIA SISU. LAINEL ON SAIA ISU. LAINE ON MAIAS.

ONU REIN.

ONU REIN ON MEIL. EILE OLI ONU MEREL. MEREL OLI MARU. MEIL OLI MURE. ONU ON MEILE ARMAS. EI MURI ONULE URISE. ONUL ON SAIA. MURI ON USIN SAIA NURUMA.

SOE SURM.

ORUS OLI SALU. SALUS URISES SUSI. ISAL OLI OINAS. OINAS ELAS SARAS. ISA RAIUS SAUNAS. NURMEL OLI ILUS ORAS. OINAL ORASE ISU. OINAS ASUS NURMELE MINEMA. ON OINAL ARU!

SEAL UNO SAUNA: – ISA, AE! SUSI NURMEL! SURUS OINA SIRULI! ISA, LASE!

ISA NURMELE!

– SURE, SUSI! SUSI SURI.

SUSI NURMEL SIRULI. OINAS OLI ELUS.

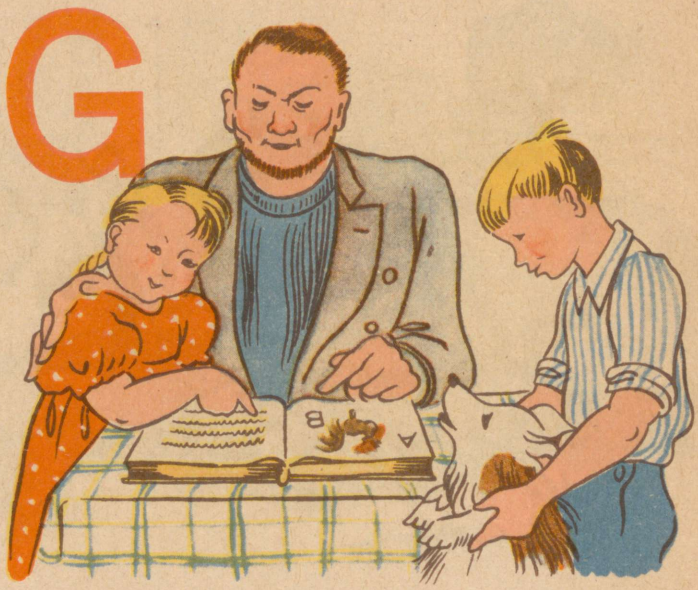

ONULE LUGEMA!

LAINE LUGES ONULE. OLI ILUS LUGU. LEO AGA NAERIS: – MINGU MURIGI ONULE LUGEMA!

ONU LAUSUS: – LEO LUGEGU ISE, MURI MINGU MAGAMA!

LAINE LUGES, MURI MAGAS.

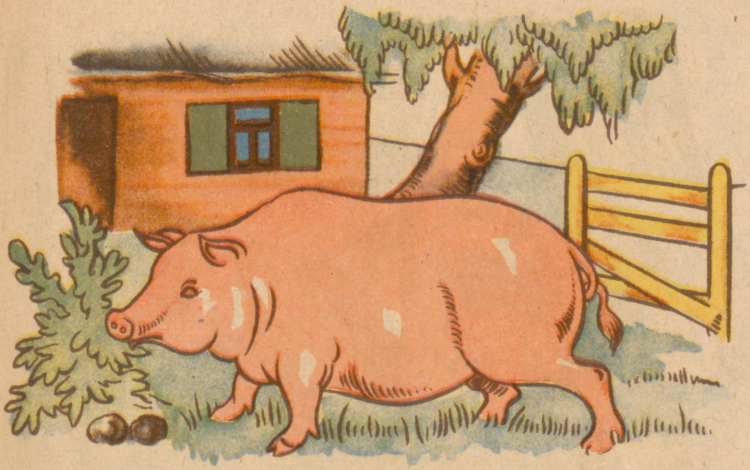

SIGA AIAS.

EMAL OLI SIGA. SIGA RUIGAS SULUS. SEA SULG OLI LIGA-LOGA. SIGA SAGIS SULGU. SULG LAGUNES. AIAS OLI MAGUS MUGUL. SEAL MUGULA ISU. SIGA ONGI AIAS.

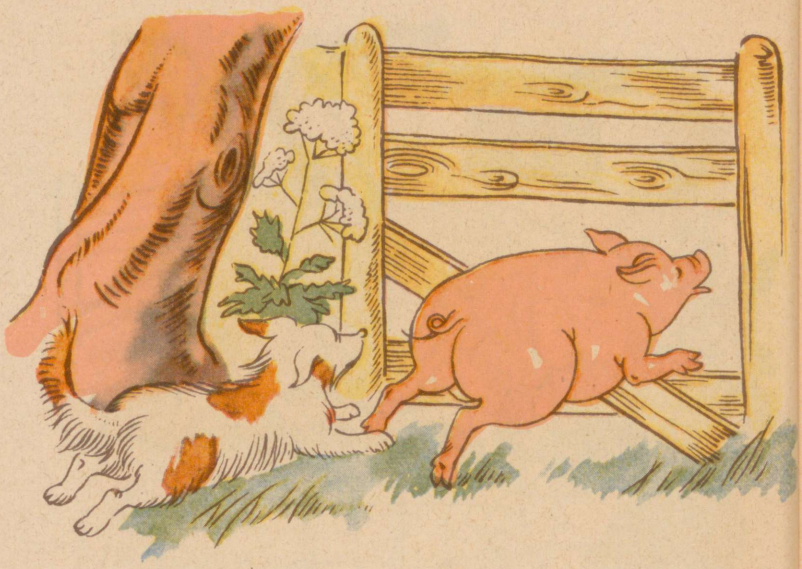

SIGA SONGIS AIA SEGI. EMA SILMAS AIAS SIGA. EMA MURILE:

– MURI, AE! SIGA SULGU!

MURI OLI AGAR. ASUS RAGINAL SIGA SAGIMA. SIGA OLIGI SULUS.

MURI NURUB LEIBA.

EMA ON EINEGA NURMEL. LEIBA SAI LEO, LEIBA SAI LAINE. LEIBA MUGIB UNOGI. AGA MURI ON ILMA. SIBLIB SABAGA, NINA SIRULI, NURUB NING NURUB.

— LUBA, EMA! ANUB LAINE.

— LUBAN! LUBAN! LAUSUB EMA.

— NABI, MURI! NAERAB LAINE. — OLE NOBE NABIMA.

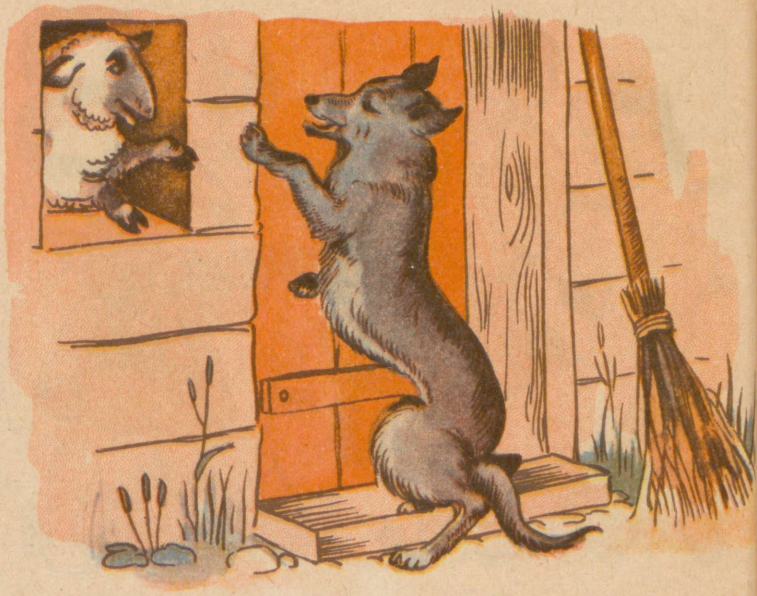

SUSI LAMBA SAUNAS.

LAMBAL ON SALUS SAUN. ELAB OMA SAUNAS. SUSI URAB:

— LAMBAL ON SAUN, MINUL EI OLE!

SUSI LIGINEB LAMBA SAUNALE, ANUB:

— MUL ON UNI, LUBA MAGAMA!

LAMBAL LAMBA ARU, LUBAB. SUSI ASUB SAUNA, RONIB NARILE, ULUB:

— SAIN SAUNA, SAIN LAMBA!

LAMBAL ELU ARMAS, SIBAB MINEMA.

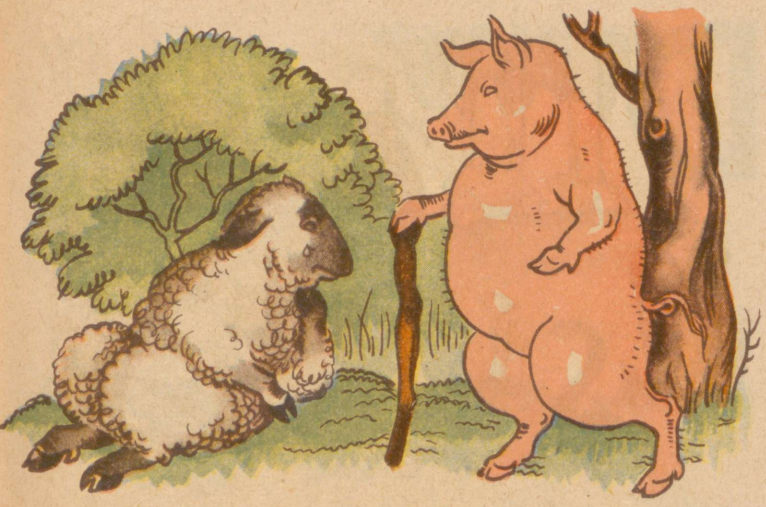

SIGA LEIAB LAMBA SALUS SAMBLAL. LEBAB SEAL NING NURISEB:

— SUSI ELAB MINU SAUNAS, EI MINUL OLE ENAM SAUNA!

SIGA LIGINEB LAMBA SAUNALE. SONGIB NINAGA SAUNA SEINA. SEIN NAGISEB. SIGA RUIGAB:

— SAIN SAUNA, SAIN SUSI!

SUSI ARG, SIBAB MINEMA. SIGA LAMBALE:

— MINE OMA SAUNA!

MADU.

LEO, LAINE NING UNO OLID SALUS. LAMBAD NOSISID SEAL LIGIDAL. SALUS SAMBLAL MAGAS MADU. LIND LAULIS:

— SIUG SAMBLAL! SIUG SAMBLAL!

MURI LEIDIS MAO NING URISES. MADU MURILE:

— MIS SA SEGAD MINU UND! EI LASE MAGADA!

MURI MAOLE:

— LEO, LAINE NING UNO ON SALUS. EI SINA SOBI NENDE LIGI. LIDU MINEMA, MUIDU MUDIN SIND!

MADU RONIS MINEMA.

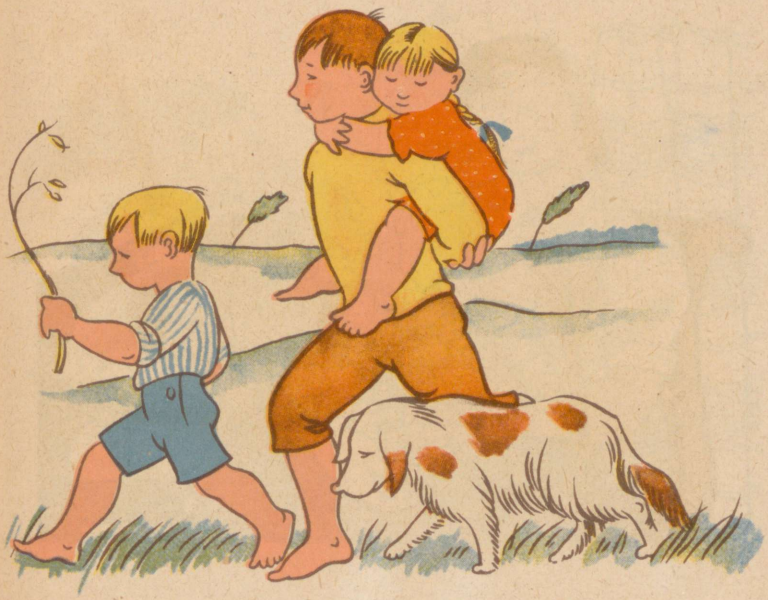

SADU LIGINEB.

SADU LIGINEB. ILM ON UDUNE. LIND EI LAULA ENAM, LENDAS MAGAMA. MURI SABA ON MUDANE, SILMAD UNISED. LAMBAD LIDUSID MINEMA. LAINEGI ON UNINE. OI SEDA UDU! OI SEDA SADU! SIBAME MEIEGI MAGAMA. SADU LIGINEB SABINAL, SIBAME MAGAMA MADINAL. EMAL ON LAUAL MAGUSAD ROAD.

ÄIU, ÄIU!

ÄIU, LAINE, ÄIU, LEO,
ÄIU, ÄIU, UNO!
UINU, LAINE, UINU, LEO,
UINU, UINU, UNO!

UINUGE, MU ARMSAD MAIMUD,
MUDILASED MAGUSAD!
ONU REIN ON ÄRA LÄINUD,
MURIGI ON MAGAMAS.

MÄGRA URG.

SALUS OLI MÄGI. MÄES OLI MÄGRA URG. MÄGRAL OLI URUS SÄNG. SÄNGIS OLID SAMBLAD. NURGAS SEISIS ÄMBER. REBASEL EI OLE URGU, RÄNDAB SALUS RINGI. LEIAB MÄGRA URU, LAUSUB MÄGRALE:

— MÄGRA-ONU! RONI MÄELE MÄNGIMA!

LIND AGA LAULAB:

— ÄRA USU REINU! ÄRA USU!

MÄGER MUIGAB, LAUSUB REBASELE:

— MÄNGI ISE! EI MINA MÄNGI SEDA MÄNGU!

REBANE RONIB MÄGRA URGU. MÄGER NÄEB, REBASE NINA LÄIGIB. MÄGER ÄIGAB REBASELE ÄMBRIGA. REBANE ÄGAB: AI, AI! SIBAB MINEMA. ÄRGU RONIGU REBANE ENAM MÄGRA URGU.

OI, OI, ÕUNU!

OI, OI, ÕUNU ILUSAID,
ILUSAID, MAGUSAID,
MIS ME ONU AIAS SÕIME
LÄINUD NÄDALAL!

OI, OI, LAULE LÕBUSAID,
LÕBUSAID, LADUSAID,
MIS ME ONU AIAS LÕIME
ILMAL ILUSAL!

NÕGES NÕELAS.

ÕIE MÄNGIS ÕUES OMA ÕEGA. ÕIE ÕE NIMI OLI MAIE. ÕEGA OLI MÕNUS MÄNGIDA. ÕUE NURGAS AGA SIRGUS ÕEL NÕGES. NÕGES NÕELAS ÕIE SÕRME. ÕIE ISA NING EMA OLID RÕDUL. ÕIE SIBAS RÕDULE, ISE ULUS:

— AI, AI, NÕGES NÕELAS!

EMA EI LAUSUNUD MIDAGI, ISA AGA SÕNAS:

— ÄRA OLE NÕNDA ÕRN!

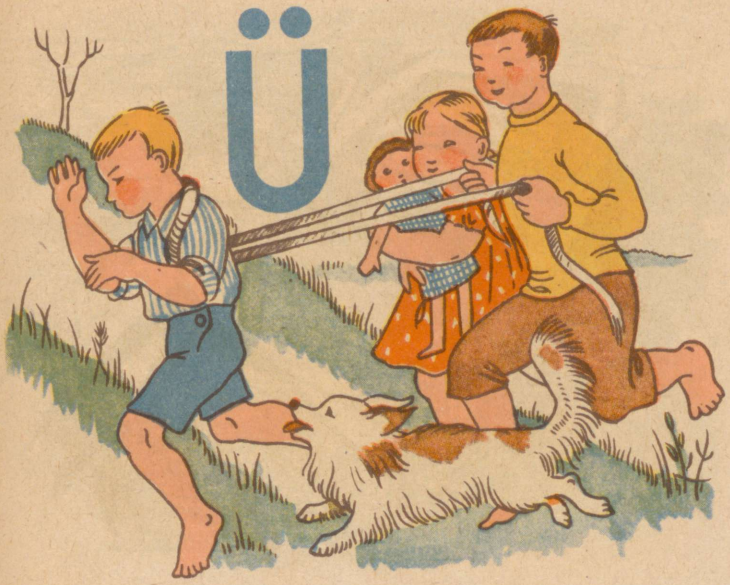

ÜLES MÄELE!

MÜDINAL ÜLE ÕUE, MÜRINAL ÜMBER AIA NURGA, MARUNA ÜLES MÄELE!

ÜLE LAGEDA NURME SÕIDUGA ÜLES! MÜDINAL, MÜRINAL ÜSNA ÜLES! LAINEL ON LULU SÜLES. MURIGI LIDUB MÄELE ÜLES.

MARU.

OLI SÜGIS. LIGINES MARU. ÜLOL RÜSA MERES. EI OLE RÜSAL MARUGA MERES ASU. ÜLO SÕUAB MERELE. LEIAB RÜSA. AGA MARU ONGI MEREL. MÜRISEB ÜMBER ÜLO. LAINED ON NAGU MÄED. ÜLO RÜSELEB MARUGA, REBIB RÜSA, SÕUAB NING SÕUAB. ÜLO ON SÜDI: SÕUAB RANDA. ISE ÜLENI MÄRG, AGA RÜSA SEAB NÕRGUMA.

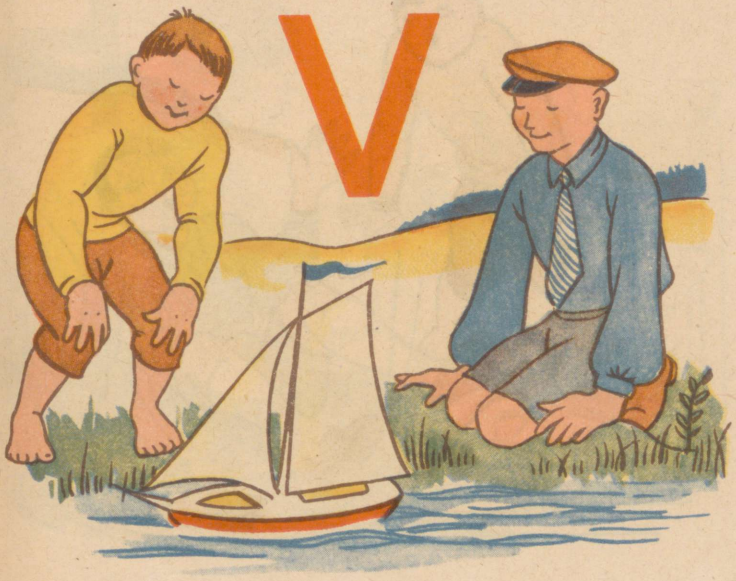

ILMARI LAEV.

ILMARIL ON ILUS LAEV. MINGEM ILMARI LAEVAGA LOMBILE. LOMBIS ON SÜGAV VESI NAGU MERES. ILUS ON LOMBIL LAEVAGA MÄNGIDA. VALGE LUIGENA LIBISEB LAEV ÜLE SINAVA MERE. AGA ILMARI SÜDA VÄRISEB.

LAINED LOMBIL ON VÄGEVAD. LÕID ÜMBER ILMARI LAEVA.

— ÄRA MINE, ILMAR, VILU ILMAGA! VESI ON SÜGAV!

AGA EI ILMAR VÕI. LAEV ON VÄGA ARMAS.

ILMAR LIBISEB, VESI SOLISEB. VAENE ILMAR ON ÜLENI MÄRG.

H

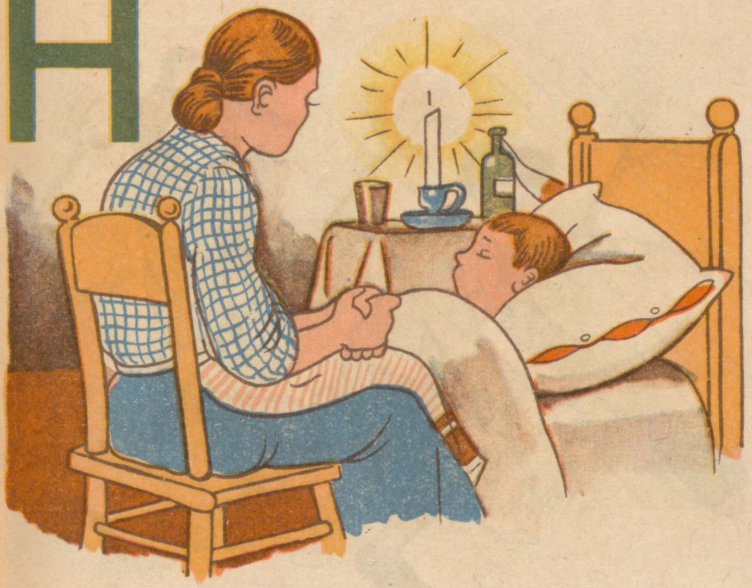

ILMAR HAIGE.

RAHU, RAHU, ILMAR HAIGE,
ILMAR OIGAB, VÄRISEB.
EMA VALVAB, LAUAL ROHUD,
ÕUES LEHED LANGEVAD.

VAHEL VÄHE, VÄHE SUIGUB,
SUIGUB UNEL ÄREVAL.
ÕUES SULI AINA HAUGUB,
HOBU HIRNUB VÄRAVAL.

UNO LÄHEB ONULE.

UNO LÄHEB EMAGA ONULE. VIIB HAIGELE ILMARILE OMA ILUSA VALGE HANE. AGA ILM ON HALB: AINA MARU MÜHISEB, AINA VIHMAIILID VIHISEVAD.

— AH, SEDA VIHMA! VÕIB SEDA AGA LADINAL VALADA!

SIIS VUHISEB HIRMUS MARUHOOG! — NÄE, ÄRA VIIS! HÜÜAB UNO. — EMA, HOIA SA SENI HANE! MA LÄHEN . . . MUIDU ILMA OLEN!

HIRMUS ELAJAS.

ILMAR ON JUBA VÄLJAS JA MÄNGIB MURUL SALME JA MAIMUGA. NAD NAERAVAD JA HEIDAVAD NALJA. SEAL ILMUB VÕSA SERVALE JÄNES. MAIMU HÜÜAB:

— NÄE, MIS HIRMUS ELAJAS! SEISAB SEAL JA VAHIB MEID MURDJA NÄOGA. LÄHEME ÄRA VARJULE.

— OH SEDA NALJA! SEE ON JU JÄNES! HÜÜAB ILMAR: — SULI, NÄE, SEAL! AJA ÄRA SEE HIRMUS ELAJAS!

SIIS JÄNES SIBAB MINEMA JA SULI LIDUB MAIMU ELAJALE JÄRELE. SALME AGA HÜÜAB:

— SÕUA, SULI, JÕUA, SULI! JÕUA JAOLE JÄNESELE, JÕUA MURDJALE JÄRELE!

VA VADER SÖRGIB VARGILE.

ON SELGE SÜGISENE ÖÖ. MÄEJALAL VALENDAB OJA NAGU HÕBEVÖÖ MÄENÕLVA MÖÖDA SÖRGIB REBANE ÖÖ VARJUL VARGILE. AGA SALME HANI LÄHEB VEEL HILJA ÖÖSEL SÖÖDILE.

ÄRA MINE, HANI, NII HILJA ENAM SÖÖDILE! NÄE, VA VADER JUBA LUURAB SIND! NÄE, SILMAD ENDAL SÄRAVAD NAGU SÖED!

SULI, NÄE, SÖÖDIL ON SALME HANI. SA VALVA SEDA HOOLEGA! VANA VADER VARGA NÕUGA ON JUBA LIGIDAL!

NÄE, JUBA HAMBAD ON HANE SELJAS! NÄE, JUBA SÖRGIB MINEMA!

AGA EGA SULIGI MAGA! JUBA ONGI RAGINAL JÄREL!

JA ÕUES HÜÜAB ONU HÄÄL:

— NÄE, SULI, REINUVADER SEAL! LÖÖ VEMBLAGA, LÖÖ LUUAGA, LÖÖ MAHA MALGAGA!

OH, REINUVADER REBANE, NÜÜD LASE HANI LANGEDA JA OLE VÄLE VALAMA, SIIS VÕID VEEL JÕUDA VARJULE!

K

UNOL KENA KINGIKE.

UNOL KENA KINGIKE,
KÖKI-MÖKI SOKUKE,
NAGU SARVISAIAKE,
NAGU LEIVAKAKUKE.

LAINE. LAINE, KUKUKE!
SINULE SAI NUKUKE,
NÄGUS NAGU NIRGIKE,
ILUS NAGU HIRVEKE.

MIAU, MIAU, MIISUKE!
LEOLE SAI KIISUKE.
KIISUL KIRJU KUUEKE,
KUUEKE NII KAUNIKE.

ESIMENE JÄÄ.

VAINUL LOMBIL ON SILE JÄÄ. SEAL ON MEIL UISKUDEGA ÕIGE HEA! KENAM AGA VEEL ON KELGUGA ÜLE LOMBI LIUELDA!

KUHU MEIE LABAKINDAD NÜÜD JÄID JA KUHU MEIE LÄKILÄKID SAID? KUS ON MEIE SOOJAD SÄÄRIKUD JA KUS ON MEIE KRAEGA KASUKAD?

UNO ON UISKUDEGA KANGE UHAMA, LAINE JA LEO LASEVAD KELGUGA. KÕIGIL ON SÜDAMED RÕÕMSAD JA MEELED HEAD. KURB OLEKS ELU, KUI EI OLEKS SEDA JÄÄD!

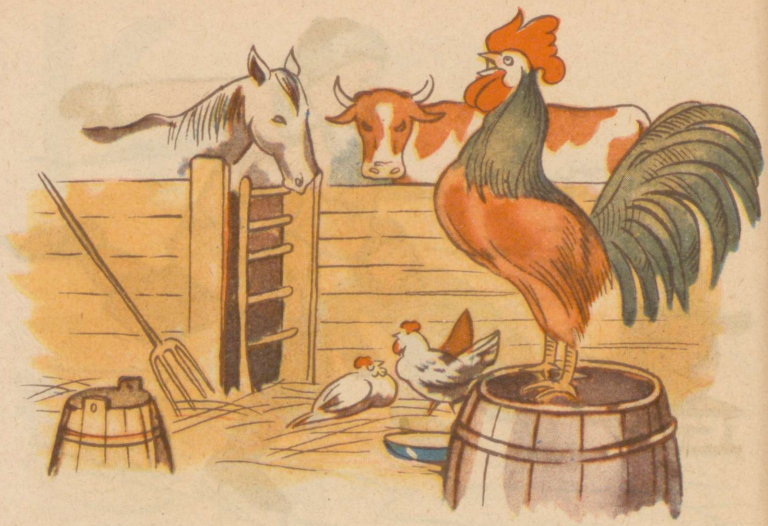

MÖÖDAS KENA KEVADE.

MÖÖDAS KENA KEVADE!
LÄINUD ARMAS SUVEKE!
NÄRBUNUD ON ÕIEKE,
VÕIMUL KÜLMAVANAKE.

SOOJAS LAUDAS NOSIB LAUK,
HEINU NÄRIB RUUNA-RAUK,
SIBLIB KIRJU KANAKE,
KÕLAB KUKE LAULUKE.

KUKELEEGU, KUKEKE!
KIIGA-KAAGA, KANAKE!
MUUA, MUUA, VANA LAUK!
OH-OH, OH-OH, RUUNA-RAUK!

TUULE-EIT JA TUISU-VANA.

TUULE-EIT JA TUISU-VANA TULID KAUGELT KÜLMALT MAALT. JÕUDSID MEILE ÕHTUL HILJA. MEIE KOLM MUTUKAT, UNO, LAINE JA LEO JUBA MAGASID.

TUULE-EIT TORMAS TUHINAL OTSE ÕUE. TUTISTAS RÄÄSTAST JA VILISTAS KORSTNAS. TUISU-VANA SÖRKIS LUMEKOTIGA TAGA. TOLMUTASID KOGU ÖÖ ÜMBER MAJA JA KOLISTASID ÜMBER KOJA.

NÜÜD ON HANGED AIA ÄÄRES, AIA ÄÄRES JA AIDA JUURES, KARJAMAAL JA KATUSTEL, ÕUES KAEVURAKETEL.

TULEB TALV.

SÕNATULT ISTUS LEEVIKE RAAGUS KAS
OKSAL. VARBAD VAESEKESEL VALUTASID.

— TULEB TALV JA TULEB NÄLG! MÕTLE
TA KURVALT.

AVANES SIIS TOA UKS, JA ÕUE ASTU
UNO, VÄIKE LAUAOTS KÄES. TEMA TAG
TULI ISA VASARAGA, TULI LAINE JA TUL
LEOGI. LÕID LAUAOTSA NAELTEGA KAS
KÜLGE, TEGID VARJUKS KUUSEOKSTEST KA
TUSE.

— TOITU SIIA TOOGE VÄETITELE! ÜT
LES ISA.

TOODI SIIS TOITU TIHASTELE, TOODI LEEVIKESTELE, TOODI KÕIGILE.

— TIBU, TIBU, TULGE SÖÖMA! HÜÜDIS VÄIKE LAINE.

TULID SIIS TIHASED, TULI LEEVIKE KASEOKSALT, TULID KÕIK, KEL KÕHUD TÜHJAD. TULID KARTLIKULT, SIUKSUSID TÄNULIKULT.

ISTUS JÄLLE LEEVIKE RAAGUS KASE OKSAL, KUID VARBAD TAL ENAM EI VALUTANUD.

— TULEB TALV KÜLL! SIUKSUS TA. — TULEB TALV KÜLL!... AGA TALVE JÄREL TULEB UUS KEVAD.

LAPSED LAANES.

OLI JUBA ÕHTU. PÄIKE OLI LOOJAS. EHAKUMA OLI KUS-TUMAS. AGA LAPSED VÄETID OLID IKKA VEEL LAANES, LAIAS LAANES HULKUMAS. KUHU KA PÖÖRDUSID, IGAL POOL AINULT LUMISED PÕÕSAD JA HANGE MAETUD KADAKAD, PIKAD JÄMEDAD KUUSED JA KÄHARAD PEDAKAD.

SIIS HUIKAS PÄRIS LÄHEDAL ÖÖKULL PIKALT JA ÕUDSELT. LASTEL KOHE KANGE HIRM. ASTUSID VÄRISEDES VANA PEDAKA JUURDE JA PALUSID:

— PEDAKAS, PAI PEDAKAS, JUHATA MEILE TEED KODU POOLE!

AGA PEDAKAS EI VASTANUD MIDAGI, AINULT NOHISES.

SEALSAMAS LÄHEDAL TUKKUS NUKRALT ÜKSIK LEPAPUU. LAPSED KARTLIKULT LEPAPUUD PALUMA:

— LEPAPUU, LEPAPUU, OLED MEIE VANA SÕBER JU! JUHATA MEILE TEED KODU POOLE!

AGA LEPAPUU EI VASTANUD MIDAGI, AINULT HAIGUTAS.

NÜÜD LAPSED PUHKESID NUTMA.

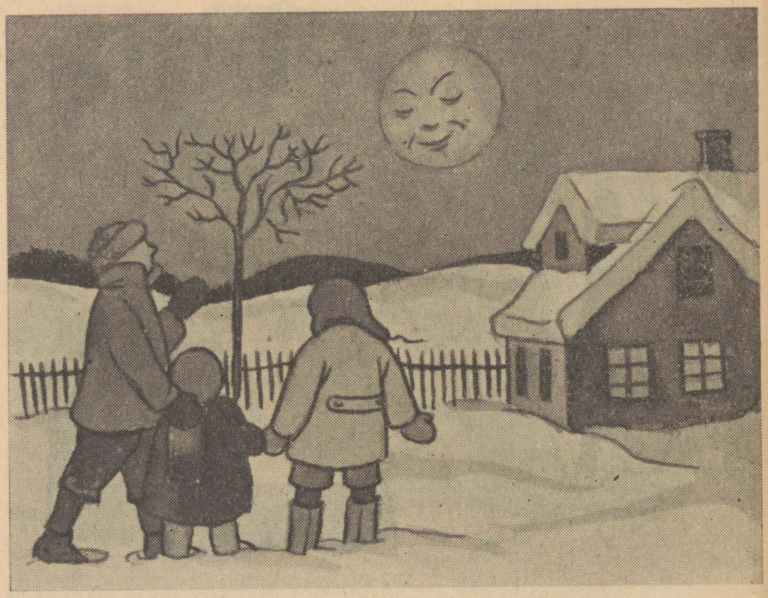

ÄKITSELT METSA TAGANT KERKIS ÜLES PUNAPÕSELINE KUU. JA NII KUI KERKIS, KOHE NAERATAS LASTELE. LAPSED KUUKEST PALUMA:

— KUUKE, KUUKE, HÕBESUUKE! JUHATA MEILE TEED KODU POOLE!

KUUKE EI VASTANUD MIDAGI, AINULT NAERATAS. AGA TA NAERATAVALT PÕSELT TULID JOOSTES HÕBEKIIRED JA JUHATASID VÄETID KOJU.

KODUÕUES LAPSED KUUKEST TÄNAMA:

— KUUKE, KUUKE, HÕBESUUKE! OLE TERVE TEED NÄITAMAST, PAI KUUKE!

AGA KUUKE IKKA AINULT NAERATAS.

A B D E G H

a b d e g h

I J K L M N

i j k l m n

O P R S T U

o p r s t u

V Ä Õ Ö Ü

v ä õ ö ü

TRÜ Raamatukogu

Kooliminek.

SAANI ETTE HOBUSE
Saani ette hobuse

ISA PANEB RAKKESSE, —
isa paneb rakkesse, —

KOOLI SÕIDAB JÜTS JA MALL
kooli sõidab Jüts ja Mall

SUURE KARVATEKI ALL.
suure karvateki all.

TRAAVI SÖRGIB VANA VÕIK,
Traavi sörgib vana võik,

VÄRAVASSE VIIB MEID SÕIT.
väravasse viib meid sõit.

AISAKELL LÖÖB TILL-TILL-TALL,
Aisakell lööb till-till-tall,

KOOLI RUTTAB JÜTS JA MALL.
kooli ruttab Jüts ja Mall.

Tilluke tibujalake.

Tilluke, tibujalake,
kallike, kanapojake,
tipp! tipp!
Kullake, kukehärrake,
veripunane harjake,
klukk! klukk!
Kiisuke, kirju kassike,
pisike piimalassike,
nurr! nurr!
Maimuke, murumättake,
veeremas nagu rattake,
ütt! ütt!
Väetike, lapselallike,
kaunike nagu kannike,
kuss! kuss!
Memmeke, magus mammuke,
emake, sina hellake,
pai! pai!

Pitsu.

I

Onu tõi endale noore kutsika ja pani talle nimeks Pitsu. Pitsu meeldis onule väga.

„Muidu ikka koer nagu muudki koerad, aga ilusad terased silmad teisel!" ütles ta kord Pitsuga „tõtt vahtides".

II

Pitsu armastas onuga möllata. Kui ta mõnikord tuppa tuli ja onu juhtus uinakut tegema, siis kargas ta kohe esimeste käppadega sängi äärele ja hakkas onu äratama. Kui ulatas, siis võttis hammastega onu ninast kinni. Onu ärkas siis ja naeris.

III

Kord unustas onu oma piibu toolile. Kohe oli Pitsu jaol ja haaras piibu hammaste vahele. Jooksis toas ringi, piip suus. Kui onu tahtis piipu ära võtta, siis põgenes kogu piibuga sängi alla. Onul oli tegemist, enne kui piibu kätte sai. See tegi meile kõigile palju nalja.

Pitsu ja Kiisu.

I

Pitsu ja Kiisu olid mõlemad noored. Kui Pitsu läks esimest korda Kiisuga tutvust tegema, siis Kiisu arvas, et Pitsu tahab tema kallale tulla. Ta turtsus tigedasti ja äigas Pitsut käpaga. Pitsu aga arvas, et Kiisu teeb nalja, ja hakkas haukudes Kiisu ümber hüplema. Nüüd turtsus Kiisu veel vihasemalt ja küünistas valusalt Pitsu nina. Kiunudes jooksis Pitsu onule kaebama.

„Jäta kass rahule!" ütles onu.

II

Aga Pitsu ei olnud kurja südamega ega pidanud pikka viha. Varsti lähenes ta jälle Kiisule. Pikapeale sai Kiisu aru, et Pitsu tahab temaga mängida. Ja ta ise armastas ka väga mängida ja hullata. Nii said nad varsti headeks sõpradeks. Möllasid sagedasti kahekesi. Ja kui ära väsisid, siis heideti kõrvuti päikese kätte puhkama, Kiisu pea Pitsu käppadel.

Vanaema jutuke.

Mees läks metsa. Ehitas maja. Tegi katuse peale. Tõrvas katuse ära. Harakas lendas katusele. Saba jäi tõrvasse kinni.

Harakas tõmbas saba lahti, nokk jäi kinni. Tõmbas noka lahti, saba jäi kinni. Tõmbas saba lahti, nokk jäi kinni.

Kummal on õigus.

Mann ja Tõnn kõnelesid kord tarka juttu kõigist maailma asjust.

Mann ütles: „Kui talv tuleb, siis päevad lähevad lühikeseks!"

Tõnn vaidles vastu: „Ei, ööd lähevad hoopis pikaks!"

Kummal oli õigus?

Naeris.

Kord taat istutas naeri. Naeris kasvas hiiglasuur. Sügisel tahtis taat naeri üles tõmmata: tirib, tirib — ei jaksa.

Taat hüüdis eide appi. Eit hakkas taadist kinni, taat naerist: tirivad, tirivad — ei jaksa.

Eit kutsus pojapoja appi. Pojapoeg haaras eidest kinni, eit taadist, taat naerist: tirivad, tirivad — ikka ei jaksa.

Pojapoeg kutsus kutsu appi. Kutsu haaras pojapojast kinni, pojapoeg eidest, eit taadist, taat naerist: tirivad, tirivad — ja tõmbavadki naeri üles.

Kõnelev paberitükk.

Kord vedeles klassi põrandal paberitükk. Keegi polnud teda sinna visanud, aga seal ta lamas. Õpetaja nägi paberitükki ja ütles:

„Olge õige vagusi ja kuulake, mis see paberitükk meile ütleb!"

Lapsed jäid nii vaikseks, et oleks võinud kas või kärbse lendamist kuulda, aga paberitükk ei lausunud sõnagi. Õpetaja aga ootas.

Äkki jooksis väike Maret paberitüki juurde, võttis ta põrandalt ja viis paberikorvi.

„Kas sa kuulsid midagi?" küsis õpetaja muheldes.

„Jah kuulsin!" vastas Maret samuti muheldes. „Paberitükk ütles mulle, et vii mind paberikorvi."

Kõik lapsed puhkesid naerma.

Aino klaas.

Väike Aino leidis õuest tüki jääd ja hüüdis:

„Näe, klaas!"

„Miks su klaas märg on?" küsisid teised lapsed.

„Küll ma kuivatan ära!" ütles Aino ja hakkas jääd kindaga hõõruma.

Aga klaasitükk muutus vähehaaval väiksemaks ja oli ikka märg.

„Vii tuppa ja pane pliidile kuivama!" õpetasid teised.

Aino jooksiski tuppa ja pani oma klaasitüki tulisele pliidile.

Klaasitükk hakkas sisisema ja visisema ning oli varsti kadunud. Jäi järele ainult vesi.

Aino imestusel polnud piiri.

Ma aitan sind.

Ema pesi pesu. Ta pesi nii kiiresti, et küna vabises ja vahetevahel loksus vett üle ääre maha.

„Luba, ema, ma aitan sind!" ütles väike Aino.

„Kuidas sa mind aitad?"

„Ma hoian küna kinni, et vesi loksuda ei saa."

„Eks sa hoia pealegi."

Aino haaras kahe käega küna äärest kinni ja pigistas sõrmekestega nii tugevasti, et nägu punetas.

„Kas nüüd on kergem?" küsis ta natukese aja pärast.

„Palju kergem!" vastas ema.

„Kui mina suureks saan ja sina väikeseks jääd, siis pesen mina pesu ja sina aitad mind," ütles Aino.

„Olgu pealegi nii," nõustus ema.

Emale.

Emake, ei ma seda
jõua iial unusta',
kuis nii soojalt sinu süda
mulle tuksub armuga.

Kuidas sa mind juhatasid
maa peal õigest' elama,
õhtul õrnalt õpetasid
Taevaisa paluma.

Ema süda, armu süda,
puhtam, kallim ilma pääl.
Ikka tahan kiita seda,
kuni kõlab minu hääl.

Koit.

I

Isa pidi teisel hommikul linna sõitma.

„Millal sa minema hakkad?" küsis ema.

„Tee on halb, peab vist juba koidu ajal hobuse ette panema," vastas isa.

„Millal see „koidu ajal" on?" päris väike Juku.

„Eks ikka siis, kui koit taevas on," seletas isa.

„Mis moodi see koit on?" päris Juku edasi.

„Koit on punane," ütles isa ja läks ise lauda juurde hobustele kaeru andma.

„Ema, ärata mind ka koidu ajal, ma tahan koitu näha!" palus Juku. Ema lubas äratada.

II

Teisel hommikul kuulis Juku läbi une ema häält:

„Tõuse nüüd üles koitu vaatama. Isa juba läks!"

Uni oli küll kole magus, aga Juku oli siiski üks-kaks-kolm sängist väljas. Ema tõstis ta akna juurde lauale ja käskis aknast välja vaadata. Juku vaatas. Väljas oli veel üsna pime. Taevas vilkus üksik täht.

„Kus see koit on?" küsis Juku.

„Ära nii kõrgele vaata," õpetas ema. „Koit on all taeva serval."

Nüüd vaatas Juku madalamale ja nägi, et päris all metsa latvade kohal oli taeva serv pisut roosakas.

„Kas see ongi koit?" küsis ta.

„See jah ongi koit," vastas ema.

„Aga mina arvasin, et taeva küljes on mingi ilus punane asi!" seletas Juku. Siis ta haigutas ja puges sängi tagasi.

Tähekene, tillukene.

Tähekene, tillukene,
kallis kullakillukene!
Vahid läbi raagus kase,
akna all on minu ase.

Tähekene, tillukene,
kallis kullakillukene!
Kas sa näed ka meie maja,
jääga kaetud koplioja?
Tähekene, tillukene,
kallis kullakillukene!
Katusel on valge lumi,
mulle tuleb juba uni.

Tähesadu.

Elas kord väike Maret. Ta oli hea laps ja tal oli hea elu. Siis aga surid ta vanemad ja ta jäi orvuks. Ei olnud tal nüüd enam kodu, kus elada, ega sängi, kus magada. Ta läks laia maailma ja mõtles:

„Küll hea Jumal aitab mind!"

Teel tuli talle kerjus-vanake vastu. Vanake sirutas oma käe tema poole ja palus süüa. Maret andis talle oma viimse leivatüki.

Kui ta edasi läks, tuli talle väike tütarlaps vastu. See värises külma pärast, sest tal ei olnud mütsi. Maret andis talle oma mütsi.

Kui ta taas edasi läks, tuli talle teine tütarlaps vastu. See värises veel rohkem külma pärast, sest ta kuueke ja kingakesed olid päris katkised. Maret andis talle oma kuue ja oma kingad. Siis jäi talle ainult särk selga, aga külma ta ei tundnud.

Kui ta taas edasi läks, jõudis ta suurde metsa. Ja kui ta seal päris üksinda ja paljalt seisis, siis langes taevast üks täht ta jalgade ette. Ja siis langes veel üks täht, ja siis veel üks, ja siis veel palju-palju tähti! Aga maha langedes muu-

tusid nad kõik säravateks hõbemüntideks. Ja siis langesid taevast alla veel uued riided ja uued kingad ja uus müts. Maret riietus ja korjas rahad rüppe. Nii aitas hea Jumal väikest Maretit.

Unevanamees.

Kaugel metsas oli unevanamehe kodu. Seal oli tal suur veski, kus hommikust õhtuni jahvatati peenikest uneliiva. Õhtul täitis unevanamees suure koti uneliivaga ja läks lastele und viima. Tuli Karli akna alla ja vaatas — nii hilja juba, ja poiss mängib veel põrandal! Kohe võttis kotist hea kamalutäie und ja viskas läbi akna poisile silma. Nüüd läksid poisi silmalaud raskeks, uni hakkas torkima silmanurkades. Siis läksid silmad kinni ja pea vajus rinnale. Kui ema seda nägi, ütles ta: „Oi unevanameest, pannud meie Karli põrandal magama." Võttis poisi sülle ja viis voodisse.

Aga unevanamees rühkis edasi pikkade sammudega, läks und viima teistele lastele.

Maimukesele.

Ära sa siple, mu kulla-kallike,
lustiline lapselallike!
Ehatäht kiirgab kui hõbe haljas,
näeb, et su jalake paljas.

Tema kuulutab seda kuule,
ütleb lillele, pajatab puule;
lilleke lausub linnulaulu kajale,
see aga kõneleb tervele majale!

Hommikul teab siis kass ja hiireke,
teab ka päikese kullane kiireke!
Ära sa siple, mu kulla-kallike,
lustiline lapselallike!

Uni ju astub su sängikse sõrvale,
heidab tasahilju su kõrvale,
aeg on sinulgi magama jääda,
padjale panna päädа . . .

Mis ma täna öösi nägin.

I

Oli kesköö, kui uni ära läks. Kõik magasid. Kuulsin teisest toast jutukõminat ja naerukihinat. Ronisin voodist välja ja läksin vaatama. Piilusin salaja ukse vahelt. Ja mis ma nägin! Laine nukk pühitses oma sünnipäeva. Kutsutud külalistel olid paberist roosid rinnas ja nukk hoidis kohvimasina vändast kinni. Pidulisi oli kõik põrand täis.

II

Pada ja pann tegid kahekesi muusikat, teised kõik tantsisid. Tuletangid keerutasid pudrunuiaga ja isa vildid hüppasid

ahjuroobiga. Kõik lasksid läbisegi labajalavalssi. Kohvitassid ja teeklaasid veeresid kui värtnad ühest seinast teise. „Ärge nii palju lärmitsege!" taples vanaema kolmejalgne iste. „Pererahvas ärkab üles, siis on lõbul ots." Seda ei pannud aga keegi tähele.

III

Niikaua naerdi ja tantsiti, kui üks kohvitass põrkas suhkrutoosiga vastamisi. Kohvitassil läks kõrv küljest ära ja suhkrutoos läks ümber. Kõik suhkur põrandale laiali. „Kas ma ei ütelnud!" pahandas vanaema ise. Kõik ehmusid hirmsasti ja jooksid oma kohtadele. Mina pugesin voodisse tagasi. Ema arvas hommikul, et rotid on teinud selle pahanduse.

Kuidas ma olin korstnapühkija.

I

Nägin täna öösi imelikku und. Olin korstnapühkija. Seisin kõrgel-kõrgel, mitmekordse maja korstna otsas. Tundsin isesugust värinat südame all, nagu mõnikord kiigel, kui kiik läheb liiga kõrgele. Inimesed tänavail paistsid väikestena nagu nukud ja autod polnud suuremad minu mänguautost. Kaugel linna taga nägin lagedaid välju ja sinavat metsa. Oli tore vaadata. Mul olid tahmased riided seljas ja tahmane kübar peas. Vöö vahel oli suur tahmakulp.

II

Lasksin haralist luuda pika tahmase köie otsas libiseda aeglaselt korstna musta kurku. Luua küljes rippus raske

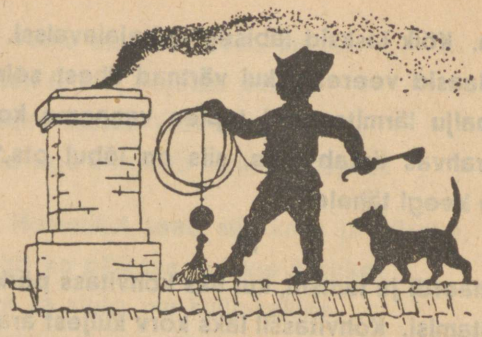

raudkuul, mis kiskus seda alla. Siis hakkasin luuda jälle üles tõmbama.

Äkki tundsin aga, nagu oleks korsten kõikunud. Ma tuikusin ja pidin peaaegu kukkuma. Karjatasin ja ärkasin. „Mis sul viga on?" küsis ema. Jutustasin talle oma unenäo. — „Ei tea, kas saabki sinust õige korstnapühkija või, kui kasvad suureks," ütles ema, kui olin lõpetanud.

Korstnapühkija.

Korstnapühkija imelik mees:
nägu must, pool pead kübara sees,
kõnnib tänaval,
redel õlal, luud kaenla all . . .

Hoia, Mann, ta tuleb ligi:
tõuseb käsi lai,
teeb sulle pai,
ning oled must kui pigi!

Kuidas Mann poes käis.

I

„Mann, mine too poest kilogramm makarone!" ütles ema ja andis Mannile paraja raha.

Mann pani palitu selga ja läks. Teel kordas ta kogu aja poolvaljusti: „Kilogramm makarone, kilogramm makarone." Veel poeukse ees sosistas ta kord: „Kilogramm makarone."

Poes oli palju rahvast. Üks ostis suhkrut, teine jahu, kolmas heeringaid. Mannil tuli kaua järge oodata.

II

Viimaks pani müüja siiski ka teda tähele ja küsis:

„Noh, mis siis väike perenaine soovib?"

Mann punastas heameele pärast, et teda perenaiseks hüüti, ja vastas kiiresti:

„Ma palun kilogramm, kilogramm — —"

Aga kaugemale ta ei saanud, sest viimane sõna oli ununenud.

„Meelest läks ära, ma lähen küsin emalt järele," ütles Mann ja jooksis poest välja.

III

Kodus kurtis Mann oma äpardust emale. Ema kirjutas siis pliiatsiga paberilehele „kilogramm makarone" ja käskis selle anda müüjale. Mann jooksis uuesti poodi. Kuid paberilehte ta müüjale ei näidanudki, sest nüüd oli see asi tal selletagi meeles. Müüja pakkis makaronid paberisse ja andis Mannile veel peotäie kompvekke pealekauba. Sest ajast saadik ei unustanud Mann poodi minnes enam kunagi, mis ta pidi ostma.

Väike Kati.

Külapoodi kärmest jookseb
väike Kati kruusiga:
siirupit ta osta palub
õige suure rutuga.

Müüja paneb kohe kruusi
magusat, et küllalt saab.
„Noh, nüüd ütle, väike Kati,
kuhu sinu raha jääb?"

Kati näitab kruusi sisse,
ütleb päris uhkesti:
„Ema ise pani sinna
kruusi põhja rahakse."

Tulikahju.

Kaljo ja Luule mängisid parajasti toas, kui äkki tänaval hakati pasunat tuututama.

„Tulikahju!" hüüdis Kaljo ja mõlemad lapsed jooksid aknale vaatama. Samal hetkel kihutas sealt kellade kõlina saatel mööda mitu punast pritsiautot. Tuletõrjujad läikivate kiivritega istusid autodel.

„Küll on tore!" hüüdis Kaljo. „Neid tulikahjusid võiks ka sagedamini olla!"

Isa pani palitu selga ja läks välja vaatama. Tagasi tulles ta jutustas, kui kurb see olnud. Tuli saanud alguse priimuse plahvatusest. Ema viidud raskete tulehaavadega haigemajja. Lapsed nutnud. Keegi vanem naisterahvas pidanud peaaegu tulle jääma. Tuletõrjujad saanud ta veel viimsel minutil oma redeli abil läbi akna välja kanda.

Kaljole tuli meelde, mis ta natukese aja eest tulikahjust oli ütelnud. Ta vaatas Luule otsa ja läks näost üleni punaseks.

Kuusekese elulugu.

I

Kasvas metsas kuuseke. Ta oli sirge ja ilus. Päike soojendas ta haljaid okkaid. Tuul õõtsutas ta latva. Kord küsis ta oma vanaisalt: „Sina oled pikk ja võid vaadata kaugele, jutusta, mis näed sa seal!“ Ja vanaisa vastas: „Näen vaikset järve laane taga. Aga järve taga näen talu ja talu õuest kostab õhtuti laste lauluhääl.“

Tuli talv. Sadas lund. Kuuseke sai valge kuue. Oksad vajusid küll longu, kuid oli soe ja hea. Ja kuusekese all käis iga päev magamas jänesepojuke. Oh kui armsasti surus ta vastu kuuse-

kese tüve oma karvase palge. Küsis kord kuuseke jänesepojalt: „Kas oled sina näinud seda järve, mis on meie laane taga?“ — „Olen näinud,“ vastas jänesepoeg. „Aga nüüd on ta kaetud jääkaanega ja jääkaas lumivaibaga.“

II

Kord hommikul tundis kuuseke, kuidas võpatas oma pesas jäneseke. „Mis sind ehmatas?“ küsis ta. Aga juba põgenes jäneseke. Põõsaste vahel veel kord kuulatas ta, siis aga hüppas kiiruga minema. Ja kadus. Nüüd kuulis kuuseke kaugelt laste lauluhäält. Varsti olid nad ligidal. Seisatasid kuusekese juures ja imestasid tema ilu. Vanem neist tõstis kirve ja siis kuuseke langes. Nad tõstsid ta kelgule ja asusid teele kodu poole. Aga tee viis üle uinuva järve talusse, mis asetses järve taga.

Sirgelt seisis kuuseke soojas toas. Ehteid ja maiustusi riputati ta okstele. Kenad küünlad kinnitati ta külge. Kuusekesel oli imehea. Siis pandi küünlad põlema ja lapsed laulsid. Aga akna taga istus jänes ja nuttis. Tal oli kahju kuusekesest! Kuuseke kuulis jänese nuuksumist. „Ära

nuta, jäneseke!“ ütles ta, „otsi endale teine kuuseke! Metsas on neid palju.“ Aga jänes nuttis ja nuttis. — „Ei ole seal teist nii armast kui sina!“ ütles ta.

Jõulumehe ootel.

Oh, et see jõulumees jõuaks kord siia!
Oodates igav on ju.
Teed talle üle me lumise välja
näidaku tähed ja kuu.

Oh, et ta tooks meile magusaid kooke,
tooks meile jõulupuu!
Läikivaid kompvekke, säravaid küünlaid,
ilusa raamatu!

Kus ta küll tänavu viibib nii kaua?
Nutule kisub ju suu!
Kuidagi oodata enam ei jõua.
Tule, oh tule ju!

Viimaks ei tea, kas tulebki enam!
Küll oleks kole see!
Vahest on kompsud liig rasked tal kanda?
Või ehk liig pikk on ta tee?

Kuulge, kuid praegu üks kobistas väljas!
Ei ole see keegi muu!
Midagi just nagu mustendaks seljas!
Kaenlas vist jõulupuu!

Kuidas algas uus aasta.

I

Oli vana-aastaõhtu. Keset tuba seisis ilus roheline kuusk. Selle okstel põlesid kümned küünlad ja rippusid säravad kaunistused. Kõige toredam oli, kui pigistasid silmad pilukile: siis levitas iga

küünlaleek loendamatuid kiiri, mis täitsid kogu toa. Lapsed askeldasid kuuse ümber, laulsid, naersid, kilkasid. Kõigil oli niisugune tunne, nagu oleks südames midagi vahutanud.

II

Valati ka õnne. Ilmarile tuli mingi laevakujuline vigur. Vanaisa ütles, et poisist saab vist meremees või saab ta muidu palju reisida. Viimaks väsisid kõik ja heitsid magama. Ainult Ilmar ja vanaisa jäid üles. Ilmar tahtis tingimata näha, kuidas algab uus aasta, vanaisal jälle polnud und.

Istusid mõlemad laua ääres. Vanaisa luges ajalehte, Ilmar vahtis kella. Uniselt tiksus vana seinakell: tikk-takk. Osutid aga ei tahtnud ega tahtnud nihkuda edasi. Oli veel tervelt kümme minutit kaheteistkümnest puudu. Küll püüdis Ilmar hoida kõigest jõust silmi lahti, aga ei tea, kuidas see juhtus, et ta jäi tukkuma.

III

Äkki kuulis ta läbi une, kuidas kell seinal esiti natukese aega nagises ja kõrises ja siis hakkas paukudes lööma, valjusti ja aeglaselt. Ilmar kar-

gas üles. Vanaisa oli lugemise lõpetanud, istus ja kuulatas. Muud iseäralikku polnud märgata midagi.

„Head uut aastat, vanaisa!“ hüüdis Ilmar.

„Sulle veel paremat!“ vastas vanaisa. Ja natukese aja pärast lisas ta ohates juurde: „Jah, möödas on see jällegi!“

Ilmar äratas ka isa ja ema ning soovis neilegi head uut aastat. Nad kõnelesid natukese aega ja uinusid siis uuesti. Ka Ilmar ja vanaisa läksid nüüd magama.

Kuri onu.

I

Kell oli üles tõmbamata ja nuiad olid vajunud üsna põranda lähedale. Tahtsin minna parajasti teisest toast tooli tooma, et tõmmata nad üles. Seal nägin, kuidas neile lähenes mingi nõuga meie noor kassipoeg, va kelm Ats. Jäin vaatama. Küllap Ats arvas, et nuiad on pandud sinna temale mängimiseks.

Ta tõusis seina najale püsti ja tahtis lüüa üht neist käpaga. Juhtus aga nii, et veel enne, kui ta sai nuia puudutada, hakkas kell lööma.

II

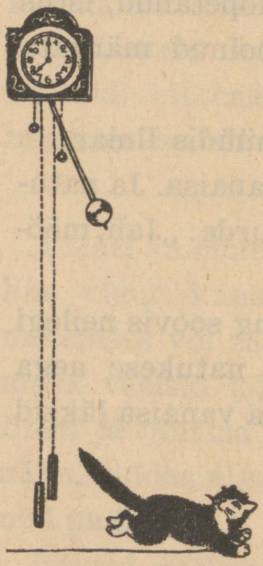

Meie kellal on viisiks toimetada löömist suure kärina ja raginaga. Niipea kui see ragin algas, tõmbas Ats ehmunult käpa tagasi ja jäi kuulatama.

Siis kõlas esimene pauk. Nüüd kiskus Ats enese küüru ja kadus kui tuul sängi alla. Kui aga kell ikka edasi ragises ja paukus, lendas ta sealt välguna kööki. „Küll on kuri onu!“ mõtles ta vist endamisi, „sellesama tühja asja pärast teeb nii suurt kära.“

Pakane.

I

Juku elas koolimajast viie kilomeetri kaugusel. Käis siiski iga päev kodus. Ilusa ilmaga polnud viga, aga tuisuga ja pakasega oli vilets küll. Koolimajas aga oli selle toidusega kole tülikas.

Ühel talvisel pärastlõunal sammus Juku nagu harilikult koolist kodu poole. Ilm oli pakane ja

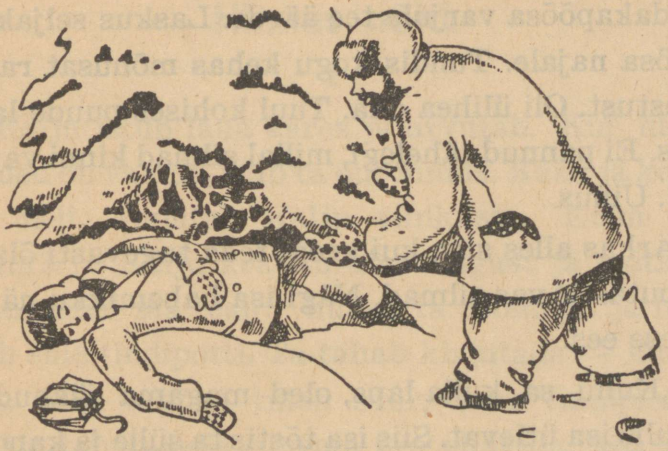

vinge tuul puhus vastu. Tee oli tuisanud. Lumi oli nagu tuhk ja ulatus poisile põlvini. Juku trügis vahvasti edasi. Hoidis keha ettepoole kummargile ja surus lõua tugevasti vastu rinda. Talle näis ikka, et paarkümmend sammu eespool tee on vähem tuisanud. Sinna jõudes nägi aga, et oli ühesugune igal pool. Sai viimaks aru, et see ainult näib nii. Väsimus tükkis juba kallale.

II

Umbes kilomeeter veel kodunt viis tee läbi väikese kuusiku. Seal oli soojem ja vaiksem. „Puhkan siin natuke," mõtles Juku ja istus suure

kadakapõõsa varjule tee äärde. Laskus seljakile põõsa najale. Tundis kogu kehas mõnusat rammestust. Oli ülihea olla. Tuul kohises puude ladvus. Ei pannud tähelegi, millal silmad kinni vajusid. Uinus.

Ärkas alles siis, kui keegi teda tugevasti õlast raputas. Avas silmad. Nägi isa habemikku nägu enese ees.

„Kuhu sa, kulla laps, oled magama jäänud!" kuulis isa ütlevat. Siis isa tõstis ta sülle ja kandis reele. Mähkis jalad nahkadest vaipa. Hobune sai sähmaka piitsa ja kihutas galoppi kodu poole. Koju jõudes viis isa Juku süles tuppa.

III

„Too pangega lund!" hüüdis ta emale. Ema jooksis hädaldades õue lume järele. Siis hõõruti kaua aega lumega Juku käsi ja jalgu.

„Pole siiski suurt viga!" ütles viimaks isa. „Aga kui ma poleks mööda sõites juhtunud teda nägema, siis küll pakane oleks ta ära võtnud."

Pärast seda Juku varbad ajasid mitu nädalat nahka ja kihelesid koledasti.

Hirmus nõid.

I

Kalju istub laua ääres ja arvutab. Kui ülesanded on valmis, võib ta õue minna. Kaks ja kaks on neli, kirjutab Kalju vihikusse. Kolm ja kolm?... Kalju kratsib kõrvatagust ja mõtleb. „Ah, nüüd ma tean!“ hüüab ta rõõmuga ja torkab sule tindipotti. Ta tahab kirjutada — kuus, aga selle asemel tuleb suur, suur tindiplekk. Kalju tahab seda näpuga ära pühkida, aga see läheb veel suuremaks. Nüüd seisab vihikus: kolm ja kolm on kokku suur tindiplekk. Kalju meel läheb kurvaks. Ettevaatlikult teeb ta tindipleki taha — kuus.

II

Siis arvutab ta edasi. Nüüd ei kasta ta sulge enam nii sügavale. Varsti on ülesanded valmis ja Kalju läheb õue mängima.

Õhtul voodis mõtleb Kalju veel murega sellele suurele tindiplekile. Öösi näeb ta unes hirmsat nõida. Sel on õlal suur luud ja käes pang, tinti täis. Ta kastab luua tindipange ja ajab sellega Kaljut taga. Kalju tahab põgeneda, aga ei saa.

Nõid teeb Kalju uuele kuuele hiiglasuured tindiplekid. Ka raamatud ja vihikud määrib ta tindiga kokku. Kui Kalju ärkab ja aru saab, et see kõik oli ainult unes, rõõmutseb ta väga.

Atsikene.

Atsikene ihkab kooli,
ta ju seitsmeaastane.
Kannidest ei enam hooli,
need ei sobi mehele.

Pliiats, vihk on Atsil juba,
tädilt sai ta ranitsa.
Nüüd on Atsil unistuseks,
et saaks isalt aabitsa.

Ilmari sulepea.

I

Ilmar on juba suur ja käib koolis. Isa on Ilmarile ostnud ilusa punase sulepea. Ilmar armastab oma sulepead väga. Sulepea armastab Ilmarit ka, aga Ilmar ei tea seda. Esiti oli sulepea küll kurb, et ta sai Ilmari omaks. Parema meelega oleks ta tahtnud mõne vanema poisi käes krabinal üle

paberi lennata. Pärast hakkas aga Ilmar sulepeale meeldima. On ju vähe nii häid poisse kui Ilmar. Sulepea loodab, et Ilmarist saab kord tubli mees.

II

On ilus talvine päev. Koolitunnid on lõppenud. Rõõmsalt vaatab päike klassiaknast sisse. Ruttu, ruttu püüavad kõik õue. Ka Ilmar ruttab. Kiiresti paneb ta raamatud kotti. Ise ajab naabri Jukuga juttu. Nad tahavad täna seltsis koju minna. Sulepeagi on kirjutamisest väsinud ja igatseb koju puhkama. Seal juhtub aga õnnetus. Ilmar unustab sulepea lauale. Küll hüüab sulepea Ilmarit, küll püüab ta rabeldagi, aga kõik asjata. Ei kuule Ilmar sulepea hüüdmist, ei näe ka tema rabelemist. Rõõmsalt vadistades lähevad nad naabri Jukuga klassist välja.

III

Päike on vajunud metsa taha. Ainult tükike taevast säravate tähtedega paistab läbi klassiakna. Ja kui vaikne! Ei ole kuulda midagi peale seinakella tiksumise: tikk-takk, tikk-takk. Vaene sulepea on ikka veel klassis laual. Tal on hirm.

Järsku kuuleb ta enese ümber sosistamist. „Ilmar on oma sulepeale halb olnud," lausub klassitahvel. Sulepea vaikib ja kuulatab. Nutt kipub talle peale. Selgesti kuuleb ta, kuidas lauad ja pingid, tindipotid ja muudki asjad üksteisega kõnelevad. Rõõmsa sosinaga kiidetakse häid lapsi. Kurvalt ohates kõneldakse halbadest. Vastu hommikut uinub sulepea.

IV

Ilmar on voodis. Isa, ema ja väike õeke magavad juba. Ilmarile aga ei tule und. Koolist koju jõudnud leidis ta, et tema ilus sulepea on kadunud. Ta tahtis otsima minna, aga ema ei lubanud. „Küll isa ostab uue," ütles ema. Kuid Ilmar uut ei taha. Uus ei või kunagi nii ilus olla ega nii armas ka. „Kuhu võis ta jääda," mõtleb Ilmar ja ohkab. Ema kuuleb seda ja ärkab. „Miks sa ei maga?" küsib ta. Ilmar hakkab nutma ja räägib emale, et ta ei saa unustada oma sulepead. „Ära nuta, pojake, homme leiad üles," lohutab ema.

V

Juba on hommik. Klassis on veel videvik. Sulepea ei maga enam. Igatsusega ootab ta Ilma-

rit. Natukese aja eest käis majahoidja ahju kütmas ja põrandat pühkimas. Sulepeal oli hirm, et ta maha kukub, kui lauda liigutatakse. Aga ei kukkunud. Nüüd on jälle kõik vaikne. Lauad ja pingid, tindipotid ja muudki asjad vaikivad. Järsku läheb uks lahti. Väike poisike tuleb joostes klassi. See on Ilmar. Kiiresti läheb ta laua juurde ja leiab sealt oma sulepea. „Oled ikka veel elus," sosistab ta, „iialgi enam ei jäta ma sind maha."

Kooliminek.

Vaat'ke meest, kuidas ta astub, seljas leivakott,
kaenlas raamatud ja tahvel, taskus tindipott!
Ema saatis õuest välja, ütles: „Õpi sa!
Tarkus tarviline vara: õpi hoolega!
Sirgud meheks, siis on sinul tulu tarkusest,
elus selgind silmi vaja, mõnu mõistusest!"

Kasukas ei soojenda.

Õues seisis lumimemm.

„Täiesti alasti teine! Küllap tal on külm!“ arvas Rein.

„Paneme talle kasuka ümber! Vahest siis saab sooja!“ soovitas Ants.

Tõidki toast isa vana kasuka ja panid lumimemmele ümber. Ise hakkasid kelgutama. Kelgutasid hulga aega, siis läksid jälle lumimemme vaatama. Katsusid teda käega.

„Ikka niisama külm!“ hüüdis Rein.

„Vaat, kus nali!“ imestas Ants. „Miks siis kasukas ei soojenda?“

Nende juttu kuulis ema.

„Ei kasukas soojenda kedagi!“ seletas ta. „Kasukas ainult hoiab su enda keha soojust. Lumimemm on külm, temas soojust pole, sellepärast pole ka midagi hoida.“

Lähme vastu.

Kes seal sõidab üle välja,
üle valge hange harja,
üle kõrge künka selja?
Laseb aina tuhatnelja!

Eks see meie isa ole,
eks ta laadalt koju tule!
Lähme vastu, lähme võidu,
saame kena saanisõidu!

Lumimemm.

I

Ta oli juba kolm päeva seal toa taga nii seisnud, luuavars peos ja vana kaabulott peas. Vahtis sõnatult oma süsimustade silmadega kaugele. Keegi ei teadnud arvata, et ta lumises rinnas tuksub soe süda. Talle meeldisid kõik selle pere lapsed. Kõige rohkem aga armastas ta väikest ümmargust Atsi. Ats armastas teda vist ka: mängis päevad otsa ta läheduses ja silmitses teda vahetevahel naeruse pilguga.

Kui Ats õhtul pidi tuppa minema, hakkas lumimemmel igav ja õudne. Läks pealegi veel pimedaks ja lõunast tõusis tugev tuul. Toas vist süüdati lamp, sest aken lõi äkki valgeks.

II

Lumimemme südames tõusis kange igatsus astuda akna juurde ja vaadata, mis Ats toas teeb. Kaua võitles ta selle igatsusega, aga vii-

maks siiski läks. Teadis küll, et elutud asjad ei tohi paigast liikuda, aga mõtles, et ega keegi näe. Jõudis akna juurde. Vaatas sisse. Ema ketras ahju ees. Ats juba magas sängis, väike käeke pea all. Naeratas läbi une. Lumimemme süda läks kole kurvaks. Miks peab tema olema elutu lumimemm, miks ta ei või olla laps nagu Ats?

Ja siis puhkes lumimemm nutma. Jämedad pisarad veeresid tal mööda põski alla ja ta nuuksus valju häälega.

III

„Küll on tuul läinud kangeks!" ütles ema, „aina ulub akna taga." Aga Polla oma onnis sai aru, et see polnud tuule ulumine. Pistis teine larinal haukuma ja jooksis toa taha. Lumimemm kohkus hirmsasti ja ruttas akna juurest minema. Jõudis parajasti oma endisele kohale, kui juba Polla tuli suure raginaga toa nurga tagant. Ruttamise hoost ja kangest ehmatusest ta aga ei saanud nii ruttu peatuda, vaid väärus ja kukkus ümber. Ta pea veeres otsast ära ja ta keha läks pooleks. See oli väga kurb lugu. Polla aga hakkas veel rohkem ragistama. Siis tuli isa õue vaatama,

mis see koer nii hirmsasti haugub. Tuppa tagasi minnes ütles ta:

„Sulaks läinud ja kange tuul lükanud laste lumimemme ümber. Seda see Polla haugub.“

Tuulevana.

I

Küll oli aga tuulevana täna öösi üleannetu. Kuni hommikuni möllas ja märatses. Sasis ja raputas männikus mände, nii et vaesekesed päris oigasid. Hoonete juurde vihistas majakõrgused hanged kokku. Ja mis tembu tegi ta veel vaesele sauna Anule.

Sauna Anu oli lesk ja kasvatas üksinda oma kolme väetit last. Kõige noorem oli alles neljaaastane, Helmiks hüüti. Aga kas tuulevana sellest küsis? Hakkas õhtul sauna katuse kallal rebima ja rebis hommikuks pool katust maha. Õled paiskas mööda välja laiali ja pildus lumme.

II

Kui Anu tuli hommikul kaevust vett viima ja nägi seda pahategu, puhkes ta nutma. Tulid lapsedki poolpaljalt õue, tuli tilluke Helmigi. Vaa-

tasid katkist katust, vaatasid ema nuttu ja puhkesid samuti nutma. Nutsid kõik neljakesi.

Tuulevana sasis parajasti viimseid õletuuste katuse harjal, kui kuulis alt laste nuttu. Hakkas teisel häbi oma teost. Ronis katuselt, jäi vaikseks. Kõige rohkem läks talle südamesse väikese Helmi hale nutt.

III

Läks teine sauna taha ja moondus inimeseks. Tuli sealt siis suures kasukas, karvamüts peas.

— „Kas tuul on teile paha teinud?“ küsis Anult. „Säh, siin on kotitäis raha, lase katus ära parandada!“

Andis Anule suure pungil koti ja sammus aeglaselt väravast välja.

Anu läks lastega tuppa ja puistas koti sisu lauale. Oli suur hunnik hõberahasid. Sellega parandati katus ja jäi üle elamisekski. Nutt oli kui käega kõikide silmist pühitud.

Männi vaim.

I

Mägiste saun seisis kõrge mäe nõlval, keset lagedaid välju. Selles saunas elas kaks vanainimest, Toomas ja Leena. Neid hüüti ühtekokku Mägiste rahvaks, aga Toomast üksikult — Mägiste Toomaks ja Leenat — Mägiste Leenaks. Aga sauna otsas kasvas põline mänd. See mänd oli nii jäme, et kaks meest sirutatud kätega tal vaevalt ümbert kinni ulatas võtma. Ta oli ka väga vana, aga sellegipärast olid ta oksad kõik veel tugevad ja haljad.

„Selle männi pean täna maha võtma," mõtles Toomas ja ihus kirvest. Raske oli see talle küll, aga midagi polnud parata. Leena oli juba nädalapäevad haige ja saun oli väga külm, kuid ahju polnud midagi panna.

II

Toomas astus õue. Oli veel videvik. Ilm oli vaikne ja külm. Mänd oli üleni kaetud valge härmatisega. Toomas lähenes talle salajase kartusega. „Raiun üksi niipalju kui jaksan," mõtles ta, „siis lähen toon külast abi ja hakkame saagima."

Veel ühe hetke kahtles Toomas, siis aga tõstis ta kirve. Aga enne kui see jõudis tungida männi kehha, kostis jämedast tüvest kõmisev hääl: „Toomas, mis sa tahad teha?"

„Leena on väga haige ja saun on väga külm, aga ahju ei ole millegagi kütta," kogeles Toomas.

„Kui halastad mu peale, aitan sind," lubas kõmisev hääl.

„Heameelega!" hüüdis Toomas ja viskas kirve lumme. Aga siis kõneles hääl männi tüvest:

„Võta oma kirves, mine tuppa ja vaata, mis temast on saanud!" Selle järel käis tume kohin läbi männi ladva ja siis jäi kõik vaikseks.

III

Toomas tegi, nagu kästud. Silmitsedes toas peeru valgel oma kirvest nägi ta, et see oli muutunud hõbedaseks. Samal päeval viis Toomas hõbedase kirve linna ja müüs kuldsepale. Kunagi enne ta ei olnud näinud nii palju raha, kui ta nüüd sai. Kõigepealt kutsus ta Leenale tohtri. Siis läks ta koju, ostis naabrimehelt puid ja küttis sauna soojaks. Tohter ravitses Leena terveks. Kaua elasid veel Toomas ja Leena pärast seda juhtumust Mägiste saunas õnnelikku elu. Nüüd on nad mõlemad juba surnud ja Mägiste saungi on lammutatud. Aga Mägiste mänd mühab endiselt mäenõlval ja tormid ning tuuled katsuvad tema kallal asjata rammu.

Eedi uus ülikond.

I

Tädi kinkis Eedile sünnipäevaks uue toreda ülikonna. Varsti tuli koolipidu ja seal oli Eedil paras koht uhkustada tädi kingitusega. Ta kõndis oma uues ülikonnas nii iseäralikult ja kangelt ega osanud kuidagi olla, sest ta arvas, et kõik vahivad ainult teda. Pidu vaheajal ajas ta paari teise poisiga ühes tühjas klassis juttu. Ta oleks kangesti tahtnud, et keegi oleks midagi ütelnud ka tema ilusast ülikonnast, aga teised ei pannud seda tähelegi või tegid nad ainult nii.

Siis tuli nende juurde ka Juku Allik, väike vaikne poiss. Juku vanemad olid kehvad ja tal ei olnud uusi riideid.

„Näete, kus poiss, kes on lapitud pükstega pidul!“ hüüdis Eedi näpuga Jukut näidates.

II

Kõikide silmad pöördusid Jukule. Juku punastas kõrvuni, pööras selja ja läks välja.

Ega Eedi sellepärast olnud nii paha südamega. Ta oli ainult pisut uhke ja tegi sellepärast mõni-

kord mõtlemata rumalusi. Kohe, kui ta nägi, kuidas Juku punastades nende juurest ära läks, hakkas tal oma sõnadest kahju. Talle tuli meelde, et Juku sai uusaastaks palju parema tunnistuse kui tema. Ja ka muidu oli Juku hea poiss. Eedil ei sobinud enam jutt teistega ja ta läks tähelepanematult Jukule järele. Juku seisis koridori akna all, pea käte vahel, ja vahtis vaikides aknast välja. Ta ei pannud Eedit tähelegi. Eedi keerles nüüd ta ümber nagu kass palava pudru ümber ega julgenud kuidagi ligi minna.

III

Viimaks võttis ta siiski südame rindu, astus Juku juurde, pani käed ta õlgadele ja sosistas talle kõrva:

„Anna mulle andeks, et olin nii paha poiss!"

Juku pöördus ümber ja vaatas oma suurte kurbade silmadega Eedile otsa. Näis, nagu oleksid ta silmad olnud pisut niisked: läikisid nii isemoodi. Siis naeratasid mõlemad ja surusid teineteisel tugevasti kätt.

„Ei tea, mitu nädalat veel kevadeni peaks aega olema?" küsis Juku. Ja Eedi vastas, et ei tea.

Sest ajast saadik pidas Eedi Jukut oma kõige paremaks sõbraks.

Aga veel enne, kui kevad kätte jõudis, ostis Juku isa ka Jukule ilusa uue ülikonna.

Uued saapad.

I

Tõnn tuli liuväljalt ja nuttis.

„Miks sa nutad?“ küsis ema.

Tõnn ei vastanud midagi, vaid hakkas veel valjemini nutma.

„Jäta ometi nutt ja räägi, mis sul viga!“ püüdis ema teda rahustada.

Nüüd näitas Tõnn oma parema jala saabast. Sel oli tald peaaegu poolest saadik lahti rebenenud.

„Oh sa vaene mees küll!“ lohutas ema, silitades õrnalt Tõnni pead. „Ei sellepärast maksa sul nutta, kui muud viga pole.“

„Aga kuidas ma homme kooli saan?“ küsis Tõnn läbi pisarate.

„Küllap ikka kuidagi saad,“ vastas ema.

II

Pärast seda toimetas ema veel natuke aega, pani siis palitu selga ja käskis Tõnni kaasa tulla. Mindi kingsepa juurde ja kurdeti Tõnni õnnetust. Kingsepp vaatas katkist saabast ja arvas, et parandada küll saaks, aga ega nad kaua enam käi. Uued kuluksid ikkagi ära.

Ema oli Tõnni rõõmuks samal arvamisel. Mindi poodi ja hakatigi katsuma Tõnnile uusi saapaid jalga. Poes oli neid igasuguseid, terved riiulitäied. Ühed olid suured, teised väikesed, kuid viimaks leiti siiski parajad. Ema maksis raha ja saapad olidki Tõnni omad. Vanad viidi kingsepale parandada. Küll olid need uued saapad aga kenad! Tõnn ei saanud silmigi nendelt ära. Koduteel pidi ta mitu korda vastutulijatega peaaegu kokku põrkama, sest ta vahtis kogu aja ainult oma uusi saaapid.

III

Kodutänava nurgal komistas ta kogemata ja saapanina sai natuke poriseks. Ruttu võttis ta taskuräti ja pühkis pori ära.

„Kes siis taskurätiga saapaid pühib," noomis ema.

Koju jõudnud, ei tahtnud Tõnn kuidagi uusi saapaid jalast ära võtta. Ta kõndis ühest toast teise ja vahtis neid ja vahtis. Alles kui tuli õhtu ja hakati magama minema, võttis ta jalad lahti.

Nüüd küsis ta emalt harja ja tegi oma saapad hoolega puhtaks, isegi talla alt. Ta tahtis nad võtta ööseks voodisse oma kaissu, aga ema ei lubanud. Siis pani ta nad voodiääre alla. Kogu öö nägi ta oma uutest saabastest und. Ikka oleks nagu keegi tahtnud neid temalt ära võtta või tallata poriseks.

Suured saapad.

Atsil oli isa saabastega kole tore sügavas lumes sumada. Ega jalgu tõsta tohtinud, pidi lohistama nagu suuskadega: muidu saapad oleksid jäänud maha. Ja joosta ka ei saanud: kohe kiskus käpuli.

Kord kui Ats nii jälle isa saabastega tee ääres hanges suusatas, sõitis sealt võõras külamees mööda. Vaatles naerdes Atsi ja ütles: „Saapad, kuhu te poisi viite?“ Ats ei saanud nende sõnade tähendusest aru. Läks tuppa ja küsis emalt. Ema seletas:

„Kui poiss on väga väike ja saapad väga suured, siis näib, nagu kõnniksid saapad poisiga, aga mitte poiss saabastega. Sellepärast see külamees nii ütles.“

„No nii hull see asi ju ei ole!“ arvas Ats ja läks uuesti õue. Käis vahetevahel ka tee ääres hanges sumamas. Aga kui nägi kedagi võõrast kaugelt tulevat, siis suusatas juba aegsasti õue varjule.

„Tühi neid teab, hakkavad jälle norima!“ seletas pärast emale.

Tihase äpardus.

I

Meil rippus palkoni seinal suitsusink. Sealt ema käis lõikamas, kui tarvis oli. Ühel päeval ema leidis, et keegi loom oli söönud peki sisse suure augu.

„Kes see küll võiks olla?“ arutas ta. „Hiired ju sinna ligi ei pääse.“ Ma läksin Andresega ka vaatama. Andres on minu vanem vend. Hiire hambajäljed küll ei olnud.

„Aga ehk on rasvatihane!“ hüüdis äkki Andres. „See armastab ju ka pekki!“ Hakkasime siis vaatama, kust ta võis sisse pääseda. Tuligi kohe meelde, et ühel palkoniakna ruudul kukkus suvel umbes peopesa-suurune tükk nurgast välja.

II

Läksime siis tuppa tagasi ja istusime akna juurde varitsema. Ei saanudki kaua oodata, kui juba nägime tihast lendavat palkoni kõrval kasvava õunapuu otsa. Hüppas seal natukese aega oksalt oksale ja kadus siis vurrdi! läbi katkise aknaruudu palkonile.

„Oot, oot, ma püüan su kinni!“ hüüdis Andres suures ärevuses. Haaras kapi otsast liblikavõrgu ja jooksis sellega köögiukse kaudu õue. Hiilis ettevaatlikult palkoni poole. Kui oli juba küllalt lähedal, kattis äkki võrguga aknas oleva augu. Samal hetkel ma nägin tumedat kogu kotis siplevat.

III

„Käes!“ hüüdis Andres ja püüdis õnnetu linnu sealsamas pihku. Tõi tuppa. Hoidis õrnasti. Emagi tuli vaatama. Ütles:

„Ah sina, väike singivaras!“ Isa paitas ta süsimusta pead ja lumivalgeid põski. Vaatlesime teda veel natuke aega. Tal oli kollakas kõhualune ja rohekas selg.

„Nüüd olete teda juba küllalt näinud, laske ta nüüd jälle vabaks!“ ütles viimaks ema. Läksime siis õue ja Andres avas pihu. Vurinal lendas tihane minema. Samal päeval sidusime õunapuu külge tihaseile tükikese rasva. Augu palkoniaknas aga ema toppis kinni.

Tihase laul.

Siia too, siia see
rasvatükk tilluke!
Igale linnule
piisab sest killuke!

Siitsaadik sinule,
siitsaadik minule,
siitsaadik Priidule,
siitsaadik Tiidule!

Suur võileib.

I

Kalle istus õues pingil ja sõi võileiba. Võileib oli küll väga suur, aga veel suurem oli Kalle isu. Seal tuli Kalle juurde väike kanapojake ja palus:

„Piuks, piuks, anna mulle tükike leiba, mu kõht on väga tühi! Kui suureks saan, munen sulle mune, piuks, piuks!“

Sealsamas istus ka väike kutsikas. See haukus.

„Auh, auh, Kalleke, viska ka minule tükike, minugi kõht on väga tühi! Kui suureks saan, valvan su maja, auh, auh!“

„Miau, miau, anna ka minule tükike!“ palus väike kassike. „Ka minu kõht on tühi. Kui suureks saan, püüan sulle iga päev ühe hiire, miau, miau!“

II

„Mää, mää, kui mina suureks saan, annan su kuue jaoks villu!“ hüüdis murult talleke. „Anna ka minule tükike, mää, mää!“

Kalle andis igaühele, ja võileib ei olnud enam kuigi suur.

Kõige viimaks tuli aga veel häbematu varblane. Luba küsimata asus ta jaole. Enne kui Kalle sai keelata, oli tal suur leivatükk noka vahel. Ta lendas sellega natuke eemale ja karjus

sealt: „Hilp, hilp! niisuke poisipõnn! Sinu jaoks jäi seda veel küllalt! Kui suureks saan, vaata, siis võtan kõik ära, hilp, hilp!“

Varblane ja kass.

Varblane, pisike linnuke,
õue peal nokitseb kaeru.
Näkitseb, nokitseb tilluke,
keksib ja kihistab naeru.

„Hiirekütt, pilusilm Antsuke,
mis sa seal liputad saba?
Asjata vaevad end, Intsuke,
varblast sa siiski ei taba."

Väle on pisike linnuke,
kargaski, hops, aiateiba.
„Pühi suu puhtaks, va kiisuke,
mine, saad mujaltki leiba!"

Varblased.

Kolm varblast hüppab uulitsal ringi. Nad karjuvad kas või hing kinni. Mööda läheb sealt väike tütarlaps ja pillab maha paar leivaraasukest. Kõps, kõps, kõps — on esimene ligi ja karjub, mis võib: „Minu! minu! minu!" Tahab kohe nahka panna pillatud raasukesed. Kuid teine ei anna, vaid karjub vihaga: „Kelm! kelm! kelm!"

Sealsamas on kolmaski valju kisaga: „Siia anna! siia! siia!“ Ja lahti läheb kaklus.

Seda kaklust silmab eemalt neljas varblane. „Häbi! häbi! häbi!“ hüüab ta ja lendab kaklejate keskele. Toks, toks, toks — on kõik leivaraasukesed, suured ja väikesed, varjulises kohas, neljanda varblase kõhus. Siis lendab ta rahulikult pisut eemale uulitsarenni servale. Seal hüppab ta uhkesti ringi ja sädistab: „Paras! paras! paras!“ Teised kolm aga kaklevad edasi.

Varblase laul.

Tii-tii-tihane,
vaa-vaa varblane
lendas üle oa-aia,
kargas üle kapsa-aia,
üle metsa vurr-rr!

Papagoi.

Ühes külas oli ilus rahvamaja. Rahvamaja einelauapidajale oli tuttav kapten toonud soojalt maalt papagoi. Pühapäeviti käis rahvamajas palju külalisi. Iga kord kui einelauapidaja küla-

listele kõike anda ei jõudnud, mis need üksteise võidu nõudsid, hüüdis ta neile vaigistades:

„Mitte kõik korraga, kodanikud! Palun kordamööda!“

Papagoi oli need sõnad ära õppinud ja kordas neid sageli.

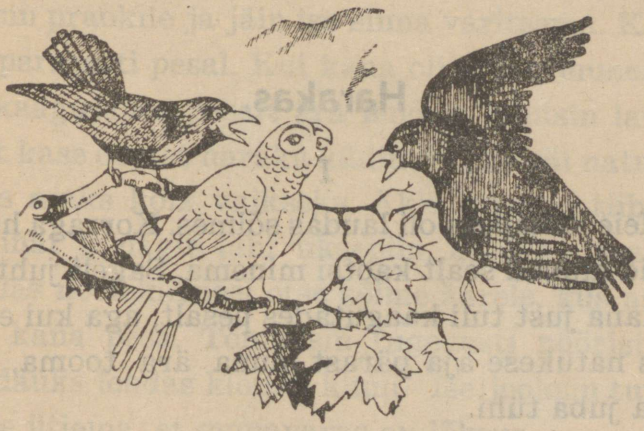

Ühel päeval leidis einelauapidaja, et papagoi on kadunud. Kiiresti jooksis ta välja oma armast lindu otsima. Kauase otsimise järel pani ta tähele, et ühe talu õues, kõrge vahtra ümber hakid hulgana lendlevad ja suurt kisa teevad. Kui ta lähemale jõudis, nägi ta seal oma papa-

goid. Vaene lind oli suures hädas. Hakid kippusid talle kurjasti kallale. Kes aga ligi sai, see halastamatult hoope jagas. Oma kimbatuses ei osanud papagoi muud teha, kui karjus kõigest jõust:

„Mitte kõik korraga, mu härrad! Palun kordamööda!“

Harakas.

I

Meie kanapesa oli laudas sõimes. Korraga hakkasid munad sealt kaotsi minema. Sageli juhtus, et kana just tuli kaagutades pesalt, aga kui ema läks natukese aja pärast muna ära tooma, oli pesa juba tühi.

„Missugune elukas seda küll peaks tegema?“ arutas ema. „Harakad küll kädistavad lausa ümber toa, aga ega ometi harakas jaksa kanamuna kuhugi viia.“

Ühel päeval sattusin juhuslikult vargale jälile. Kuulsin laudas jälle kana kaagutamist ja mõtlesin, et lähen toon muna kohe ära. Läksin läbi

rehealuse. Nii kui astusin rehealt lauta, nägin harakat suure kiirusega lendavat laudauksest õue.

II

„Oot, oot, püüan su kinni!“ mõtlesin endamisi. Teisel päeval sidusin laudaukse külge pika nööri, mille vaba ots ulatus rehealla. Rehealuse ukse jätsin praokile ja jäin ise sinna varitsema. Kana oli parajasti pesal. Kui kana oli muna munenud ja kaagutades pesalt ära lendas, kuulsin lauda eest kase otsast haraka kädinat. Siis jäi natukeseks ajaks kõik vaikseks. Äkki kuulsin tiibade sahinat ja nägin läbi uksepilu, kuidas harakas lendas noolekiirusel otse sõime äärele, kus asetses kana pesa. Tõmbasin tugevasti nöörist ja laudauks lendas klõmdi kinni. Ise jooksin tuppa isale ütlema, et munavaras on lõksus.

Kuldmuna.

Jaagu-Krõõda varesepaar.

Kord oli järve kaldal küla. Küla taga oli väike talu. Talus elasid eit ja taat. Eide nimi oli Krõõt, taadi nimi Jaak. Talu õues kasvas suur kuusk.

Kuuse ladvas käisid öösiti magamas kaks varest. Igal sügisel nad sinna siginesid ja kevadel aegsasti jälle kadusid. Kus nad suvel elasid, seda ei teadnud eit ega taat. Aga sügiseti olid nad uhkust väga täis kui ainukesed laululinnud sel ajal. Siis nad istusid kaelad õieli kuuse otsas ja karjusid kordamööda:

„Jaak! Jaak! Jaak! Krõõt! Krõõt! Krõõt!

Varesepaari kommetest.

Igal hommikul, kui Jaak õue astus, hüüdsid varesed: „Tere, Jaak! Tere, Jaak!“ Tuli aga Krõõt toast välja, siis hüüti: „Tere, Krõõt! Tere, Krõõt!“ See teretamismood oli neist väga ilus ja meeldis Jaagule-Krõõdale.

Neil olid aga ka mõned halvad moed. Iga kord kui Krõõt õue läks solgiämbrit tühjendama, said nad väga rahutuks. Ja kohe, kui Krõõt tuppa tuli, olid nad jaol. Ise vahtisid seejuures ümber, nagu mõned vargapoisid, et keegi ei tuleks. See ei olnud enam kellegi ilus viis. Ega Krõõt oleks neid keelanud, aga nad oleksid pidanud ilusasti tulema, kummardama või niksu tegema ja hüüdma: „Tänan, Krõõt! Tänan, Krõõt!"

Küünlapäevast maarjapäevani.

„Täna paneb vares esimese pesapalgi paigale," ütles Jaak küünlapäeva-hommikul Krõõdale. Krõõt ei vastanud midagi, vaid ketras edasi. Vist ei kuulnud ta läbi vokivurina Jaagu sõnu. Mõne nädala pärast aga märkasid mõlemad, et varesed olid läinud nende vastu palju lahkemaks ja sõbralikumaks. Hommikuti hüüti nüüd Jaagule: „Tere, Jaaguke! Tere, Jaaguke!" Ja Krõõdale: „Tere, Krõõdake! Tere, Krõõdake!" See kõlas juba palju soojemalt ja südamlikumalt.

„Kas homme on maarjapäev?" küsis Jaak Krõõdalt ühel õhtul, kui nad juba mõlemad sängis olid. — „Maarjapäev neh," vastas Krõõt. —

„Siis täna öösi muneb vares esimese muna," ütles Jaak. — „Sina aga oma varestega!" pahandas Krõõt ja pööras teise külje. Krõõt norskas pealegi, aga Jaagule ei tulnud und.

Varesepaari saladus.

Järsku kuulis Jaak ukse taga kobinat. Tasakesi puges ta sängist välja ja läks vaatama. Kui ta ukse avas, nägi ta enda ees halli varest.

„Tere, Jaaguke! Tere, Jaaguke!" ütles vares ja kummardas ise viisakalt peaga. Siis hüppas ta üle läve tuppa ja lendas laua äärele. Jaak ei osanud imestuse pärast „nohki" ütelda. Vares aga jatkas kohe juttu: „Armas Jaaguke! Mina ja minu naine, meie ei ole varesed, vaid kuninglik noorpaar. Tige nõid moondas meid kadeduse pärast pulmaööl varesteks. See oli tuhande aasta eest. Täna öösi võid sa meid päästa, armas Jaaguke. Kas tahad seda teha?" — „Heameelega katsun," vastas Jaak.

Ja vares rääkis edasi: „Küla taga metsas on pikk kuusk. Selle kuuse otsas on meie pesa. Täna öösi muneb minu naine pesasse kuldmuna. Mine paari tunni pärast sinna kuuse otsa ja too see muna maha! Siis mine järve äärde ja viska ta

jääaugust alla! Kohe oleme päästetud.“ Jaak lubas kõik nii teha, kuidas vares oli õpetanud. Vares tänas ilusasti, jättis jumalaga ja läks uksest välja.

Jaak päästab varesepaari nõidusest.

Paari tunni pärast sammus Jaak metsa poole. Varsti silmas ta kuuvalgel pikka kuuske ja selle otsas varese pesa. Ta ronis kuuse otsa ja leidis pesast tõesti kuldmuna. Ei olnud kahtlust, et see oli kullast, sest ta oli raskem kui tina ja läikis kui Jaagu laulatussõrmus. „Kui selle linna viiks ja kuldsepale müüks!“ mõtles Jaak. Kuid kohe ajas ta säärase ülekohtuse mõtte enesest eemale ja pööras sammud järve poole.

Varsti seisis ta jääaugu ääres. Veel kord veeretas ta kuldmuna oma näppude vahel, siis laskis ta kalli varanduse sulpsatades mustavasse vette langeda. Ja vaata imet! Esiti oli kuulda suurt kohinat, aga siis läks kõik valgeks nagu päevaajal. Ja kui Jaak ümber pöördus, nägi ta enda ees toredat lossi. Kõik säras kullast ja hõbedast. Aga lossi trepil seisis kuninglik noorpaar, kuldkroonid peas. Kui nad Jaaku nägid, laskusid nad ta ette põlvili ja nutsid rõõmu pärast. Ka Jaagu

süda läks haledaks. Ta langes neile kaela nagu oma lihastele lastele. Pisarad voolasid ojana ta silmist ja ta nuuksus valju häälega.

Jaak ärkab.

„Mis sul viga on?“ hüüdis Krõõt ja raputas Jaaku õlast. Jaak ärkas. Ei olnud enam kuninglikku noorpaari ega toredat lossi. Ainult padi oli veel niiske pisaraist. Koit oli juba väljas ja päike pidi varsti tõusma. Jaak ronis sängist ja riietus. „Täna on vist maarjapäev,“ ütles ta Krõõdale ja ohkas. Siis läks ta õue. Veel enne kui ta toaukse enda järel oli sulgenud, kuulis ta vana tuttavat tervitust: „Tere, Jaaguke! Tere, Jaaguke!“ Aga see kõlas palju soojemalt ja südamlikumalt kui kunagi enne.

Talveõhtul.

I

Oli külm ja lumerikas talv. Nälja sunnil käisid jänesed öösiti otsimas meie toa ja lauda ümbert mahalangenud heinakõrsi. Hommikuti leidsime lumelt sagedasti värskeid jänesejälgi. Ühel päeval tõi vend Jaan laudalakast käputäie

ristikheinu ja riputas need toa taha hangele, üsna meie akna alla.

„Siis õhtul hea vaadata, kui nosivad!“ seletas ise. Hakkasime põnevusega õhtut ootama. Ega seda kaua oodata saanud, sest pikuke see talvine päev on. Varsti oli päike loojas ja kuu kerkis

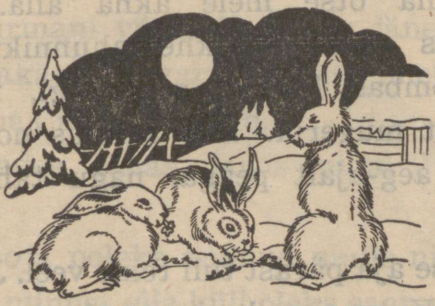

nagu punane ratas metsa tagant. Tõusis ikka kõrgemale ja kõrgemale. Panime Polla rehetuppa kinni, ise istusime akna juurde külalisi ootama.

„Tulge aga julgesti, laud on ammugi kaetud!“ ütles Jaan. Aga andis enne oodata, kui tulid. Mul kippusid silmad juba kinni vajuma, kui äkki nägin eemal väljal mingit musta kogu kuuvalgel nagu kiikuvat.

II

Müksasin Jaanile külge.

„Kus?“ küsis Jaan. Aga küllap ta nägi juba isegi, sest enam ta ei küsinud. Jänes aga tuli hüpates vähehaaval ikka lähemale ja lähemale. Vahetevahel tõusis istuli ja kuulatas. Ei tea, kas tundis ristikheina lõhna või, sest kus ta muidu teadis tulla otse meie akna alla. Lömitas natukeseks ajaks ristikheinahunniku kõrvale maha. Tõmbas kõrvad selja ligi, nii et oli nagu must mügerik. Siis hakkas nosima. Ise noogutas aeg-ajalt peaga, nagu tahaks meid tänada.

Natukese aja pärast tuli teine veel. Ja siis tuli kolmaski. Kutsusime ka isa vaatama. Isa võttis kapist viiuli ja hakkas akna juures mängima. Kartsime, et nüüd jooksevad minema. Aga ei joosnud. Pisut aega kuulatasid, siis nosisid rahulikult edasi.

„Näe, see meeldib neile!“ ütles isa ja mängis veel mitu lugu. Ka ema tuli sinna. Istusime nii kella üheteistkümneni kogu perega akna juures ja vahtisime jäneseid. Siis isa käskis minna magama.

Jänese hirm.

Kord läks jänes päikesepaistele kõndima. Äkki silmas ta enda kõrval oma varju. Ta kohkus koledasti, sest ta pidas seda suureks sarvedega elukaks, ja pistis kõigest jõust jooksma. Aga kui kiiresti ta ka lippas, hirmus elukas ei jäänud temast sammugi maha, vaid hüppas kogu aja ta kõrval. Surmani väsinult jõudis jänes viimaks suure kadakapõõsa varju. Ja näe imet! Koletis oli nagu maa alla kadunud.

Lõõtsutades tänas jänes nüüd Jumalat ja ütles:

„Kui Looja poleks andnud mulle nii kärmeid jalgu, mis minust siis küll oleks saanud!"

Reinuvaderi äpardus.

„Maksuku mis maksab, aga täna peab kanapraadi saama!" mõtles vana Rein ja sörkis läbi soo üksiku talu poole, mis asetses sooserval. Pimedus kattis juba maad, kui ta jõudis talu juurde. Seal peitis ta enese haopinu taha ja ootas, kuni pererahvas oli heitnud magama ja Ponku — suur karvane koer — pugenud aganikku. Siis

hiilis ta tasakesi lauda juurde ja puges laudauksest sisse. Õnnetuseks oli vana kõverate sarvedega oinas veel ärkvel ja pistis valju häälega määgima. Seda kuuldes hakkas Ponku raginal haukuma. Koera haukumise peale ärkas ka pererahvas.

Taat kahmas püssi, eit tahmase ahjuroobi ja mõlemad jooksid õue. Suure hirmuga ei leidnud Rein enam laudaust üles. Pimedas laudas ringi joostes kukkus ta veetoobrisse. Sealt välja hüpates põrkas ta peaga vastu redelit. Alles siis, kui taat laudaukse pärani tõmbas, pääsis Rein lau-

dast välja. Ukse vahel sai ta aga veel mitu matsu taadilt püssipäraga ja eidelt ahjuroobiga. Ponku salvas veel mõne korra hammastega, enne kui va patune oma märja kasukaga võsasse jõudis.

Tilluke kukk.

Tii, tii, tibuke, tilluke kukk,
klukk-klukk! klukk-klukk!
Tangud on siin, tassi peal piim,
klukk-klukk!

Küllalt siblida, tilluke tipp,
siin on ju pipp!
Näe, kus lull ja kärbsekull,
napst, napst!

Vaata kaklejat! Tiivaga sapst,
jalaga rapst,
vihane silm, tüli täis ilm —
kõss, kõss!

Tii, tii, tibuke, lõppeski mäng,
tiiva all säng!
Vaikne kui sukk nüüd väike kukk,
klukk-klukk!

Kuidas ma esimest korda hunti nägin.

I

Kord tulin isaga veskilt koju. Sõitsime tühjalt, terad jäid veskile. Tee läks läbi suure metsa. Saime metsavahi kohale. Sealt natuke edasi on väike lage söödi moodi koht, paremat kätt.

Hobune jäi äkki seisma, norskas ja nagu taganes paar sammu. Päike oli peaaegu minekul, mets juba nii videviku värvi, ja otse teel risti ees — vana vollerus ise — hunt. Mul jäi kõik kinni: süda, hääl ja suu.

II

Isa karjatas niisuguse kohkunud häälega ja otsis vankrist piitsa. Metsaline astus aeglaselt teelt kõrvale ja näitas hambaid. Isa ütles pärast, et ta olevat ka urisemist kuulnud. Mina ei kuulnud seda mitte. Siis läks isa hing täis. Ta hüppas kähku vankrilt maha ja hakkas parajat malakat otsima. Leidiski kohase malaka ja tormas tänitades hundile vastu. Hunt laskis jalga ja kadus metsa. Küll oli õudne pärast seda sõita. Kõnelesime kahekesi kogu tee valju häälega ja tegime tulist sõitu.

Kits ja hunt.

Kits läks kiideldes mäele,
hunt läks hoobeldes järele:
„Tule mulle, kitsekene,
ma teen uued ummiskingad,
peale seon siidirihmad,
alla apsatid punased.“

Lind aga laulis lepikussa:
„Ära usu hundi juttu:
hundilla on hullud jutud,

karulla kõned kavalad.
Oma nahk on ummiskingad,
sooled peale siidirihmad,
veri alla apsatimed."

Laps hundi pesas.

I

Vanasti oli meie maal palju hunte. Ühel jaanipäeval laskis perenaine karjapoisi koju vanemaid vaatama ja läks ise karja. Võttis kaasa ka oma poolteiseaastase lapse. Söötis parajasti lapsele tanguputru puulusikaga, kui äkki nägi, et lambad lähevad tihnikusse. Andis lusika lapse kätte ja ütles:

„Säh, söö ise! Ma lähen ajan lambad lagedale. Vaata, et sa putru maha ei aja!" Jooksis siis tihnikusse lammastele järele.

Sel ajal, kui ema ära oli, tuli lapse juurde suur hall hunt. Haaras ta riideidpidi hammaste vahele ja tassis metsa.

Ema leidis lambad varsti üles ja ajas tihnikust välja. Tahtis siis minna jälle last söötma, aga laps oli kadunud ja lusikas ka. Ainult ümber-

tõugatud pudrukauss vedeles veel seal maas. Ema aimas kohe, et hunt on lapse ära viinud. Südantlõhestavalt karjudes jooksis ta külasse abi tooma.

II

Samal päeval luusis naabertalu peremees seal metsas ümber. Otsis endale adrapuid. Äkki kuulis tihnikus lapse häält. Läks lähemale, tõukas oksad kõrvale ja tardus üllatusest: põõsa all istub väike laps, puulusikas käes, ja tema ümber mängib kuus noort hundikutsikat! Hundid kipuvad vahetevahel hammastega lapse riideid rebima. Laps ähvardab siis iga kord lusikaga ja hüüab oma pudikeeles:

„Äla lebi, vaata annan kulbiga!“ Ja kui mõni ähvardusest ei hoolinud, siis see saigi hea vopsu lusikaga nina pihta. Vana hunti polnud läheduses näha.

Mees peletas kutsikad eemale ja kahmas lapse sülle. Pistis siis oma kandamiga küla poole jooksma. Varsti tulid talle teised külamehed püsside ja kaigastega vastu. Ka lapse ema oli nende seas. Rõõmukarjatusega haaras ta oma lapse ja viis koju. Mehed aga läksid edasi, et hävitada hundipere. Leidsid küll pesa koha, kuid kutsikaist polnud enam jälgegi.

Kahekõne.

„Kas karjas käisid?“

„Ega ma siis kirikus käinud.“

„Kas hunt ka karjas käis?“

„Ega ta käimata jätnud.“

„Kas ta kedagi ära ka viis?“

„No ega ta juurde toonud.“

„Kas koer talle järele ka jooksis?“

„No ega ta ees joosnud.“

„Kas sa teda ka hurjutasid?“

„No ega ma teda tagasi kutsunud.“

Orava haiged lapsed.

I

Orava lapsed olid kange köhaga kimbus. Emal oli vaesekestest hale meel ja ta käis isale peale nagu uni, muudkui mine aga tohtri juurde ja mine aga tohtri juurde. Viimaks tüdines oravavana ära ja läks rebase talusse haigusele rohtu otsima. Reinuvader mõtles natukese aega ja ütles siis: „Haigus on külmast tulnud, külm peab selle parandama. Vii nad täna ööseks pesast lumehangele, küll nad siis hommikuks on terved.“ Orav tänas hea nõu eest ja läks koju. Kui õhtu kätte jõudis, hakkas ta lapsi lumehangele kandma.

II

Sealsamas ligidal tukkus vareseonu pika kuuse otsas. „Reinule roaks! Reinule roaks!“ kraaksus ta orava rumalat tempu nähes. Orav mõistis kohe, mis varesel mõttes, ja ta kandis lapsed pesasse tagasi. Siis võttis ta kuuse otsast mitu jämedat käbi ja viskas need hangele. Ise istus oksale valvama. Varsti nägi ta, kuidas reinuvader metsast välja tuli ja otsekohe hangel mustendavate käbide kallale kargas. Kui vana Rein

pehmete orava laste asemel tundis oma küünte vahel kuivanud käbisid, sai ta aru, et ta kavalus oli nurjunud. Nagu tuul pistis ta metsa tagasi, silmad enesel häbi täis. „Pikk nina! pikk nina!“ hüüdis orav talle järele.

III

Teisel päeval olid orava lapsed veelgi haigemad. Nüüd läks orav hundi juurest abi otsima. Hunt mõtles natukese aega ja ütles siis: „Ainult kuuvalgus võib su lapsed terveks teha. Sinu pesa ligidal lamab vana kask, mille torm sügisel maha murdis. Selle kase tüvele lao õhtul oma lapsed ritta. Kui kuu tõuseb, peavad nad vaheldumisi

kord üht, kord teist külge kuu poole pöörama, küll nad siis on hommikuks terved.“ Orav tänas hunti lahke õpetuse eest ja jooksis koju. Kui õhtu kätte jõudis, hakkas ta lapsi kase tüvele tassima. Orava tegu nägi jällegi vareseonu kuuse otsast ja kraaksus: „Hundile roaks! hundile roaks!“

IV

Orav mõistis vareseonu mõtteid ja kandis lapsed pesasse tagasi. Siis jooksis ta rähni juurde, kes naisega ja täiskasvanud lastega sealsamas ligidal elas. Ta jutustas rähnidele kõik ära ja palus neid, et nad tema laste asemel mõneks ajaks lamava kase tüvele istuksid ja end vahetevahel natuke liigutaksid. Rähnid tegid nagu orav neid oli palunud. Orav ise aga istus oksale valvama. Natukese aja pärast tuli hunt metsast välja ja piilus põlevate silmadega lamava kase poole. Kui ta seal rähnide kogusid nägi kuuvalgel liikuvat, pidas ta neid orava lasteks ja kargas nende kallale. Suur aga oli kriimsilma imestus, kui orava mudilased just ta nina alt vurinal lendu pistsid. Häbelikult tõmbas ta saba jalge vahele ja katsus, et minema sai.

V

Lapsed aga olid järgmisel päeval veel haigemad ja orava-vana pidi jällegi abi otsima minema. Seekord läks ta karu juurde. Karu magas parajasti oma koopas talveund. Orava-vana äratas ta üles ja rääkis oma asja ära. „Kui minu

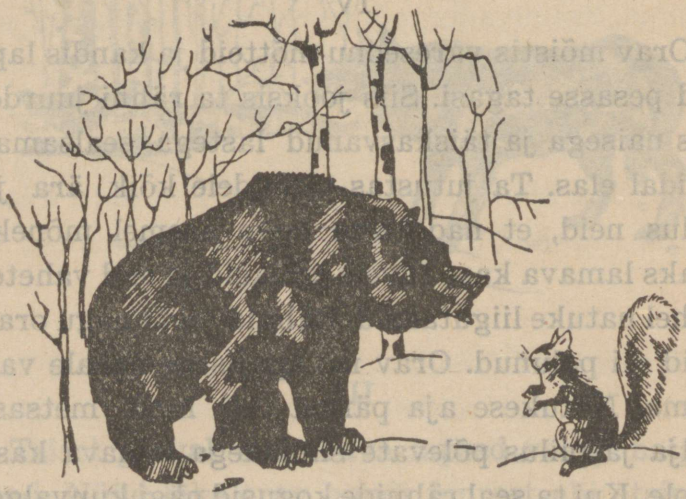

lapsed haiged olid," vastas karu, „siis hoidsin neid süles ja soojendasin väetikesi oma hingeauruga. Enne kolme päeva olid nad terved. Katsu sina samuti teha! Ehk aitab." Seda üteldes pöö-

ras ta teise külje ja uinus uuesti magama. Orav läks koju ja tegi, nagu karu oli õpetanud. Mõne päeva pärast jätsid lapsed köhimise ja mängisid ning hüppasid nagu ennegi.

Kolm karu.

I

Läheb kord tütarlaps metsa marju noppima. Kõnnib ja nopib, nopib ja kõnnib, kuni jõuab kõige paksemasse padrikusse. Seal silmab hurtsikut. Uks on lahti. Tütarlaps astub sisse — pole näha kedagi.

Keset tuba on laud ja laual kolm kaussi: üks on suur kausimürakas, teine päris keskmine kauss, kolmas aga pisitilluke kausike. Tütarlapsel kõht tühi. Võtab suure lusikamüraka ja maitseb suurest kausimürakast putru — üsna hea! Siis maitseb keskmise lusikaga keskmisest kausist — veel parem! Viimaks võtab pisitillukese lusikakese ja maitseb pisitillukesest kausikesest — kõige parem. Sööbki tütarlaps tühjaks pisitillukese kausikese.

Seina ääres seisab reas kolm tooli. Üks on suur toolimürakas, teine päris keskmine tool, kolmas aga pisitilluke toolike. Tütarlaps ronib suurele toolimürakale. Katsub istuda — üsna hea! Siis istub keskmisele toolile — veel parem! Viimaks istub pisitillukesele toolikesele — seal kõige parem! Tütarlaps hakkab rõõmu pärast jalgu kõigutama — praksti! murdub katki pisitilluke toolike.

Läheb siis tütarlaps hoopis teise tuppa. Seal kolm voodit reas. Üks on suur voodimürakas, teine päris keskmine voodi, kolmas aga pisitilluke voodike. Tütarlaps ronib suurde voodisse. Katsub magada — üsna hea! Heidab keskmisse voodisse — veel parem! Viimaks heidab pisitillukesse voodikesse — seal kõige parem! Uinubki.

II

Äkki astub hurtsikusse kolm karu. Üks on ilmatu mürakas. See on karuisand. Teine on väiksem. See on karuemand. Kolmas aga on pisitilluke karujõmpsikas.

Suur karumürakas vaatab suurt pudrukaussi. Kohe põristab jämeda häälega:

„Kes on minu kausist putru söönud?“

Siis keskmine karu vaatab keskmist kaussi. Kohe hüüab keskmise häälega:

„Kes on minu kausist putru söönud?“

Viimasena pisitilluke karujõmpsikas vaatab pisitillukest kausikest. Kohe piriseb peenikese häälega:

„Kes on minu kausi tühjaks söönud?“

Suur karumürakas tahab nüüd istuda suurele toolimürakale. Näeb — tool paigast liigutatud.

Kohe kisendab jämeda häälega:

„Kes on mu toolil istunud?“

Siis keskmine karu tahab istuda keskmisele toolile. Ka see on paigast liigutatud. Keskmine karu kohe keskmise häälega:

„Kes on mu toolil istunud?“

Viimasena pisitilluke karujõmpsikas läheneb pisitillukesele toolikesele. Näeb — toolike lõhutud. Kohe piriseb nutuse häälega:

„Kes on mu tooli lõhkunud?“

Sammuvad siis karud kõik kolmekesi hoopis teise tuppa. Suur karumürakas vaatab voodimürakat. Kohe kisendab jämeda häälega:

„Kes on mu voodis lamanud?“

Siis keskmine karu vaatab keskmist voodit. Kohe hüüab keskmise häälega:

„Kes on mu voodis lamanud?“

Viimasena pisitilluke karujõmpsikas läheneb pisitillukesele voodikesele. Piiksub kohe peene häälega:

„Kes see magab minu voodis?“

Tütarlaps seda kuuldes ärkab. Hüppab välja pisitillukesest voodikesest. Kargab läbi lahtise akna õue. Põgeneb.

Karu ja tütarlapsed.

I

Elas kord talumees. Tal oli kolm tütart. Ühel päeval läks ta metsa puid raiuma.

„Tooge mulle siis süüa järele!“ ütles ta tütardele.

„Aga kuidas me su üles leiame?“ küsisid tütred.

„Ma pillun teele höövlilaaste,“ vastas talumees, „tulge aga mööda laasturida, küll siis jõuate mu juurde.“ Nii ta tegigi. Aga seda silmas karu ja kandis kõik laastud oma koopa teerajale.

Lõunaajal läksidki tütred isale süüa viima. Kõndisid, kõndisid mööda laasturida, kuni jõudsid karu koopa juurde.

„Oh-oh-hoo!“ mõmises karu. „Näe, missugused ilusad tütarlapsed mulle võõraks tulevad!“ Ja ta kandis tütarlapsed oma koopasse.

II

Kaua aega elasid tütarlapsed karu koopas. Ühel päeval ütles vanem õde:

„Karuonu, kuule! Ma küpsetan mõned koogid. Vii nad mu isale külakostiks!“

„Olgu pealegi,“ vastas karu, „võin viia küll!“ Vanem õde pani salaja noorema õe kotti ja andis koti karule.

„Siin ongi, karuonu, koogikott. Vaata, et sa teel kooke ise ära ei söö!“

Karu võttis koti õlale ja hakkas talumehe

maja poole sammuma. Sammus, sammus ja ise mõmises endamisi:

„Istuks, istuks õige kännu otsa,

pistaks, pistaks mõne koogi vatsa!“

Seda kuulis noorem õde kotis ning lausus:

„Ära istu, ära istu kännu otsa,
ära pista, ära pista kooki vatsa!“

Karu mõtles, et see on vanema õe hääl, ja mõmises:

„Vaata kui terav kõrv teisel! Olen juba hulga maad koopast eemal, aga tema ikka veel kuuleb!“

Viimaks karu jõudis kotiga talumehe õue. Koerad tundsid karu haisu ja pistsid larinal haukuma. Karu jättis koti kus seda ja teist. Ise pani tüminal koopa poole jooksma.

III

Mõne aja pärast ütles vanem õde jälle:

„Karuonu! Sa võiksid tänagi viia mu isale mõned koogid!“

Ise pani keskmise õe kotti ja andis koti karule. Karu võttis koti õlale ja sammus küla poole. Sammus, sammus ja ise mõmises endamisi:

„Istuks, istuks õige kännu otsa,
pistaks, pistaks mõne koogi vatsa!“

Keskmine õde kotis aga vastas:

„Ära istu, ära istu kännu otsa,
ära pista, ära pista kooki vatsa!“

„On sel aga kõrvad!“ mõmises karu. „Nii kaugel koopast, aga tema ikka kuuleb!“

Viimaks jõudis ta kotiga talumehe õue. Seekord jooksid koerad talle niisuguse raginaga kallale, et peaaegu oleksid ta murdnud. Karu viskas koti maha ja põgenes metsa.

IV

Paari päeva pärast vanem õde jälle:

„Karuonu! Küpsetan ka täna mõned koogid. Vii need mu isale külakostiks!“

Nüüd puges vanem õde ise karu nägemata kotti. Karu võttis koti selga ja sammus tuttavat teed küla poole. Sammus, sammus, ise mõmises endamisi:

„Istuks, istuks õige kännu otsa,
pistaks, pistaks mõne koogi vatsa!“

Vanem õde kotis aga vastas:

„Ära istu, ära istu kännu otsa,
ära pista, ära pista kooki vatsa!“

„Mõtle ometi, kui kaugel olen koopast,“ mõmises karu, „aga tema ikka veel kuuleb!“

Tuli siis karu kolmanda kotiga talumehe õue. Koerad tormasid talle niisuguse vihaga kallale,

et ta ainult suuri vaevu pääsis nende käest lahti. Tagasi vaatamata kihutas ta metsa. Talumees aga rõõmutses väga, et ta oma tütred tagasi sai.

Mõistatusi.

Mõistke hellad, mõistke vennad!
Kui ei mõista, mõistan ise.
— Mis on lai ja lapergune?
Lääts on lai ja lapergune.
— Mis on üsna ümmargune?
Hernes üsna ümmargune.
— Mis on pisut pikergune?
Uba pisut pikergune.
— Kes läheb teele timpa-tampa?
Hobu läheb teele timpa-tampa.
— Kes läheb metsa müta-mäta?
Karu läheb metsa müta-mäta.
— Kes läheb sohu silka-solka?
Hunt läheb sohu silka-solka.
— Kesse põksub põõsa'assa?
Uss see põksub põõsa'assa.
— Kes on oksa poisikene?
Orav on oksa poisikene.

Võõras koer.

I

Istusime kõik laua ümber ja sõime parajasti lõunat. Äkki kuulsime akna tagant koera haukumist ja kassi vihast turtsumist. Ma jooksin kohe akna juurde. Nägin, suur võõras koer ajas meie Kiisut taga. Kiisu lipsas osavasti marjapõõsaste alt läbi, koer järel. Järgmisel hetkel oli Kiisu nagu välk aiatulba otsas. Aga tulp oli madal ja koer oli väga suur. Ta hüppas volksti ja volksti ülespoole, püüdes kassi hammastega haarata. Kiisu kaitses ennast vihaselt käpaga.

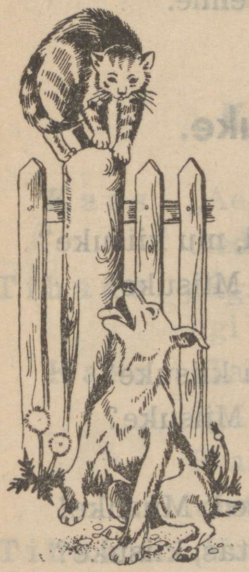

II

Pitsu oli toas ja kiunus ukse taha. Ma haarasin ahju eest roobi ja jooksin õue. Niipea kui ma ukse avasin, oli ka Pitsu väljas. Ja veel enne kui ma ümber toa nurga aeda jõudsin, kuulsin sealt

juba koerte kaklemise kisa. Mina oma roobiga ei saanud midagi teha. Pitsu õiendas selle asja ise ära. Pärast lühikest ägedat võitlust paksus tolmupilves põgenes võõras koer kiunudes aiast välja. Sest ajast saadik muutus Pitsu ja Kiisu sõprus veel südamlikumaks kui enne.

Kiisuke ja lapsuke.

Kiisuke: Ae! Ae!
Lapsuke: Mis sa seal hüüad, mu kiisuke?
Mine ju magama, Miisuke!
Kiisuke: Näe! Näe!
Lapsuke: Mis seal näha, mu kiisuke?
Mis on juhtunud, Miisuke?
Kiisuke: Ai! Ai!
Lapsuke: Silmad kõik verised, Miisuke!
Kes sind hammustas, kiisuke?
Kiisuke: Au! Au!
Lapsuke: Muri on süüdlane, kiisuke?
Nii tahtsid ütelda, Miisuke?
Kiisuke: Nii! Nii!
Lapsuke: Muril ju enesel, kiisuke,
silmad kõik lõhki, Miisuke!

Kiisuke: Oi! Oi!
Lapsuke: Teda kes küünistas, kiisuke?
Tead sa seda, Miisuke?
Kiisuke: Näu! Näu!
Lapsuke: Sina? Sa kelm kiisuke!
Ise veel kaebad, oi Miisuke!

Kass ja tihane.

Kass: „Ae, tihane! ae, armas tihane! miks oled sa minuga vihane?“
Tihane: „Ega ma ole vihane, ära ainult liig ligi tule!“
Kass: „Tahan tulla sinuga sõprust tegema, aga sina lendad iga kord minema. Peaksid sa teadma, kuidas see kurvastab mind?“
Tihane: „Kahju küll, aga su sõprus ei meeldi mulle. Alles üleeile nägin, kuidas sa sõbrustasid värvuga.“
Kass: „Ah üleeile? Üleeile oli ju koguni teine asi! Siis ei olnud ju veel seda uut seadust.“
Tihane: „Missugust seadust?“

Kass: „Noh, mis eile anti! Kas sa siis pole kuulnud, et loomad peavad elama nagu vennad ja õed? Kurja ei tohi keegi enam teisele teha. Lenda aga julgesti puu otsast maha ja anna mulle lepituse märgiks üks musu!“

Tihane: „Seadus on ilus. Ja ega ma musu keela. Aga enne lepi ära vana Muriga! Näe, praegu tuleb teine aida tagant.“

Kass: „Kes tuleb? Ah aida tagant? — Head aega! Mul on asja lakka. Pean minema kiiresti.“

T i h a n e : „Aga eile anti ju säärane seadus . . .“

K a s s : „Ah, mis seadus! Kas Muri peab ka mõnda seadust. Niisugune hirmutis!“

Hiirepojake.

Hiirepojake tippas esimest korda pesast ja jooksis õue. Kui ta sealt tagasi tuli, ütles ema: „Jutusta nüüd, mida õues nägid!“

Hiirepojake vastas: „Kallis ema, nägin õues kaht elajat. Üks neist oli meeldiv, teine hirmus.“

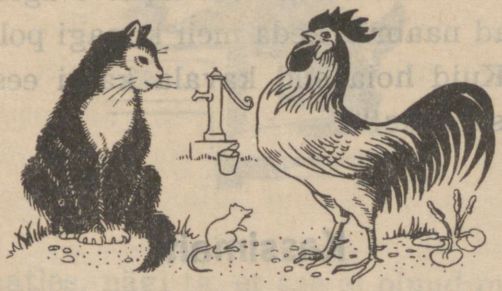

„Missugused olid need elajad?“ päris vana hiir.

Poeg seletas: „Meeldival elajal olid valged vurrud, pehmed käpad ja ta kandis siidkuube. Ta

istus päikesepaistel ja pesi käppadega silmi. Seejuures liigutas ta tasa ning mõnusalt oma hända."

„Sina lollike!" noomis ema. „See oli ju kass ise, meie suurim vaenlane! Kuid missugune oli teine elajas?"

Hiirepoeg jutustas edasi: „Teine tuli äkki nurga tagant esile. Ta kandis peas punast kübarat. Jalgu ehtisid tal kannused ja saba oli tal sirbitaoline. Saba otsas kandis ta ähvardavaid mõõku. Mind nähes hakkas ta koledasti kisendama: „Hiir, tapke ära!" Ehmudes jooksin kiiresti varjule."

Vana hiir naeris: „Vaene laps! Nägid kukke, meie head naabrit, keda meil kunagi pole tarvis karta. Kuid hoia end kavala kassi eest, keda pidasid sõbraks!"

Kassimait.

Oh, sa vana kassimait!
Kas see oli sinu ait,
kust sa võtsid tüki liha?
Nüüd saad tunda minu viha!

Ettevaatlik koer.

Ühel mehel oli halb mood õhtuti voodis lugeda. Sagedasti uinus ta magama ja unustas küünla voodi ette lauale põlema. Hommikuti leidis ta iga kord oma imestuseks, et küünal oli kustutatud. Tema teada ei võinud seda keegi teha, sest enne voodisse minemist keeras ta alati toa ukse lukku. Kui ta ühel hommikul küünalt tähelepane-

likult vaatles, nägi ta, et see ei olnud mitte ära puhutud, vaid tuli oli justkui mingi asjaga surnuks vajutatud.

Nüüd tuli talle meelde ta oma koer, kes magas temaga ühes toas. Ehk oli see koera tegu? Et

seda kindlasti teada saada, jättis ta järgmisel õhtul meelega küünla põlema ja tegi enese magavat. Ei möödunud kuigi kaua aega. Seal tuligi koer tasakesi voodi juurde ja vaatas, kas peremees magab. Kui ta nägi, et peremees enam ei liiguta, kargas ta toolile, hüppas sealt lauale ja vajutas käpaga tule surnuks. Siis heitis ta rahulikult oma asemele.

Sulli.

Sulli elas trepi kõrval putkas. Kui ema hommikul avas toaukse, hüüdis Sulli: „Auh-auh! ma palun süüa!" Siis tõi ema talle leent ja lapsed andsid konte. Pärast sööki jäi Sulli lamama putka ette, pea käppadel. Aga öösiti kõndis ta ümber talu ega lasknud ühtki võõrast lähedale.

Ühel ööl kuulis Sulli, et võõrad mehed tulevad mööda tänavat, jäävad talliukse ees peatuma ja hakkavad seal midagi nokitsema.

Kohe hakkas ta hüüdma: „Auh-auh! Isa, tõuse üles, võõrad mehed on talliukse kallal!"

Isa kuulis Sulli haukumist ja ütles:

„Tea, mis see koer peaks ragistama? Vaja õige vaadata."

Pani kasuka selga, võttis seinalt püssi ja läks õue. Ohoh! Võõrad mehed talliukse kallal! Kohe käratas isa:

„Kas saate minema, muidu lasen püssiga!“

Võõrad panid metsa poole plagama. Isa katsus talli lukku, mida võõrad ei olnud veel jõudnud rikkuda. Sulli keksis isa ümber ja haukus:

„Eks ma ütelnud, eks ma ütelnud! Auh-auh!“

Kui isa jälle toa poole sammus, patsutas ta Sulli turja ja lausus:

„Tubli koer, Sulli, tubli koer!“

Vahva koer.

I

Ühes võõramaa linnas olid tuletõrjujad õpetanud suure tugeva koera nii targaks, et ta oskas päästa sülelapsi põlevaist majust. Ta haaras neil hammastega ettevaatlikult riideist kinni ja kandis nad tulest välja.

Ühel päeval juhtus seal linnas jällegi tulikahju. Kui tuletõrjujad kohale jõudsid, oli suur kahekordne puumaja juba üleni leekides. Keegi naine ringutas rahva hulgas käsi ja karjus

südantlõhestavalt, et ta aastane laps on põlevas majas teisel korral. Ta tahtis ise joosta last päästma, kuid naabrid hoidsid teda vägisi kinni, sest trepiruumid olid juba tuld võtnud.

Et muud võimalust lapse päästmiseks enam polnud, saatsid tuletõrjujad koera majja. Kiiresti nagu välk tormas vahva loom läbi leekide ja suitsu trepist üles. Hinge kinni pidades jäid kõik ootama ta tagasitulekut.

II

Võis olla möödunud vaevalt paar minutit, kui ta juba ilmuski jälle nähtavale, laps hammaste vahel. Väetike oli suurest kuumusest ja lämmatavast suitsust kaotanud küll meelemärkuse, aga muidu ta oli täiesti terve. Õnnelik ema kiljatas rõõmust ja haaras lapse sülle.

Vaevalt vabanes koer oma koormast, kui ta juba tormas kõikide imestuseks teist korda põlevasse majja. Tuletõrjujate teades ei võinud seal

olla enam ühtki elavat hinge, sellepärast nad hüüdsid teda küll tagasi, kuid asjata.

Järgnes jällegi mitu minutit põnevat ootamist. Kuid koera ei tulnud. Äkki nähti teda ühel teise korra aknal. Küllap ta vist ei pääsnud enam trepist alla. Tugeva veejoaga purustasid tuletõrjujad aknaruudud ja tõmbasid kiiresti pingule hüppelina. Osavasti hüppas koer linale. Suus ta aga kandis haledasti näuguvat kassipoega. Nii päästis vahva koer sel päeval surmast kaks elu.

Juku esimene ratsasõit.

I

Juku oli maal onu juures võõraks. Onu poisid läksid tooma karjamaalt hobuseid. Kutsusid Juku kaasa, et saab ratsa sõita. Juku polnud enne küll hobuse seljas käinud, aga ta ei julgenud seda teistele rääkida. Kartis, et hakkavad teda naerma.

„Vana valge põrutab kõige vähem ja kui juhtub maha kukkuma, kohe jääb seisma," seletas onupoeg Volli. Sellepärast Juku võttiski endale vana valge. Niipea kui poisid said hobuste selga,

läks kohe kange kihutamine lahti. Teised kahekesi ees, Juku vana valgega kõige taga. Tuul vuhises Jukul kõrva ääres ja südame all nagu oleks kõik olnud tühi. Ta surus jalad kõvasti vastu hobuse külgi ja hoidis kahe käega lakast kinni.

II

Võib-olla oleks kõik veel õnnelikult läinud, kui mitte kirju vasikas poleks joosnud äkki suure

pahinaga lepikust karjateele. Vana valge kohkus sellest ja kargas kõrvale. Juku libises enne hobuse küljele, siis kukkus hoopis maha. Veeres nagu värten paar korda tolmus ringi, enne kui kargas ruttu-ruttu püsti.

„Ega ma haiget saanudki!“ olid ta esimesed sõnad. Need ta ütles küll vist endale, sest teised olid juba ei tea kus. Valge oli natuke maad kukkumiskohast eemal seisma jäänud. Juku püüdis ta kinni, viis kopliaia äärde ja ronis uuesti selga.

„Kas maha sadasid?“ küsisid teised, kui Juku koju jõudis.

„Ega, jah, ratsutamist muidu selgeks saa!“ arvas ka Volli.

„Kõige koledam oli siis, kui kukkuma hakkasin,“ seletas Juku pärast. „Kui juba maas olin, siis polnud enam vigagi.“

Nõõ, las käia!

Nõõ, las käia! Iihahaa!
Sõidu teeme pika
Tartusse ja Tallinna,
maanteed mööda ikka!

Tuhatnelja: üks-kaks-kolm!
Nii saab rutem sinna!
Taga pilvena käib tolm —
nii on tore minna!

Riksi kaasas: „Juh ja auh!“
kräuksub ees ja taga.
Piits käib niuh! ja piits käib näuh!
Ei see hobu maga.

Mis on saada Tallinnast?
Ikka šokolaadi!
Tartust? Sealt saab lisaks kast'
saia, marmelaadi!

Sõitja on ju maiasmokk,
Riksi pole tobu.
Klipa-klapp ja klipa-klapp!
Küll on väle hobu!

Hunt ja hobune.

Ühel kevadisel ööl oli onu vana kõrb oma varsaga metsaserval koplis. Kõrb oli päeva otsa tööd teinud ja nosis nüüd hoolega värsket rohtu. Varss magas. Korraga tuli metsast suur hall

hunt välja ja tahtis varsa kallale karata. Varss ehmus hirmsasti ja jooksis ema kaela alla. Hunt laksutas oma koledaid hambaid ja küsis pilgates kõrvilt: „Palju niisugune varss ka maksab?“ — „Ei tea peast ütelda,“ vastas kõrb kavalasti, „aga peremees kirjutas ta hinna minu tagumise jala kabja alla. Kui tahad, võid sealt vaadata.“

„Näita välja!“ nõudis hunt uudishimulikult. Kõrb pööras tagumised jalad hundi poole ja tõstis kabja üles. Hunt sirutas kaela õieli ja vahtis. „Midagi ei ole siin näha,“ urises ta. — „Vaata paremini,“ ütles kõrb ja virutas kabjaga hundile

vastu nina, nii et hunt kukerpalli lendas. Siis jooksis ta varsaga tuhatnelja onu õueväravasse. Hunt ei julgenud sinna järele minna, vaid sörkis verise ninaga metsa tagasi. Hõbedane kuu aga ülal taevas naeris seda lugu, nii et põsed vabisesid.

Kellel on õigus.

Iste ütleb: „Päev on pikk.“ Voodi ütleb: „Öö on pikk.“ Põrand ütleb: „Ühed pikad mõlemad.“ Regi ütleb: „Talv on pikk.“ Vanker ütleb: „Suvi on pikk.“ Hobu ütleb. „Ühed pikad mõlemad.“

Tibu.

I

Kui ta munast välja tuli, siis oli ta nii nõrk, et ei jaksanud jalulgi seista. Teised tõukasid ta maha ja jooksid temast üle. Sellepärast võttis Maimu ta oma hoole alla. Söötis teda leotatud tangudega ja soojendas kasukatüki sees soojamüüri ääres. Keegi ei uskunud, et temast asja saab. Aga ometi sai!

II

Nüüd ta on peaaegu juba päris kana, aga Maimut ta ei unusta. Niipea kui Maimu õue läheb, jookseb Tibu eemalt kaugelt Maimu juurde, keerab pea viltu ja vahib Maimu otsa, nagu ootaks midagi. Ega Maimu teda ka kunagi ilma jäta: ikka annab kas teri või poetab leiba.

Kui Maimul juhtub võileib käes olema, siis lendab Tibu Maimu õlale ja nokib luba küsimata leivatüki küljest raasukesi. Maimu armastab oma Tibu väga.

Sünnipäevapidu.

Kanaperes peeti sünnipäevapidu.
Õnnesoove oli tulnud terve rodu.
Noorem tibupreili täna sai nii vanaks,
et võis hüüda teda juba päris kanaks.

Perenaine kingiks viskas tanguteri,
suure leivatüki tõi va Karjamuri,
emal oli hoius maitsvaid odraivi,
vanem õde andis mitu kruusakivi.

Nii seal kanaperes seda pidu peeti,
äripäeva tööd kõik teiseks korraks jäeti.
Noorem tibupreili täna sai nii vanaks,
et võis hüüda teda juba päris kanaks.

Kana.

„Kaaga, kaaga!“ hüüdis kana.
„Mis sa karjud!“ taples eit,
„kas sa munesid ka täna?
Vaata, et sa oled vait!“

„Kaaga, kaaga,“ mõtles kana,
„küll on tige meie eit.
Munen õige ühe muna,
ehk siis paraneb ka toit.“

Pesale siis istus kana,
oli pisut aega vait,
munes suure, suure muna,
ise mõtles: „Oota, eit!“

„Kaaga, kaaga!“ hüüdis kana,
„tule ruttu, vaata, eit!
Kas see jälle pole muna —
aga kus on parem toit?“

„Tibu, tibu, kallis kana!“
hüüdis lahkel häälel eit,
„tanguteri sulle täna
annan mitu pihutäit!“

Vahva kukk.

I

Meie onul oli suur kirju kukk ja kaheksa kana. Rebane käis neid sagedasti varitsemas. Kukk aga oli väga hoolas valvama ja tõstis alati õigel ajal kisa. Kanad jooksid siis kohe suure kiiruga rehe alla varjule. Sinna rebane ei julgenud tulla.

Ühel päeval oli kanakari toa otsas sooserval. Ega see küll ole päris soo, aga seda hüütakse muidu nii, sest et seal on kevaditi palju vett. Onu ise oli toas ja parandas kõrvi rangisid. Kukk valvas kogu aja, kael õieli, ega pistnud kordagi pead maha.

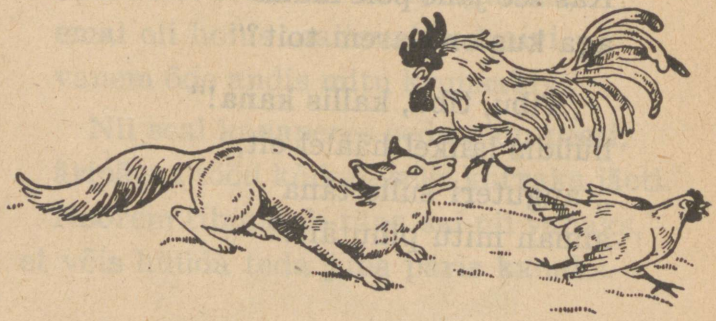

Kas ta nüüd putukat või liimukat enda ees nägi, seda ei tea ütelda, aga seal ta pea alla laskis ja rohu seest midagi nokitsema hakkas. Ju ta kõht oli ikka väga tühi, ega muidu niisugust asja oleks juhtunud. Seda ootaski rebane, kes juba kaua aega põõsa taga oli varitsenud.

Nagu välk kargas murdja kanakarja keskele ja tahtis vana valget hammaste vahele haarata. Seda nägi kukk ja tormas kui hull suure kisaga,

tiivad enesel laiali, rebasele vastu. Rebane nagu kohkus natukese tagasi ja vana valge ning kõik teised kanad põgenesid suure kaagutamisega rehealla. Rebane aga äsas nüüd hammastega kuke turjast kinni ja sõit algas metsa poole.

II

Onu kuulis tuppa kuke kisa ja kanade kaagutamist. Nagu oleks teda herilane nõelanud, kargas ta püsti, viskas rangid samasse paika põrandale ja jooksis õue. „Ponku, ass! Võta rebane!“ karjus ta ise kõigest kõrist. Ponku oligi va väle ega lasknud ennast mitut korda hüüda. Nagu tuul pistis ta võsasse rebasele järele.

Ka onu jooksis ähkides ja hingeldades sinnapoole, kust kostis Ponku haukumine. Mitmes kohas maas ja pajuokste küljes oli näha kuke sulgi. Ponku kisa läks ikka kaugemale ja kaugemale. Järsku kuulis onu enda kõrval põõsas sahinat. Ta jäi seisma ja läks põõsa juurde vaatama. Seal nägi ta oma kuke losakil maas. Vaene loom värises kõigest kehast.

Küllap Ponku ikka rebasele kannule jõudis, ega see muidu kukke lahti oleks lasknud. Onu

võttis kuke sülle ja tõi koju. Vaesekese selg oli mitmest kohast verine ja sulgedest lage. Esiti oli ta nagu pisut uimane, aga toibus varsti ja hakkas onu peo pealt teri nokkima. Sest ajast saadik oli kukk veel palju hoolsam kui enne.

Kuke laul.

Kukeleegu!
Võta loogu!
Kokk-kokk-kook!
Kõver nagu look.

Kukeleegu!
Võta loogu!
Kokk-kokk-kook!
Juba otsas jook.

Unenägu.

I

Kõige imelikum on, et ma seda enne ei märganud kui alles kodus. Ema lüpsis juba lehmi ja mina hakkasin tuppa minema; siis alles nägin, et minu musta utte ei olnud teiste lammaste seas. Ehmusin hirmsasti. Joostes ruttasin metsa ta-

gasi teda otsima. Emale ei lausunud sellest sõnagi. Kartsin, et ta ehk sunnib mind koju jääma, sest oli juba videvik.

Varsti jõudsin metsa. Jooksin kõik kohad läbi, kus ma päeval karjaga olin käinud. Kõik asjata. Küll ututasin ja hüüdsin, aga keegi ei vastanud. Oli juba päris pime, kui ma viimaks surmani väsinult suure kuuse alla maha istusin. Nutsin kibedasti.

Äkki nägin enda ees imeilusat rohuaeda õitsvate toomingate ja sirelitega. Keset rohu-

aeda aga määgis haledasti minu armas uteke. Tahtsin sinna joosta teda ära tooma, aga imelikul kombel ei saanud ma sammugi edasi.

II

Siis ärkasin. Olin kuuse alla magama uinunud. Külm oli ja paks udu kattis metsaalust. Utekese määgimine aga kostis nüüd veel selgemini kui unes.

Jooksin kiiresti sinnapoole, kust kuulsin määgimist. Leidsingi sealt ühe põõsa äärest oma musta ute. Ta vaeseke oli enese küüru tõmmanud ja värises kõigest kehast. Tema kõrval aga nägin kaht tibatillukest tallekest. Võtsin tallekesed sülle ja ruttasin kodu poole. Must ise tuli mulle virgasti järele. Koju jõudnud, panin nad kõik kolmekesi tühja vasikaaeda. Ise läksin tuppa ja rääkisin selle loo isale ja emale. Nad olid minu pärast juba muretsenud, kuid pahased ei olnud nad sugugi.

Virveke ja talleke.

Tillu Virveke leiba sõi väraval,
talleke vallatu kepsles tänaval.
Jooksis Virve juurde kõps-kõps:
„Anna ka mulle tükike, armas laps!
Leivalõhngi on nii imehää!
Luba, Virveke, mäkk-mää!“
Ega Virveke keela, Virve on pai.
Suure käänaka talleke leiba sai.

Seakarjas.

I

Mihkel ja Toomas olid vennad. Mihkel oli vanem ja kangesti elav. Toomas oli noorem ja vaiksem. Ühel ilusal kevadisel päeval olid mõlemad toa taga kesal seakarjas. Toomas nikerdas endale puuhobust, Mihkel aga pikutas niisamuti haljal põllupeenral, lõug pihus, ja peksis varvastega vastu maad.

„Kuule, Toomas, ma lähen teen vana orikaga ilusa sõidu," ütles Mihkel äkki ja tõusis püsti.

„Tea, kas laseb," arvas Toomas.

Ilma pikema arupidamiseta notsutas Mihkel orika enese juurde ja oligi krapsti! sea seljas. Kuid orikas polnud säärase asjaga nähtavasti harjunud. „Öh-öh!“ hüüdis ta ehmunult ja pistis niisuguse pöörase galopiga liduma, et Mihkel ainult suure vaevaga jõudis seljas püsida.

II

Nagu maruhoog tormas ta ümber toa otsa õue ja sealt karjaaeda. Meie karjaaia ja õue vahel oli kahe latiga aed. Orikas mahtus sealt alt parajasti läbi, aga Mihkel ei mahtunud.

Ja sinna ta lendaski. Ei tea, kuidas ema oli juhtunud seda lugu nägema. Aga veel enne, kui Mihkel jõudis üles tõusta, oli ta jaol.

Pikka jutuajamist polnud seal küll kuulda, aga võib arvata, et ega ema Mihklile säärase tembu eest pai vist teinud.

„Kuidas läks?“ küsis Toomas, kui Mihkel natukese aja pärast tuli orikat ees ajades kesale tagasi.

„Mis sa pärid!“ vastas Mihkel poolpahaselt.

„Ega ilma sadulata ikka saa,“ arvas seepeale Toomas.

Viis viga vinguril.

Öh-öh, jahu on koguni vähe!
Nii ma teil rasvaseks küll ei lähe!
Ja kartuleid ainult mõni pabal!
Küll aga see elu on räbal!

Öh-öh, piimatilkagi pole peal!
Kuhu te selle piima kõik panete seal?
Lobista aga siin vett ja rohtu!
Kas see täidab ka kellegi kõhtu?

Öh-öh, oleks mõni leivakoorukegi sees,
mõni silgupeagi siin leiges vees!
Kas nii toidetakse korralikku siga?
Aukartust pole, see on see viga!

Kirjak.

I

Isa oli neil juba mitu aastat surnud ja vanem vend Toomas oli kadunud. Nüüd elasid nad kahekesi, ema ja Salme. Kolmandaks aga oli Kirjak. Salme armastas Kirjakut väga ja Kirjak armastas Salmet. Seda võis sellest näha, et ta

karjamaal iga kord tuli Salme juurde, kui Salme teda vissitas.

Ühel hommikul tuli võõras mees, andis emale mitu kirjut raha, võttis Kirjaku ja läks. Salme meelest oli kodus nüüd kõik tühi ja kole. Laudauks seisis ristseliti ja kurvalt rippus Kirjaku kett sõime küljes. Salme jooksis väravast välja, langes kummuli tee äärde kivile ja nuttis. Äkitselt tundis ta, et keegi puudutas teda õlast. Kui ta üles vaatas, nägi ta enda ees võõrast vanakest.

II

„Mis sa, laps, nutad siin," ütles vanake, „mine parem vii see kiri emale!"

Seda üteldes ulatas ta Salmele kokkumurtud paberilehe ja sammus ise kärmesti edasi. Salme jooksis saadud paberilehega koju. Vaevalt sai ema heita sellele pilgu, siis karjatas ta valjusti. Salme aga sai kohe aru, et see oli rõõmukarjatus.

Siis tõmbas ema Salme oma kaenlasse ja sosistas talle läbi pisarate:

„Toomas elab ja saadab meile raha, mis meil nüüd enam viga!"

Praegu saadud kirjaga kutsutavat teda linna

suure hulga raha järele, mis keegi saatnud kaugelt võõralt maalt.

„Kas nüüd võime Kirjaku tagasi osta?“ küsis Salme.

Teisel hommikul võttis ema naabrilt hobuse ja sõitis linna.

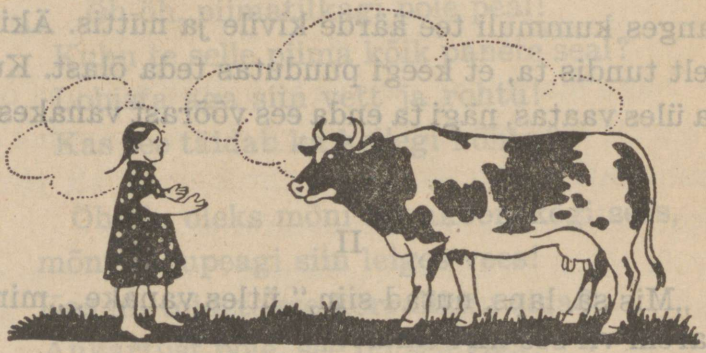

III

Lõpmatu pikk oli see päev Salme meelest. Viimaks ometi jõudis õhtu. Päike vajus alla ja õhk jäi vaikseks.

Siis tuli ema. Vankri login kuulutas juba kaugelt ta tulekut. Salme jooksis talle vastu. Äkitselt ta seisatas. Silmas vankri taga Kirjakut. Kiljatas rõõmust, jooksis Kirjaku juurde ja kaelustas teda tuliselt.

Siis ronis vankrile ema kõrvale. Naeratades vaatasid nad teineteisele otsa ja suured pisarad veeresid mõlemail mööda põski alla. Aga need olid rõõmupisarad.

Kari.

Tõtta koju, karjake,
päike läinud lõunasse;
paistab kiirel palaval;
lüpsiaeg on ligidal.

Isa põllult leiba toob,
ema kaunist kangast koob —
kas siis meie üksinda
kõnnime siin tuluta?

Ei, ka meie teeme head —
kodu poole pöörge pead!
Kodustele lahkesti
viime piima rohkesti.

Laisk Tõnu.

Kui ma alles väike olin, jutustas isa mulle järgmise loo: Vanasti, kui koole veel ei olnud, pidid lapsed kodus lugema õppima. Sel ajal elas laisk

poiss, nimega Tõnu. See ei saanud lugemist kuidagi selgeks. Kui ema temaga sellepärast hakkas tõrelema, jooksis ta iga kord kodunt ära metsa.

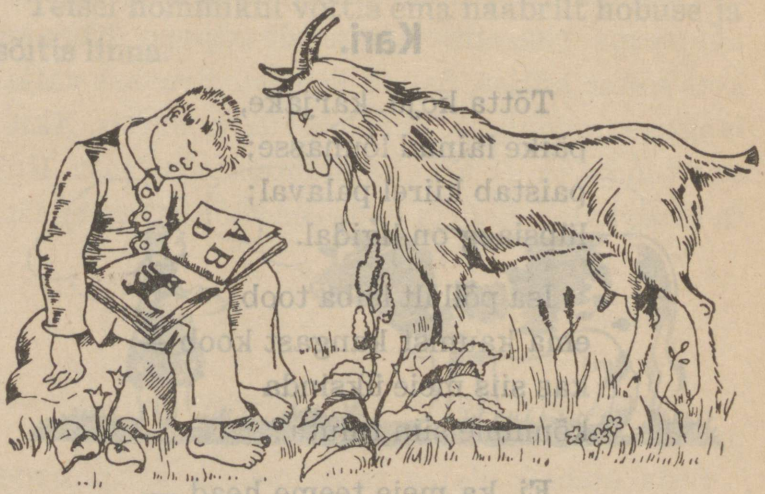

Tõnu kodu asetses suure maantee ääres. Pühapäeviti läks sealt palju kirikulisi mööda. Ühel pühapäeva-hommikul tahtis Tõnu kirikuliste ees uhkustada, nagu oleks tal lugemine selge. Ta võttis aabitsa kätte, istus tee äärde kivile ja tegi nagu loeks. Vahtis üksisilmi tundmatuid tähevigureid ja jäi viimaks tukkuma. Tukkudes noogutas peaga üles ja alla.

Sealt juhtus mööda minema naabri kits. See mõtles:

„Mis see poiss seal noogutab, küllap vist tahab poksida.“ Võttis hoogu ja virutas Tõnule tugeva hoobi vastu rindu. Aabits lendas teisele poole, Tõnu ise kukerpalli teisele poole kivi. Kits aga läks mökitades minema.

Kits.

Kits, kits, mäkerdi-mäks!
hüpeldes üles mäele läks,
tegi tõsiselt peaga noks!
nagu tahaks ta lüüa poks!
Kaelas kõlises kelluke, —
armas endale, teistele, —
ise kiitis: mäkerdi-mäks!
ja siis süües edasi läks.

Toivo sünnipäev.

Toivol oli täna sünnipäev. Kui ema teda hommikul äratas, suudles ta teda ja ütles:

„Soovin sulle palju õnne sünnipäevaks, rohkem kui mul enesel on olnud!“ Siis silitas ema veel Toivo pead ja lisas ohates juurde:

„Küll see aeg läheb aga kiiresti! Juba kaheksa-aastaseks saad.“ Kingitusest ema ei lausunud sõnagi. Ja ega Toivo kingitust oodanudki, sest kust pidi ema selleks raha võtma!

Toivo läks kooli. Tal oli muidu päris rõõmus meel, ainult südames oli salajane kartus, et teised hakkavad sünnipäevast liig palju pärima, et „mis sulle ka kingiti?“ ja et „miks sulle midagi ei kingitud?“ Seleta neile siis! Mõni ütleb veel emast midagi halba, et „küll on sul paha ema“! või et „ta sind vist ei armasta“! Aga Toivo teab küll, kuidas ema teda armastab.

Toivo sammus meelega aeglaselt, et mitte liig vara kooli jõuda. Aga kui ta avas klassiukse, oli ta üllatus suur. Tema laual põles kaheksa värvilist küünalt ja küünalde vahel oli mitu pakki. Seal oli kena uus sulepea, pliiats, väike valge peaga nuga ja kotitäis kompvekke. Koolivennad ja kooliõed olid need talle kinkinud.

Kui õpetaja klassi tuli, soovis ka tema Toivole palju õnne. Siis pidi Toivo veel toolile istuma ja koolivennad tõstsid ta kolm korda üles, karjudes ise: hurraa! Kodustest asjadest ei pärinud keegi sõnagi. See oli ilusaim päev Toivo elus.

Salajutt.

Tasa salajutt käib siin,
teilegi ju teate viin:
Teeme saiapulle,
kohupiimarulle.
Tainast juurde lööme,
küpsetame, sööme.
Tulge ise, kutsun ma,
olge abiks, maitske ka!

Pakasetaat põgenemas.

I

Keegi ei teadnud veel kevadet oodata, aga juba ta oligi käes. Ja kui äkitselt ta veel tuli! Paarikolme päevaga oli lumi igalt poolt sulanud ja vesi valgunud jõgedesse. Jõed olid siis ka suureks ja laiaks paisunud kui mered.

Päike oli alles tõusmata, kuid nõrk koidupuna palistas juba hommikutaevast. Inimesed veel magasid. Ainult vana Põdraoja kalamees istus nukral meelel oma paadi serval. Kogu öö oli ta kalu püüdnud, aga kõik asjata. Jällegi pidi ta tühjade kätega koju minema, nagu viimasel ajal sageli. Millega pidi ta niiviisi toitma ja katma oma pere?!

II

Aga rohkem kui miski muu tegi kalamehele muret tema Antsust poja raske haigus. Nädalat paar tagasi oli väike Ants kange pakase ja tuisuga koolist tulles metsa ära eksinud. Isa oli teda kaua otsinud. Ainult õnnekombel oli ta viimaks oma poja poolkülmunult leidnud suure kadakapõõsa alt. Kuri pakane oli vaest poissi armutult piinanud: ta jalad ja käed jäässe pannud. Nüüd mädanesid Antsu jalad ja ta köhis verd. Tohter oli ütelnud, et ta varsti sureb.

Ohates tõusis kalamees paadiservalt üles ja tahtis koju minna. Seal nägi ta jõe ääres, natuke maad enesest eemal, imelikku meest. Tal oli peas valge karvane müts ja seljas pikk valge kuub.

Nõutult seisis ta laia veevälja ees ja vahtis kohkunult ringi. Nähtavasti tahtis ta teisele poole jõge pääseda, aga ei teadnud, kuidas üle saada. Äkitselt hakkas ta kõigest jõust puhuma. Imestusega märkas kalamees, et veepinnale kohe tekkis jääkirme.

III

Nüüd sai kalamees aru, et see imelik mees polnud keegi muu kui Pakasetaat. Ta tahtis enesele ehitada jääst silda, et nii üle jõe pääseda. Aga jõgi ei lasknud ennast enam raudu panna. Niipea kui jääkirme ulatus kaldast natuke kaugemale, murdus ta lainete surumisel priginal

kildudeks ja ujus allavett. Pakasetaat sai aru, et ta vaev oli asjata, ja jättis puhumise järele. Siis silmas ta kalameest paadi juures ja hakkas joostes tema poole tulema. Juba eemalt hüüdis ta lõõtsutades:

„Kulla mees, vii mind üle, muidu olen kadunud!“

Kui ta ligemale jõudis, nägi kalamees, et ta riided olid üleni kaetud valge härmatisega. Ta näol hiilgasid jämedad higipisarad ja pikad jääpurikad ta habemes tilkusid sorinal.

„Ära tahab lämmatada see kole kuumus!“ hädaldas ta. „Nii äkitselt tuli see kõik. Õigel ajal ei pääsnud minema, nüüd olen surmahädas. Kui saaks sellest jõest veel kuidagi üle!“

IV

„Mis sa tegid kahe nädala eest minu lapsega?“ hüüdis kalamees tigedasti. Kuuldes neid sõnu kohkus Pakasetaat väga. Esiti tahtis ta ära joosta, siis aga sirutas ta käed paludes kalamehe poole ja hüüdis:

„Halasta mu peale! Mina teen oma tööd, mis Vanaisa mulle on määranud. Inimeselapsed peavad ise endid hoidma.“

„Istu paati!“ käskis kalamees lühidalt. Pakasetaat astus sõnakuulelikult paati. Kalamees tõukas paadi kaldast eemale ja võttis aerud pihku. Natukese aja pärast olid nad üle jõe.

„Ole tänatud!“ ütles Pakasetaat kaldale astudes. „Sinu laps peab terveks saama, ja tänasest päevast saadik ei pea kalaõnn sinust enam lahkuma.“ Siis hakkas ta pool joostes põhja poole ruttama. Varsti oli ta kadunud kalamehe silmist.

V

Pikkamisi sõudis kalamees kodu poole. Jõudes veest üleujutatud niidu kohale tõmbas ta poolnaljapärast aerud paati ja võttis ahingi kätte. Vaevalt sai ta pilgu vette heita, seal silmas ta juba suurt haugi. Löök õnnestus ja järgmisel hetkel siples kala paadi põhjas.

Aga mis nüüd sündis, oli päris ime. Havid aina surusid paadi ümber, üks suurem kui teine, ja kalamees noppis neid enesele niipalju kui tahtis. Poole tunniga oli tal neid suur hulk. Siis läks ta koju. Imestusega märkas ta, et haige Antsuke rahulikult magas ja sugugi ei oianud ega köhinud. Ema, kes teda valvama oli jäänud, magas

ka. Alles lõuna eel ärkas Ants ja kiitis, et tal on palju parem. Sest ajast peale ei köhinud ta enam kordagi ja ka jalad paranesid kiiresti. Kahe nädala pärast võis ta juba teiste lastega õues mängida ja nelipühiks oli haigus hoopis unustatud.

Õnnetus.

I

Oli juba päris kevad käes. Kuldnokad ja lõokesed olid väljas, lumi oli sulanud ja jõgigi lahti. Koolimaja aknast vaadates paistis see nagu sinine meri. Siis tuli aga äkitselt kõva külm ja pani kõik jäässe. Meie poleks teadnud niisugust lõbu vastu kevadet enam oodatagi. Niipea kui tunnid lõppesid, olime kõik jääl. Küll oli seal siis kisa ja kilkamist, jää naginat ja uiskude sahinat! Aga üle jõe ei julgenud keegi sõita, sest keskpaigas oli jää nõrk ja väga sügav oli seal ka.

Sel ajal käis meie koolis keegi Jaani-nimeline poiss. See armastas väga uhkustada oma julgusega. Ta võttis eemalt hoogu ja jooksis nii kiiresti kui jaksas jõe poole. Jää aina särises uiskude all.

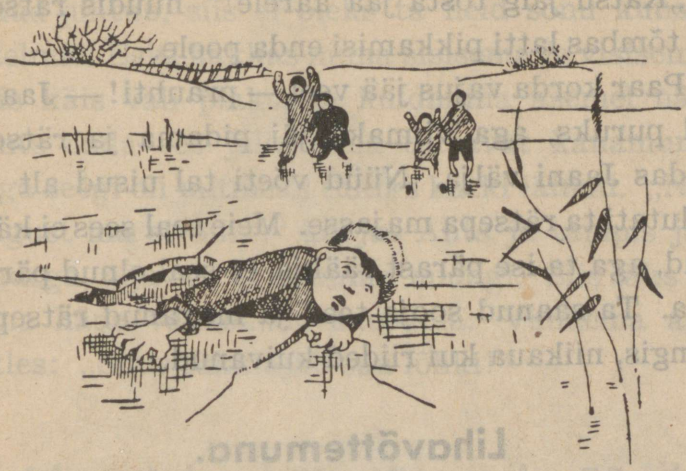

II

„Ära mine! ära mine!“ karjusid tüdrukud. Aga oli juba hilja. Nägime, kuidas Jaan jõe kohta jõudes nagu komistas ja siis vajus. Järgmisel silmapilgul kuulsime ta appihüüdmist. Me ehmusime kõik hirmsasti ega osanud midagi peale hakata.

Seda lugu oli näinud õuest rätsepa Kaarel. Ta haaras haopinu najalt pika lati ja jooksis sellega jõe poole. Jõudes õnnetuskohale viskas ta lati jääle ja sirutas peenema otsa Jaanile. Jaan sai lati otsast kinni.

„Katsu jalg tõsta jää äärele!“ hüüdis rätsep ja tõmbas latti pikkamisi enda poole.

Paar korda vajus jää veel — prauhti! — Jaani all puruks, aga viimaks jäi pidama ja rätsep vedas Jaani välja. Nüüd võeti tal uisud alt ja talutati ta rätsepa majasse. Meie seal sees ei käinud, aga ta ise pärast rääkis, et seal olnud päris hea. Ta saanud sooja teed ja maganud rätsepa sängis, niikaua kui riided kuivanud.

Lihavõttemuna.

Ants sai lihavõtteks ilusa kirju muna. See meeldis talle väga ja ta mängis sellega kaua aega. Viimaks aga hakkas ta sellest tüdinema ja hüüdis: „Oh, oleks see muna parem klaasist!“ Ja vaata imet! Enne veel, kui ta lõpetas, muutus kanamuna klaasmunaks. Aga varsti tüdines Ants ka klaasmunast ja arvas, et parem oleks võinud soovida kuldmuna. Ka see soov läks samal hetkel täide. „Nii on üsna tore!“ mõtles Ants, „nagu näha, lähevad kõik mu soovid täide.“ Ja ta hüüdis: „Saagu sest munast sada kuldmuna ja igaühes olgu sada kuldraha.“

Oleks vaene Ants võinud ette arvata, mis

nüüd juhtub, siis ei oleks ta neid sõnu kunagi ütelnud. Esiti hakkas muna sisisema ja visisema, siis käis vali plaks, ja kuldmuna asemel nägi Ants enda ees jälle vana tuttavat kanamuna. Aga seegi oli mitmeks tükiks katki läinud. „Niisugust ma ei taha!“ karjus Ants ja tampis jalgadega, aga see ei aidanud midagi. Siis läks ta oma häda vanaemale kaebama. Vanaema aga ütles: „Suur tükk ajab suu lõhki!“

Kuidas Juku käis jänestel võõraks.

I

Oli veel varajane hommik. Juku tundis läbi une, kuidas keegi puudutas mingi sileda ja pehme asjaga ta põske. Ta avas silmad ja nägi voodi ees väikest jänesekest.

„Olen seesama, kelle sa päästsid mineval suvel koera käest. Tänuks paluvad mu isa ja ema sind tulla täna meile võõraks. Tule kohe!“

Juku riietus ja nad läksid. Varsti olid nad metsas. Siin märkas Juku, et jäneseke kõndis samuti kahel jalal kui temagi. Aga jalas olid tal lühikesed punased püksid ja seljas sinine kuueke.

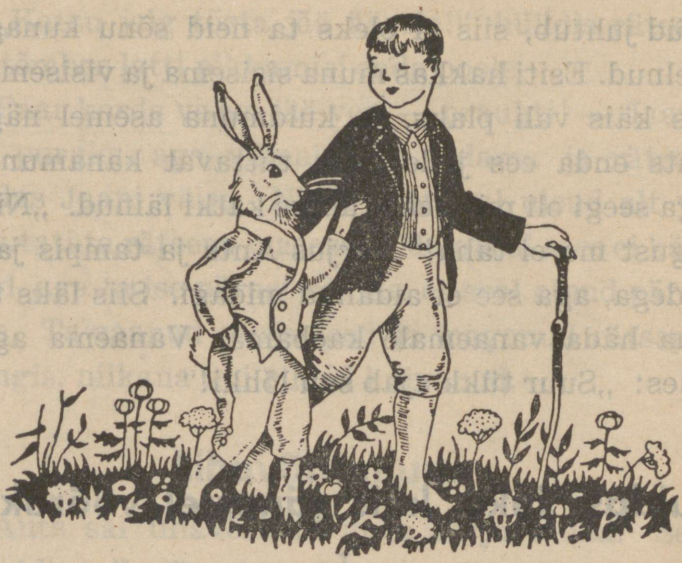

Natukese aja pärast jõudsid nad väikesele õitsvaist toomingaist piiratud lagendikule.

Imelik oli see küll, sest veel eile oli näha paiguti lund ja puhus vilu tuul. Täna aga oli juba päris suvi! Pääsusilmad ja kullerkupud naeratasid Jukule igalt poolt.

Niipea kui nad jõudsid põõsaste vahelt välja, jooksis nende juurde mõni kakskümmend jänest. Juku silitas neid kõiki kordamööda ja siis algas mäng. Oi kui lõbus see oli ja kui palju sai nalja! Tantsiti ja hüpati lillede keskel, lasti kukerpalli

ja kiiguti toominga okstel. Juku möllas, nii et pea oli märg.

II

„Kas tead ka, mis päev täna on?“ küsis Jukult jäneste isa.

Jukul tuli meelde, et on lihavõtte esimene püha. Nüüd toodi põõsastest mitu suurt korvitäit ilusaid kirjusid mune lagedale. Sealt võis igaüks võtta, niipalju kui süda soovis. Kunagi polnud Juku näinud korraga nii palju mune. Ja kui kenasti jänesed nendega veel mängisid! „Üks, kaks, kolm!“ hüüdis jäneste isa ja siis viskas igaüks mitu muna korraga kõrgele üles. Küll oli see aga tore! Taevas oli munadest päris kirju.

Viimaks hakkas Juku siiski koju kippuma. Jäneste ema andis talle väikese ilusa korvikese kirjude munadega ja ütles:

„Vii see endale mälestuseks!“

Juku tänas, jättis kõigiga jumalaga ja sammus metsast välja. Tema koju jõudes teised alles magasid, sellepärast puges Jukugi veel sängi. Kui ta uuesti ärkas, oli päike juba kõrgel. Jänestelt saadud munakorv seisis laual ja munad aina sätendasid päikesekiirtest.

Juku jooksis akna juurde. Imestusega nägi ta aida taga tuttavat lumehange ja puud olid jällegi raagus, nagu nad olid jäänud eile õhtul.

Lõokese laul.

Liiri-liiri-lii,
tiri-lii!
Sõsar istutas sireli.
Liiri-liiri-lii,
tiri-lii!
Sirel õites üleni.
Liiri-liiri-lii,
tiri-lii!
Kõigile tervisi vii!
Liiri-liiri-lii,
tiri-lii!
Ikka nii, ikka nii!

Kuldnokk.

I

Metsaserval väikeses majakeses elas vana kütt Tõnu. Seesama Tõnu oli paar aastat tagasi leidnud pesast väljakukkunud kuldnokapoja ja

oli ta üles kasvatanud. Oma kasulapse oli ta ristinud Jaaguks ja oli ta õpetanud ka rääkima mõne sõna. Iga kord kui Tõnu hüüdis: „Jaak, ae, kus sa oled?“ vastas Jaak: „Siin olen, Tõnu, siin olen!“ Muidu lendas Jaak alati vabalt toas ringi, ainult kui Tõnu läks kodunt ära, pani ta Jaagu kinni.

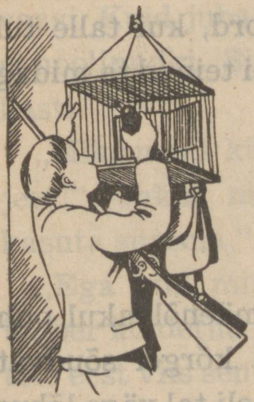

Tõnul käis sageli võõraks naabri poeg Peedu. Peedule meeldis hullupööra Tõnu Jaak. Ta oleks tahtnud kangesti lindu endale. Kord kui Peedu tuli jälle Tõnu poole, polnud Tõnu toas. Nüüd sai Peedu hakkama niisuguse rumala tembuga, et ronis toolile, püüdis Jaagu puurist kinni ja pistis põue. Tal oli nõu lind ära viia.

II

Aga juhtus nii, et enne kui ta jõudis toast lahkuda, tuli Tõnu koju. Tõnu nägi Peedut ja tahtis teha talle sellega rõõmu, et laseb Jaagu rääkida. „Jaak, kus sa oled?“ hüüdis ta.

„Siin olen, Tõnu, siin olen!“ karjus lind Peedu põues nii valjusti kui jaksas.

Nüüd alles märkas Tõnu, et Jaaku polnud puuris. Ka sai ta aru Peedu halvast nõust. Peedu ei julgenud häbi pärast silmigi üles tõsta. Ta võttis Jaagu põuest ja laskis lahti. Siis puhkes ta nutma. Tõnu kutsus ta enda juurde, noomis teda kaua ja andis viimaks andeks. Eluaja tõusis Peedule häbipuna palgesse iga kord, kui talle tuli meelde see lugu. Kunagi enam ei teinud ta midagi niisugust.

Sinilill.

I

Metsaserval, päikesepoolsel mäenõlvakul puhkes sinilill. Nägi valgeid pilvi kõrgel sõudvat, kuulis lõokest lõõritavat. Algul oli tal väga lõbus, kuid juba teisel päeval tundis igavust. Ohkas:

„Kes rebiks mind küll lahti siit maa küljest, et võiksin pilvena sõuda kõrgel taeva all!“

Tuli sinna metsaservale vaene tütarlapsuke. Noppis sinililli. Noppis ka meie sinilille. Pani korvi. Sinilill oli väga rõõmus, et sai lahti maa küljest, kuigi ei saanud sõuda pilvena taeva all.

Tütarlaps viis sinililled koju. Köitis kimpudesse. Läks neid siis turule müüma.

II

„Ostke sinililli!“ hüüdis. „Ostke sinililli!“

Selle kimbu, kus asetses meie sinilill, ostis Õie ema. Viis Õiele näha esimesi sinililli.

„Kui ilusad lilled!“ hüüdis Õie. Pani nad vaasi. Kuid juba järgmisel päeval ta neist enam ei hoolinudki. Sinililled närtsisid ja visati prügikasti.

„Miks meid küll asjata rebiti lahti maa küljest!“ ohkas meie sinilill. „Nüüd peame siin kasuta surema.“

„Ega küll mitte päris kasuta,“ sõnas lillede ümber köidetud nööritükk. „Vaene tütarlaps sai teie eest viis senti. Küllap ostis selle rahaga leiba oma haigele emale.“

Kevade tulek.

Päike paistis soojasti,
lumi kadus kiiresti,
sulisesid ojaveed,
lagunesid talveteed.

Tuli lõoke, lõbus lind,
üle mitme maa.
Juba must on põllupind.
Kuldnokk tuli ka.
Võsas puhkes ülane,
metsas sinilill.
Kari aeti aasale,
kõlas pajupill.

Kelle jaoks on need lillekesed.

I

Mannike, tipajalg, mängis karjamaal. Sealsamas suure kuuse all õitses kaunis sinilill. Siis tuli sinna vana hall hani, va pätajalg, ja tahtis välja nokkida lillekese sinisilmakese.

„Mine ära, mine ära!“ hüüdis Mannike. „Lilled pole mitte sinu jaoks!“

Ta ise tahtis noppida lillekese. Kuid siis lendas sinna sumisedes mesilane, va maiasmokk. Ta torkas Mannikest valusasti ja hüüdis:

„Eemale siit, eemale siit! Lilled pole mitte sinu jaoks. Ma tahan siit imeda mett!“

II

Nüüd küsis lilleke kuusepuult:

„Ütle mulle, kulla kuusepuu, kelle jaoks olen ma siin? Sina peaksid seda teadma, oled ju nii suur.“ Kuusepuu nohises vastuseks:

„Ei mina tea. Mina olen siin küll käbide jaoks, muu aga ei puutu minusse.“

Seda juttu kuulis lõoke siniõhus.

„Tiri-lii, tiri-lii! Kas sa tõesti ei tea sedagi!“ hüüdis ta kuusepuule. „Mina tean seda küll: päike ise jutustas mulle. Lillekesed on maailmas nende eneste jaoks. Nad supelgu päikesekullas ja tundku rõõmu oma elust. Ka peavad nad õitsema ja kasvatama seemneid uute lillekeste jaoks.“

Mesilane nõelas.

I

Tõnu läks aeda mängima.

„Ära sa aga mesilaste ette mine!“ hoiatas ema.

„Mis nad mehele ikka teevad!“ mõtles Tõnu ja sammus otse taru eest läbi nii kui vanaisa mõni-

kord. Mesilased lendasid küll Tõnu pea ümber, aga ükski ei nõelanud.

„Küll ma olen ikka julge!“ mõtles Tõnu parajasti, kui äkki kuulis oma peas vihast pirinat. Üks mesilane oli takerdunud ta juustesse ega pääsnud sealt kuidagi lahti. See ärritas loomakese vihale.

II

„Mitte vehkida! Mitte vehkida!“ kordas Tõnu vanaisa alatist hoiatust, kuid ise pistis jooksma ja hakkas kahe käega juukseid rapsima. Ta rapsis mesilase küll juustest välja, kuid see oli nii vihane, et tungis uuesti poisi kallale ja nõelas teda põske. Tõnu karjatas ja jooksis tuppa. Ema võttis nõela välja ja määris haiget kohta piiritusega. Kuid sellest hoolimata oli põsk paari tunni pärast nagu kaalikas ja valutas kangesti.

„Ära sega mesilasi asjata nende töös!“ ütles vanaisa.

Pääsuke.

I

Ema lüpsis parajasti Päitsikut. Mina seisin seal juures ja peletasin vitsaga kärbseid eemale, et lehm ei vehiks nii palju sabaga. Äkitselt vilksatas midagi ukse vahel. Samal hetkel kargas kass, ja lauda hämaruses kuuldus mingi sabin.

„Nüüd murrab, kurjategija, pääsukese ära!“ hüüdis ema.

Olin kui välk kassi juures. Ühe käega haarasin tal turjast ja teisega päästsin õnnetu linnukese ta hammaste vahelt. Murdja jooksis häbelikult laudast välja. Aga pääsukese pea lamas elutult mu peos ja silmad olid tal kinni. Siinsamas lae all oli teise pesa ja pojad vahtisid siuksudes üle ääre.

II

Mulle kippus nutt peale. Paitasin ta sini-musta selga, ta pruuni otsaesist ja lõuaalust. Tõstsin ta suu juurde ja soojendasin teda oma hingeauruga. Siis äkitselt oleksin rõõmust peaaegu karjatanud.

Ta elas! Tundsin selgesti, kuidas tuksatas ta keha. Varsti ta avaski silmad ja tõstis pea. Viisin ta õue. Natukese aega istus ta veel minu peos, siis läkski lendu. Ja enne kui ema oli lehmad lüpsnud, tõi ta juba oma pojukestele süüa. Mul oli kaua aega pärast seda niisugune imeline hea tunne rinnus, iga kord kui see lugu mulle meelde tuli.

Pääsukese laul.

Vidi-viit, vidi-viit!
Juba haljendab niit.
Vidi-viit, vidi-viit!
Põllul künnab Tiit.

Vidi-viit, vidi-viit!
Ümber kukkus riit.
Vidi-viit, vidi-viit!
Püüan kärbseid siit.

Vanasõna.

Lõoke toob lõuna sooja,
pääsuke toob päeva sooja,
ööbik vast toob öise sooja.

Õngitsemas.

I

Rein oli juba vana kalamees, aga Juss oli alles esimest korda õngega väljas. Sellepärast oli ka Jussi õngeritv Reinu omast palju lühem ja Jussi õngekonkski oli väiksem.

„Suure konksu otsa hakkab suur kala," seletas Rein, „ja ega Juss jaksa suurt kala välja tõmmata."

Kummalgi poisil oli tikukarbitäis vihmausse taskus ja väike plekkmannerg käes, kuhu kalad taheti sisse panna. Nad jõudsid jõe äärde. Rein aitas ka Jussil seada ussi konksu otsa ja siis heideti õnged vette. Seejuures tegi Juss Reinu arvates liig suurt solinat ja sai selle eest tõrelda.

Jussi meel läks sest solinast kurvaks. Nukralt vaatas ta, kuidas vool kandis korki aegamööda allavett. Nägi, kuidas korgile istus roheline vesikiil ja purjetas sellel nagu laevnik valge vesiroosi poole. „Tahab vist sõita vesiroosile külla," mõtles Juss.

II

Äkki kork tegi tugeva nõksu. Vesikiil lendas ehmunult minema ja korgi ümber tekkis rõngakujuline laine. Jussi hing ähvardas ärevusest

kinni jääda ja ta süda peksis nii tugevasti, et kaladki oleksid pidanud kuulma. Aga ei kuulnud. Kork hüppas veel paar korda ja kadus siis hoopis vee alla. Läks nii sügavale, et Juss seda enam ei näinudki.

Siis Juss tõmbas. Suures kaares lendas kala üle Jussi pea kaugele selja taha. Juss jooksis teda otsima. Leidiski rohus siplemas. Rein oli vahepeal täitnud juba mannergu veega. Nüüd Juss laskis kala sinna sisse.

„Küll on aga suur!“ hüüatas Rein. Ja oligi kole suur ahvenas. Poisid imetlesid teda natukese aega, siis jatkasid õngitsemist. Said kumbki veel mitu kala, kuid nii suurt enam ei saanud.

Koju minnes oli Jussil kaks kala rohkem kui Reinul.

„Näe, kas ma pole kalamees!“ hüüdis Juss emale.

„Jah, ega Jussi saa laita!“ pidi ka Rein tunnistama.

Konn ja varblane.

Konn: Krooks! krooks! krooks!
Kes mulle rohtu tooks,
mis kaotaks kõhuvalu?

Varblane: Säuks! säuks! säuks!
Kas võiksin olla nõuks?
Millest hakkas valu?

Konn: Krooks! krooks! krooks!
Kui keegi rohtu tooks!
Pole korralikku toitu,
putukad kõik pugend peitu!
Käisin niidul eile õhtu,
sada sääske panin kõhtu,
nüüd nad teevad hirmsat valu,
otsas on mu vaese elu.

Varblane: Säuks! säuks! säuks!
Kas võiksin olla nõuks?
Kui teaksid ise rohu,
mis parandaks su kõhu?

Konn: Krooks! krooks! krooks!
Kui keegi seda tooks!
Usun, et kui saaksin kõhtu
jälle, nagu eile õhtu,
panna sääski tükki sada,
küllap oleks möödas häda!

Sõnakuulmatu jänes.

I

Õhtu oli käes. Päike oli juba vajunud metsa taha ja inimesed olid heitnud magama. „Jääge ilusasti siia põõsasse," ütles jänese-isa oma kahele lapsele, „meie läheme emaga põllule ja toome teile noort kaeraorast ja värsket ristikheina."

Aga kui isa ja ema olid läinud, hakkas jänesepoisil pesas igav. „Lähen õige vaatan oma silmaga, missugune see põld on," ütles ta. — „Ära mine, kallis vennake," palus õde, „juhtub sind

nägema tige öökull või kuri rebane, kohe murrab su ära!“ — „Tulgu nad aga, küll ma neile näitan!“ uhkustas jänesepoiss ja läks.

II

Esiti jõudis jänesepoiss ristikheinapõllule. Küll oli seal ilus! Ja ristikhein maitses ka palju paremini kui kodus! Siis jõudis ta kõrge aia äärde. Läbi aia paistsid lihavad kapsalehed. „Saaksin ma ka neid maitseda,“ mõtles jänesepoiss ja vaatas otsides ringi. Seal silmas ta aia all väikese augukese ja — lipsti — oligi selle sees.

„Ega kojuminekuga kiiret ole,“ mõtles jänesepoiss ja krõbistas muretult kapsalehti. Alles siis,

kui oli juba päris pime, tahtis ta aiast välja pugeda.

III

Aga — oh häda! Ta ei leidnud enam auku, kust ta oli sisse tulnud. Küll ta hüppas ringi, küll otsis, aga kõik asjata! Haledasti nuuksudes peitis ta enese suurte lehtedega kapsa alla.

Nüüd kuulis ta, kuidas kuri õuekoer üsna lähedal oma ketti raputas ja valjusti haukus. Sealsamas vuhises mingi asi läbi õhu ja karjus koleda häälega: „Uhuu, uhuu!“ — „Kui nad mind näevad, siis olen otsas,“ mõtles jänesepoiss hirmuga ja värises kõigest kehast.

IV

Järsku kuulis ta ristikheinapõllult tasast hüüdu: „Pojake, mu armas pojake!“ — „See on ju ema!“ mõtles jänesepoiss rõõmuga ja hüüdis vastu: „Siin olen, hea emake, siin aias olen!“ Ema kuulis kohe, leidis varsti augu üles, kust poeg oli sisse tulnud, ja siis lippasid nad mõlemad kiiresti metsa poole.

Kui nad aga jõudsid kodu ligidale, nägi jänesepoiss põõsa ääres musta kogu ootavat. „Küllap

see on isa," mõtles poiss hirmuga. Ja isa see oligi. Ta sasis poisil kõrvust kinni ja tassis ta pesasse. Seal andis ta talle käpaga mõned matsud ja ütles: „Sina sõnakuulmatu jõmpsikas!"

Antsuke metsas.

I

Antsuke oli metsas marjul. Korv oli juba marju täis ja Antsuke tahtis veidi puhata. Ta heitis põõsa alla pikali ja uinus varsti magama. Sama põõsa all magas aga harilikult jänese-eit oma kahe väikese nosuninaga. Praegu tulid nad kõik kolmekesi ühe suure kuuse tagant ja taht-sid minna magama. Väikesed nosuninad olid

päeva otsa mänginud ja tundsid nüüd väsimust. Kui nad Antsukest oma asemel nägid, kohkusid nad väga. Nad arvasid, et see on kütt. Varsti aga nägid nad, et see oli ainult väike poisike. „Aja see poiss meie asemelt ära, meil on uni!“ nurusid nosuninad.

Siis ütles jänese-eit tuulele: „Puhu, tuuleke, tugevasti ja aja see poiss üles!“ Tuuleke puhus siis tugevasti, aga Antsuke nägi unes, et ta läheb tuulise ilmaga kooli. Ta tõmbas kuue kõvemini ümber, pööras teise külje ja magas edasi.

II

Siis ütles jänese-eit päikesele: „Paista, päike, palavasti ja aja see poiss üles!“ Päike paistis siis palavasti, aga Antsuke nägi unes, et ta magab voodis ja ema katab teda sooja vaibaga. Ta naeratas ainult läbi une ja magas edasi. Siis võttis üks nosunina pika kasteheina ja kõditas sellega Antsukest nina alt. Antsuke aevastas, pööras teise külje ega mõtelnudki ärgata.

„Mis me selle poisiga ometi peale hakkame?“ hädaldasid nosuninad, ja pill oli teistel juba pinu taga. Nende kimbatust juhtus nägema orava-onu. „Mis teil siin viga on?“ küsis ta. — „Näe, oleme

hädas selle poisiga," vastas jänese-eit, „magab meie asemel ega ärka üles!" Siis võttis orava-onu käbi ja pillas selle Antsukesele otse nina otsa. See tegi poisile jalad alla. Ehmunult vaatas ta. Ja mis ta nägi? Mitte midagi. Nosuninade saba-otsad ainult vilksatasid põõsaste vahel. „Ma magasin vist pisut," arvas Antsuke, „nüüd aga pean ruttu koju minema." Ja ta lippaski kiiresti kodu poole.

Jahimees Juss.

Metsas kõnnib väike Juss,
kaasas nooled, vibupüss.
Nooleotsad valgest luust,
vibupüss on saarepuust!

Vaatab Juss, ehk põõsas mõnes
istub peidus väike jänes,
puude vahel väle põder,
salus varjul reinuvader!

Olgu karu, metsapull,
kotkas, teder, kanakull,
kõik nad maha laseb Juss,
hästi tabab vibupüss!

Vares keedab hernesuppi.

I

Ühel päeval mõtles vares:

„Vaja õige hernesuppi keeta.“

Aga varesel oli üksainus hernes. Vähe supiks. Hiireke jooksis sealt mööda.

„Mida sa mõtled, vares?“ küsis ta.

„Tahan keeta hernesuppi, aga mul on üksainus hernes.“

„Tee nii, nagu inimesed,“ õpetas hiir. „Nad istutavad herne mulda ja ootavad, kuni sellest kasvab hulk herneid. Nendest nad keedavad siis suppi.“

Vares lendas põllule ja istutas herne mulda. Siis ta tõi paja, valas selle vett täis, tegi tule alla ja jäi ootama, kuni ühest hernest kasvab hulk herneid. Ta mõtles:

„Seni kui vesi läheb keema, peaksid nad mul juba käes olema.“

II

Jänes jooksis üle põllu lähemale.

„Mida sa keedad, vares?“

„Hernesuppi.“

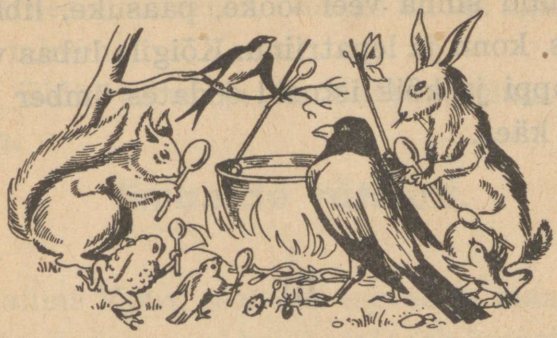

„Kas minule ka lubad lusikatäie?“

„Minugipärast,“ nõustus vares. „Istu maha ja oota, supp on varsti valmis.“

Orav piilus puuoksalt.

„Mida sa keedad, vares?“

„Hernesuppi.“

„Kas minule ka lubad lusikatäie?“

„Minugipärast,“ nõustus vares. „Istu maha ja oota, supp on varsti valmis.“

Varblane lendas suure rutuga otse pajaservale.

„Mida sa keedad, vares?“

„Hernesuppi.“

„Kas minule ka lubad lusikatäie?“

„Minugipärast,“ nõustus vares. „Istu maha ja oota, supp on varsti valmis.“

Nii tulid sinna veel lõoke, pääsuke, liblikas, sipelgas, konn ja lepatriinu. Kõigile lubas vares hernesuppi ja kõik istusid oodates ümber paja, lusikad käes.

III

Vesi kees juba, aga hernest polnud veel midagi näha. Külalistel olid kõigil kõhud tühjad.

„See hernes on sul laisk kasvama," ütles varblane.

„Väga kaua mul siin aega istuda ei ole, pojad ootavad kodus," seletas pääsuke.

„Võib-olla see polnudki hernes, oli hoopis kivi," oletas orav.

Otsustati tera maast välja kaevata ja järele vaadata, mis ta õieti on, kas hernes või kivi.

Jänes nuusutas.

„Minu arvates hernes," ütles ta.

Orav proovis hambaga.

„Hernes jah," otsustas ta.

Varblane keksis ligi, võttis tera noka vahele ja neelas alla.

„Hernes mis hernes," teatas ta. Ise aga lendas ruttu minema.

Nii jäidki vares ja ta külalised ilma hernesupita.

Ilmaeide rätikud.

I

Maailma lõpus, seal kus taevas ja maa kokku puutuvad, elas vanal hallil ajal tark Ilmaeit. Ilmaeidel oli kaks pearätikut: üks valge, teine must. Pani ilmaeit valge rätiku pähe, kohe läks ilm ilusaks ja päike hakkas paistma. Pani ta aga pähe musta rätiku, kohe hakkas vihma sadama ja ilm läks halvaks.

Ühel õhtul ütlesid lapsed:

„Homme lähme metsa marjule!"

Aga marjule minekust ei tulnud midagi välja, sest hommikul hakkas vihma sadama. Sadas mitu päeva. Lapsed tüdinesid ilusat ilma oodates ja ütlesid:

„Lähme Ilmaeide juurde ja palume, et ta paneks valge rätiku pähe!"

Nad läksidki. Neil tuli kaua käia, enne kui jõudsid maailma lõppu. Ilmaeit istus oma toas, must rätik peas. Lapsed astusid sisse ja palusid:

„Eideke, sa oled juba nii kaua lasknud vihma sadada, pane ometi valge rätik pähe, et ilm ilusaks läheks!“

Ilmaeit panigi valge rätiku pähe ja ilm läks kohe ilusaks. Lapsed mõtlesid:

„Niisugune peaks ilm alati olema!“

Nad võtsid salaja musta rätiku ja üks poiss peitis selle oma põue. Siis asusid nad koduteele.

II

Inimestel oli esialgu ilusast ilmast hea meel. Aga pikapeale hakkas põud kõigile liiga tegema: rohi kõrbes, lilled närtsisid ja puulehed kuivasid. Inimesed hädaldasid:

„Mis see Ilmaeit ometi mõtleb, et ta rätikut ei vaheta!“

Ilmaeit teadis küll, et vihma on vaja. Ta otsis oma musta rätikut, aga see oli kadunud.

Lastel hakkas oma teost häbi. Põuast kõrbenud viljapõllud ei andnud neile rahu. Nad otsustasid Ilmaeidele ta rätiku tagasi viia.

Ilmaeit istus oma toas, valge rätik peas, kui lapsed sisse astusid. Nad palusid andeks, et nad

ta musta rätiku olid ära viinud, ja andsid selle tagasi.

Ilmaeit rõõmustas väga, et ta rätiku kätte sai ja sidus selle kohe pähe. Sedamaid hakkas vihma sadama.

Lapsed jooksid kiiresti koju ega nurisenud enam kunagi halva ilma üle. Nad said aru, et Ilmaeit ise teab kõige paremini, millal kanda valget, millal musta rätikut.

Linnapea Ats.

Palju liiva toa ees.
Atsil linn on liiva sees.
Suured ehitused, sajad
tänavad ja elumajad,
koolid, rahvamajad, aiad,
pargid avarad ja laiad.

Jõgi voolab läbi linna;
puiestikud tehtud sinna,
kuhu jalutama minna
oleks linnarahval hea.
Ats on selle linna pea.

Lapsed mängimas.

I

Isa ja ema olid kodunt ära. Aino ja Vaike mängisid nukkudega. Aino nuku nimi oli Maret, Vaike nuku nimi Mall. Aino kodu oli toa ühes nurgas, Vaike kodu teises nurgas.

Vaike läks väikese Mallega Aino poole külla. Sadas koledasti vihma ja tänav oli porine. Sellepärast pidid mõlemad mantlid selga panema ja vihmavarju peale võtma.

„Vaata ometi, kuhu sa astud!“ pahandas Vaike Mallega. „Sa teed ju oma uued kingad poriseks. Taevake! Nüüd pritsisid mu sukad kõik märjaks! Miks pead sa, sõge, just veeloiku astuma!“

II

Viimaks jõuti Aino ukse taha. Till-till-till! helises uksekell.

„Tere! Me tulime teile natuke külla!“ hüüdis Vaike mesimagusa häälega. „Kas väike Maretike on kodus? Ma tõin oma Malle temaga mängima. Mallel vaesekesel oli kodus nii igav!“ Siis tõmbas ta vihmavarju kokku, raputas sellelt vett maha ja astus sisse.

„Küll on aga ilm täna!“ pahandas ta. „Mall, sõge, pritsis mu sukad kõik märjaks!“

„Tere, tere! Väga kena, et te meid ka vaatama tulite. Maretike on kodus küll. Ta just kurtis praegu, et peaks keegi temaga mängima tulema. Olge head, võtke üleriided ära, pange vihmavari siia nõrguma.“

„Tänan, tänan! Ärge niipalju hoolitsege! Küll me saame isegi hakkama! Oh, seda vihma küll! Nüüd ajame teile siia vett maha ja ...“

„Pole viga! Küll see kuivab ära! Maret, ae! Sulle tuli külaline. Tule ütle nüüd ilusasti „tere“ ja siis hakake kahekesi mängima.“

III

Seni kui lapsed mängisid, istusid prouad ise kohvi jooma.

„Mis te ilmaaegu teete endile tüli! Ega me kohvi pärast tulnud. Kodus just jõime, enne kui tulema hakkasime.“

„Ega mul olegi midagi suuremat pakkuda! Palun leppige sellega, mis on!“

„Mis te räägite! Teil ju siin kõike: küpsiseid ja magusaid kooke ja!... Kas ise küpsetasite?“

Kui kohv oli joodud, hüüdis Vaike oma Mallele:

„Malleke, pane nüüd mantel selga ja hakkame koju minema. Isa vist juba ootabki!“

Varsti oli Mallel mantel seljas ja kojuminek algas. Vihm oli vahepeal üle jäänud ja vihmavarigi oli kuivanud.

Ärka, nukku.

Ärka, nukku, märka, nukku,
ärka unest kiiresti!
Kägu hüüab juba: „Kukku!“
lõo lõõrib lahkesti!

Kuue selga, kingad jalga
sulle ise sean ma!
Ära aga mängu alga,
kutsun sukka kuduma!

Mitte juttu, mitte nuttu,
tühi kõht on sundimas!
Ema leiba annab ruttu,
kui meid leiab kudumas!

Rätsep ja kuu.

I

Ühel õhtul läks rätsep jalutama. Taevas oli selge ja kuu paistis. Puhus kange tuul. Tuul haaras rätsepa ja kandis kuu peale.

„Kust sa tuled?“ küsis kuu.

„Maa pealt,“ vastas rätsep.

„Kes sa oled?“ päris kuu edasi.

„Olen rätsep,“ vastas mehike.

„Kui sa rätsep oled, siis õmble mulle kuub,“ ütles kuu.

Rätsep hakkaski kuule kuube õmblema. Kuu oli parajasti esimeses veerandis. Rätsep võttis mõõdu, lõikas riide, õmbles kokku, proovis selga ja teisel päeval oligi kuub valmis. Kuub meeldis kuule väga ja rätsep oli rõõmus.

II

Aga varsti oli rõõmul lõpp. Kuu hakkas päevpäevalt paisuma ja kuub jäi kitsaks. Varsti ei läinud kuub üldse enam selga, nii paksuks oli kuu paisunud. Nüüd oli rätsepal palju tööd. Ta harutas ja õmbles, paikas ja jatkas.

Kui kuu oli paisunud täiskuuks, arvas rätsep, et ega ta paksemaks enam lähe, ja kohendas kuue parajaks. Aga vaevalt sai ta sellega valmis, kui tuli uus häda. Kuu hakkas päev-päevalt kokku kuivama ja kuub hakkas lotendama. Rätsep oli meeleheitel. Suures hädas ei osanud ta muud teha, kui hüppas kuu pealt alla. Tuul haaras tast kinni ja kandis ta maa peale tagasi. Kuu aga ei ole tänapäevani leidnud endale rätsepat, kes oskaks talle paraja kuue õmmelda.

Maasikad.

I

Küla taga metsa ääres oli väike maja. Seal elasid Villu ja Viiu oma isa ja emaga. Vaevalt jõudsid isa ja ema niipalju teenida, et endid ja lapsi toita ja katta. Kui aga ema veel haigeks jäi, läks

puudus päris suureks. Tihti ei olnud leibagi laual, leivakõrvasest rääkimata. Ühel päeval, kui ema tahtis lõunaks jahukörti keeta, ei leidnud ta midagi, millest tuld teha.

„Minge, lapsed, ruttu metsa ja korjake sealt kuivi raage!“ ütles ta Villule ja Viiule.

Lapsed läksid. Kui raage juba paras jagu oli ja natuke rohkemgi, ütles Viiu Villule:

„Korjame emale ka mõned maasikad, siis on tal hea meel.“ Ja lapsed hakkasid maasikaid korjama. Aga maasikaid oli sel suvel vähe, sellepärast pidi neid kaua otsima. Viimaks leidis Viiu hea koha ja kutsus ka Villu sinna. Seal olid maasikad kui pöidlaotsad ja palju oli neid ka, nii et maa punetas.

II

Siiski ei pistnud lapsed ühtki marja oma suhu, vaid kõik korjati Villu mütsi. Varsti oli müts täis ja lapsed tahtsid hakata koju minema. Ent ehmatusega märkasid nad nüüd, et nad olid eksinud.

Nõutult vahtis Villu enese ümber ja Viiu nuttis. Äkitselt ilmus nende ette kui maa alt imelik vanake. Tal oli pikk roheline habe ja sama karva juuksed. Käes kandis ta pikka kuldkeppi.

„Miks te, lapsed, ise maasikaid ei söönud, kõik korjasite mütsi?“ küsis vanake.

„Meil ei ole aega, pai vanahärra!“ vastas Villu. „Peame ruttu koju minema. Ainult emale korjasime.“

„Näen, et olete head lapsed!“ ütles nüüd vanake ja koputas kepiga kolm korda vastu maad.

Kohe hüppas üks orav lähema kuuse otsast alla ja jooksis vanakese juurde.

„Too neile lastele korv, millesse nad maasikad panevad, ja juhata nad siis koju!“ käskis vanake. Seda üteldes jättis ta lastega jumalaga ja kadus puude vahele.

III

Juba tuligi orav põõsa tagant ilusa korvikesega ja pani selle Villu ette maha. Villu valas maasikad mütsist korvi ja kattis nad samblaga pealt kinni. Siis hakkasid nad minema. Orav jooksis ees ja näitas teed. Teel aga märkas Villu imestusega, et korv oli väga raske.

Pea jõudsid nad sinna, kus olid natukese aja eest raage korjanud. Orav enam edasi ei tulnud. Ta noogutas lastele peaga ja lippas minema.

„Ole terve teed näitamast!“ hüüdsid lapsed talle järele. Siis võtsid nad raod ja ruttasid kodu poole. Aga kui nad koju jõudsid ja emale tahtsid maasikaid anda, siis leidsid nad, et korv oli täis kuldraha. Põgenema pidi nüüd majast puudus ja nälg. Ema aga paranes kiiresti ja sai varsti päris terveks.

Välk lõi põlema.

I

Oli pühapäev. Sadas peenikest vihma ja vahetevahel müristas. Vahtisin aknast välja. Äkki käis niisugune vali raksatus, et aknaruudud kliri-

sesid, ja samal hetkel pahvatas meie lauda katusest hiigla-suitsusammas taeva poole.

„Välk lõi lauda põlema!“ karjatasin ma.

Isa oli parajasti selili sängis ja luges ajalehte. Ta nagu visati toast välja, palja peaga ja vestiväel. Ka mina jooksin õue. Õnneks oli kari veel lõunale tulemata ja tuul oli toa pealt.

II

Ühe viivu seisis isa nõutult keset õue, siis hüüdis ta:

„Tooge kirves ja kang!“

Lauda kõrval asetses kuur, ots lauda poole. Kuuri ja lauda vahele oli ehitatud väike osmik sigade jaoks. Sinna jooksis nüüd isa. Osmikus oli kaks põrsast. Isa haaras teisel teise käega jalust kinni ja viskas mõlemad uperpalli üle ukse välja. Käskis mind nad kinni panna rehealla. Siis

tuli ema joostes kangi ja kirvega. Kui ma rehealt tagasi tulin, oli isa osmiku katusel ja katuse lauad lendasid nagu pilpad üksteise järele alla.

III

Vahepeal oli, ei tea kust, kogunenud meie õu inimesi täis. Jooksid, lõõtsutasid ja kisasid läbisegi. Keegi ei osanud midagi peale hakata. Kuid paar agaramat meest olid siiski asunud isale appi osmikut lõhkuma. Mõne üksiku minutiga kisti see maha ja kanti laiali.

Selle ajaga oli lauda katus läinud üleni leekidesse. Tuul kandis suuri põlevaid õletuuste lauda taha rukkisse. Inimesed tassisid toobritega kaevust vett ja pildusid seda pangedega põlevale katusele.

IV

„Ärge ilmaaegu mängige!“ hüüdis isa. „Seda ei kustuta enam keegi. Parem katsume kuuri hoida!“

Ta jooksis aita ja tõi sealt seljatäie tühje viljakotte. Need kasteti toobrites märjaks ja kaeti nendega kuuri katuse laudapoolne viil. Ema tõi ka veel lisaks kõik vankri- ja hobusetekid.

Kuid suurest kuumusest hakkasid kotid ja tekid varsti aurama ja kuivasid silmanähtavalt. Neid tuli vahetpidamata kasta. Sulane Jaan ronis katuseharjale ja valas sealt pangetäie pangetäie järele vett kottidele kaela. Teised mehed seisid reas redelil ja toimetasid talle vett kätte.

V

„Prits tuleb!“ hüüdis äkki keegi, ja kõikide silmad pöördusid maanteele.

Hirmsa kihutamisega lähenes maanteed mööda meie talule kahehobuse-vanker. Järgmisel hetkel peatus see juba meie õues. Suured vahutükid veeresid hobuseil mööda jalgu ja nende küljed tõusid ja vajusid kui lõõtsad. Mehed hüppasid vankrilt maha ja prits tõsteti keset õue. Voolikuots juhiti otse kaevu. Varsti lendas tugev veejuga surisedes kuuri katusele.

„Mis meil nüüd enam viga!“ õhkas isa kergendatult. „Muudkui oleme rõõmsad, et suurem õnnetus jäi tulemata!“

Õhtul.

Päike läks ära magama.
Maga, lapsuke, sina ka!
Tuuleke tegi päiksele
põuapilvedest aseme.
Kogus neid päeva, kogus kaks,
sai siis ase nii pehme ja paks!
Heitis siis päike pikali,
enam ei mõtelnud midagi.

Eha tõi teki tähise,
laotas peale päiksele.
Tuul see laulis: „Nüüd tuttu jää!
Pilvepadjale pane pää!“
Laps seda kuulis ja uinus ka
päikese kõrvale magama.

Sisukord.

Märkus: Laulud on märgitud *-ga.

	Lk.
Aabitsaosa. J. Kallak	3
*Kooliminek. J. Palm	52
*Tilluke tibujalake. J. Kallak	53
Pitsu. J. Kallak	54
Pitsu ja Kiisu. J. Kallak	55
Vanaema jutuke. O. Luts	55
Kummal õigus. Ainetel J. K.	56
Naeris. Ainetel J. K.	56
Kõnelev paberitükk. Ainetel J. K.	57
Aino klaas. Ainetel J. K.	57
Ma aitan sind. J. Kallak	58
*Emale. M. Lipp	59
Koit. J. Kallak	59
*Tähekene, tillukene. J. Kallak	60
Tähesadu. Vennad Grimm	61
Unevanamees. J. Parijõgi	63
*Maimukesele. K. E. Sööt	63
Mis ma täna öösi nägin. Ainetel J. K.	64

Lk.

Kuidas ma olin korstnapühkija. J. Kallak 65
*Korstnapühkija. J. Oro 66
Kuidas Mann poes käis. Ainetel J. K. 67
*Väike Kati. J. Kangur 68
Tulikahju. J. Kallak 70
Kuusekese elulugu. J. Kallak 70
*Jõulumehe ootel. J. Kallak 72
Kuidas algas uus aasta. J. Kallak 73
Kuri onu. J. Kallak 75
Pakane. J. Kallak 76
Hirmus nõid. G. Gaspari 79
*Atsikene. Ed. Triik 80
Ilmari sulepea. J. Kallak 80
*Kooliminek. R. Kamsen 83
Kasukas ei soojenda. Ainetel J. K. 84
*Lähme vastu. J. Kallak 84
Lumimemm. J. Kallak 85
Tuulevana. J. Kallak 88
Männi vaim. J. Kallak 90
Eedi uus ülikond. J. Kallak 93
Uued saapad. J. Kallak 95
Suured saapad. J. Kallak 97
Tihase äpardus. J. Kallak 98
*Tihase laul. J. Kallak 100
Suur võileib. G. Gaspari 101
*Varblane ja kass. J. Oro 103

Lk.

Varblased. Fr. Dörffel 103
*Varblase laul. Rahvalaul 104
Papagoi. Ainetel J. K. 104
Harakas. J. Kallak 106
Kuldmuna. J. Kallak 107
Talveõhtu. J. Kallak 112
Jänese hirm. Neegri muinasjutt 115
Reinuvaderi äpardus. J. Kallak 115
*Tilluke kukk. E. Enno 117
Kuidas ma esimest korda hunti nägin. J. Lattik 118
*Kits ja hunt. Rahvalaul 119
Laps hundi pesas. Fr. Jakobs 120
Kahekõne. Rahvasuust 122
Orava haiged lapsed. Ainetel J. K. 123
Kolm karu. Vene muinasjutt 127
Karu ja tütarlapsed. Vene muinasjutt 131
*Mõistatusi. Rahvasuust 136
Võõras koer. J. Kallak 137
Kiisuke ja lapsuke. Ainetel J. K. 138
Kass ja tihane. Ainetel J. K. 139
Hiirepojake. L. Tolstoi 141
*Kassimait 142
Ettevaatlik koer. Saksa keelest 143
Sulli. J. Parijõgi 144
Vahva koer. Ainetel J. K. 145
Juku esimene ratsasõit. J. Kallak 147

Lk.

*Nõõ, las käia! E. Enno 149
Hunt ja hobune. Ainetel J. K. 150
Kellel õigus. Rahvasuust 152
Tibu. J. Kallak 152
*Sünnipäevapidu. J. Kallak 154
*Kana. J. Kallak 154
Vahva kukk. J. Kallak 155
*Kuke laul. J. Kallak 158
Unenägu. J. Kallak 158
*Virveke ja talleke. J. Kallak 161
Seakarjas. J. Kallak 162
*Viis viga vinguril. J. Kallak 164
Kirjak. J. Kallak 164
*Kari. J. Tamm 167
Laisk Tõnu. Ainetel J. K. 167
*Kits. E. Enno 169
Toivo sünnipäev. J. Kallak 169
*Salajutt. 171
Pakasetaat põgenemas. J. Kallak 171
Õnnetus. J. Kallak 176
Lihavõttemuna. Ainetel J. K. 178
Kuidas Juku käis jänestel võõraks. J. Kallak 179
*Lõokese laul. J. Kallak 182
Kuldnokk. Ainetel J. K. 182
Sinilill. J. Kallak 184
*Kevade tulek. J. Kallak 185

Lk.

Kelle jaoks on lillekesed. G. Gaspari järgi J. K. 186
Mesilane nõelas. J. Kallak 187
Pääsuke. J. Kallak 189
*Pääsukese laul. J. Kallak 190
Vanasõna. Rahvasuust 190
Õngitsemas. J. Kallak 191
*Konn ja varblane. J. Kallak 193
Sõnakuulmatu jänes. J. Kallak 194
Antsuke metsas. G. Gaspari 197
*Jahimees Juss. J. Oro 199
Vares keedab hernesuppi. L. Tigane 200
Ilmaeide rätikud. Muinasjutt 203
*Linnapea Ats 205
Lapsed mängimas. J. Kallak 206
*Ärka, nukku. J. Tamm 208
Rätsep ja kuu. Muinasjutt 209
Maasikad. Ainetel J. K. 210
Välk lõi põlema. J. Kallak 213
*Õhtul. E. Enno 217

Illustreerinud Natalie Mei.

A-15425
1.20